

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Diplomová práce

***POSKYTOVÁNÍ NÁHRAD ŠKOD
ZPŮSOBENÝCH ZVLÁŠTĚ
CHRÁNĚNÝMI ŽIVOČICHY PODLE
ZÁKONA č. 115/2000 Sb.***

Matouš Hejduk

Plzeň

2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra správního práva

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Diplomová práce

***POSKYTOVÁNÍ NÁHRAD ŠKOD
ZPŮSOBENÝCH ZVLÁŠTĚ
CHRÁNĚNÝMI ŽIVOČICHY PODLE
ZÁKONA č. 115/2000 Sb.***

Matouš Hejduk

Vedoucí práce: doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

Plzeň

2016

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň

březen 2016

Matouš Hejduk, v. r.

Poděkování:

Na tomto místě bych rád vyjádřil svůj dík panu docentu Vojtěchu Stejskalovi, a to sice za možnost napsat svoji diplomovou práci pod jeho vedením, za rady a konzultace. Vedle toho mu děkuji rovněž za zajímavé přednášky, kterých jsem byl posluchačem v rámci povinně volitelných předmětů „*Úvod do práva životního prostředí*“ a „*Zemědělské, chovatelské a lovecké právo*“. Právě díky těmto jeho přednáškám jsem se o teprve „nedávno“ vzniknuvší odvětví práva životního prostředí začal zajímat hlouběji, načež jsem se rozhodl zvolit si téma své kvalifikační práce v této oblasti.

Můj dík za obětovaný čas patří rovněž panu doktoru Alexanderu Šímovi, vyučujícímu na naší fakultě a stávajícímu předsedovi Českého rybářského svazu. Právě pan doktor Šíma byl první člověk, u kterého jsem ve svém útlém dětství zaznamenal před jeho jménem titul „JUDr.“ a dozvěděl se tak, že doktor nemusí být výhradně lékař. Tehdy jsem pana doktora znal pouze z rubriky nazvané „*Právní poradna*“ v časopisu *Rybářství*, jehož jednotlivými vydáními jsem listoval jako malý kluk pravidelně. O to více mě těší, že jsem se s panem doktorem při svém studiu na právnické fakultě setkal osobně a že mi nyní při konzultaci poskytl cenné informace s tématem mé diplomové práce související a rovněž mnohé zajímavé písemné materiály.

Obsah:

1	Úvod.....	1
2	Ochrana biodiverzity	4
2.1	Pojem biodiverzity	4
2.2	Ochrana biodiverzity živočichů na mezinárodněprávní úrovni ...	5
2.3	Ochrana biodiverzity živočichů v českém právním řádu	6
3	Pojmy „zvíře“ a „živočich“ v českém právním řádu.....	7
3.1	Vztah pojmů „zvíře“ a „živočich“	7
3.2	Pojem zvířete v českém právním řádu	7
3.2.1	Pojem zvířete v předpisech veřejného práva a terminologické nesrovnalosti.....	7
3.2.2	Pojem zvířete ve světle nového občanského zákoníku	10
3.2.3	Právně filosofický exkurz aneb zamyšlení se nad ochranou zvířete v právu, jejím smyslem a původem.....	11
3.3	Pojem živočicha v českých veřejnoprávních předpisech.....	12
3.3.1	Živočichové ve smyslu zákona č. 114/1992 Sb. a jejich status.....	13
3.3.2	Tzv. zvláště chránění živočichové podle zákona č. 114/1992 Sb.	14
3.3.2.1	Kategorizace zvláště chráněných živočichů a základní podmínky jejich ochrany	14
3.3.2.2	Právní odpovědnost při porušení zákazů stanovených § 50 ZOPAK	17
3.3.3	Kategorie volně žijících ptáků.....	18
3.4	Další pojmy veřejného práva („zvěř“ a „ryby a vodní organismy“)..	20
4	Poskytování náhrad škod podle zákona č. 115/2000 Sb.....	21
4.1	Úvod do problematiky právní úpravy	21
4.2	Základní charakteristika a povaha zákona č. 115/2000 Sb.	22

4.3	Vztah zákona č. 115/2000 Sb. k ustanovení § 54 odst. 3 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti	23
4.4	Geneze právní úpravy a dosavadní novelizace zákona č. 115/2000 Sb.	26
4.4.1	Právní úprava před přijetím zákona č. 115/2000 Sb. a cesta k vzniku této právní normy	26
4.4.2	Dosavadní novelizace zákona č. 115/2000 Sb.	28
4.5	Vybraní živočichové	30
4.5.1	Exkurz do zoologie aneb představení vybraných zvláště chráněných živočichů a jimi páchaných škod.....	31
4.5.1.1	Bobr evropský (<i>Castor fiber</i>)	31
4.5.1.2	Vydra říční (<i>Lutra lutra</i>)	33
4.5.1.3	Kormorán velký (<i>Phalacrocorax carbo</i>).....	34
4.5.1.4	Los evropský (<i>Alces alces</i>).....	35
4.5.1.5	Medvěd hnědý (<i>Ursus arctos</i>).....	36
4.5.1.6	Rys ostrovid (<i>Lynx lynx</i>).....	37
4.5.1.7	Vlk (<i>Canis lupus</i>)	38
4.6	Problém jménem kormorán velký	39
4.6.1	Škody napáchané (nejen) kormoránem v číslech	39
4.6.2	Vliv kormorána velkého na biodiverzitu českých vod.....	41
4.6.3	Kormorán velký a příběh dvou návrhů novely zákona o náhradách.....	43
4.6.4	Jak dále s kormoránem?	46
4.7	„Škoda“ ve smyslu zákona o náhradách a obecné podmínky její náhrady.....	50
4.8	Předmět a rozsah náhrady škody	51
4.8.1	Škoda na životě a zdraví fyzické osoby – § 4 písm. a)	51
4.8.2	Škoda na vymezených domestikovaných zvířatech a na psech sloužících k jejich hlídání - § 4 písm. b), c)	53
4.8.3	Škoda na rybách - § 4 písm. d).....	54

4.8.3.1	Úvod do problematiky	54
4.8.3.2	„Rybářský revír“ a některé další související pojmy v zákoně o rybnářství.....	56
4.8.3.3	Škody na rybách v rybářských revírech	57
4.8.3.3.1	<i>Vývoj judikatury v oblasti škod na rybách v rybářských revírech vzniknuvších před 10. květnem 2000.....</i>	<i>59</i>
4.8.3.3.2	<i>Problematika poskytování náhrad škod na rybách vzniknuvších v době účinnosti zákona č. 115/2000 Sb.....</i>	<i>61</i>
4.8.3.3.3	<i>Naděje rybářů: rozsudky Krajského soudu v Plzni a očekávané dovolací řízení.....</i>	<i>63</i>
4.8.4	Škody na včelstvech a včelařských zařízeních - § 4 písm. e).....	65
4.8.5	Škoda na nesklizených polních plodinách - § 4 písm. f).....	66
4.8.6	Škoda na trvalých porostech - § 4 písm. g)	67
4.8.7	Škoda na uzavřených objektech a movitých věcech v uzavřených objektech - § 4 písm. h), i).....	67
4.9	Uplatnění nároku na náhradu škody	68
4.9.1	Ohlášení vzniklé škody	68
4.9.2	Podání žádosti o poskytnutí náhrady škody	69
4.9.3	Obsahové náležitosti žádosti o poskytnutí náhrady škody.....	70
4.9.4	Poskytnutí náhrady škody	72
5	Závěr.....	73
	Summary	77
	In English.....	77
	In Czech.....	78
	Seznam použitých pramenů	79
	Učebnice, monografie a jiné knižní zdroje.....	79
	Časopické články (verze tištěné i elektronické)	79
	Jiné odborné zdroje (diplomové práce, sborníky, sdělení, stanoviska, výklady apod.).....	80

Odborné zdroje elektronicky dostupné	81
Jiné zdroje internetové.....	82
Internetové zdroje obrázkových příloh	83
Soudní judikatura	84
Pozitivněprávní úprava, důvodové zprávy a návrhy zákonů	84
Přednášky a konzultace	86

1 Úvod

Domnívám se, že se mnou někdo bude souhlasit a někdo naopak nikoliv, řeknu-li, že úvod kvalifikační práce na vysoké škole, obdobně jako její závěr, může být trochu výpravný, subjektivní, méně exaktní a třeba i tak trochu poetický. Každopádně věřím, že mi čtenář odpustí, dovolím-li si na samý úvod této diplomové práce malé ohlédnutí do svého života a několik málo vět, kterých by vědecká práce neměla obsahovat mnoho, nemá-li se stát povídkou, a za pomoci kterých se pokusím vysvětlit, co mě vedlo k tomu, že jsem si jako téma této práce zvolil problematiku poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy podle zákona č. 115/2000 Sb.

Nebylo mi ani deset let, když se mým zcela bezkonkurenčně největším zájmem, kterému jsem po několik následujících let věnoval mnoho svého volného času, stalo rybaření. Ryby v té době chytával táta, chytával je na Berounce v kraji Oty Pavla i můj strýc a koneckonců i můj pravděpodobný předek (a shodou okolností i jmenovec zároveň) Matouš Hejduk již v roce 1653 platil v obci Městečko, ležící na Rakovnickém potoce, nájem z potoka v určené výši „dvou kop“.¹ Jak šel čas, „vytlačily“ tento můj koníček zájmy jiné, mezi které se zařadilo od roku 2011 také studium právní vědy. Atraktivitu práva jakožto normativního systému spatřuji mj. v tom, že dokáže „pokrýt“ velkou část činností, jež lidé vykonávají. Zajímá-li se člověk o právo, může se prostřednictvím jeho norem zajímat o ledasjaký obor, ledasjakou činnost, ledasjakou oblast lidského života. Já se právě prostřednictvím práva můžu vracet zpátky k rybaření, i když cestou zcela jinou než tou, po které jsem chodíval k řece či k rybníku den co den ve svém útlém dětství. Během studia na právnické fakultě jsem se tak začal zajímat o rybářské právo či o problematiku poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, což je téma, které se rybářů dotýká velmi významně a které bude detailně rozebíráno na stranách následujících.

Zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy (dále také „zákon o náhradách“) je předpis z oblasti práva životního prostředí, jehož účelem je kompenzace škod, které způsobily některé druhy tzv. „konfliktních“ zvláště chráněných živočichů, z nichž většina (šest ze sedmi) se řadí do výčtu zvířete, která nemůže být „obhospodařována“ lovem, použiji-li

¹ *Městečko u Křivokláta: Popis obce z knihy Dějiny Rakovnicka od V. Kočky z roku 1936* [online]. [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://rodokmen.nase-koreny.cz/obce/rakovnik/mestecko.html>

poněkud úsměvné výrazivo zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti. Přeloženo do srozumitelnější řeči se tedy jedná o takovou zvěř, jejíž stavy nemohou být regulovány v rámci výkonu práva myslivosti. Jedná se přitom o škody, které jedinec toho kterého živočišného druhu způsobil např. na životě či zdraví fyzické osoby, na vymezených domestikovaných zvířatech a na několika dalších taxativně stanovených majetkových hodnotách, které stanovuje zákon. V tomto taxativním výčtu neabsentují právě ani ryby, přičemž je zapotřebí ihned na počátek zmínit, že jsou to právě ryby, na kterých někteří zákonem vybraní chránění živočichové páchají soustavné škody (přesněji řečeno dopouštějí se mnohdy pro vlastníky až katastrofální likvidace), a tak stát od roku 2000 nejvíce finančních prostředků, pokud jde o kompenzování škod podle zákona o náhradách, vynaložil právě poškozeným vlastníkům ryb. Nepochybně především i z důvodu obrovských finančních částek, které každoročně stát proplácel Českému rybářskému svazu či jiným poškozeným subjektům, nejčastěji majitelům či uživatelům rybníků, byl ze seznamu zvláště chráněných živočichů stanovených vyhláškou Ministerstvem životního prostředí s účinností od 1. dubna 2013 vyškrtnut živočich, který páchal škody zdaleka největší. Od té doby, tedy již po tři uplynulé roky, se poškozené subjekty rybářského práva musejí samy vypořádávat s velmi závažným problémem, který jim do budoucna dost možná bude představovat i hrozby existencionální povahy, nebude-li se stávající ne právě ideální situací něco zásadního dělat. Tento problém se nenazývá jinak než *Phalacrocorax carbo*: kormorán velký.

Jakožto rybář tento problém vnímám poměrně zřetelně a jako všechny ostatní rybáře i mne nepříznivý stav, kterého jsme na břehu českých řek a rybníků svědky, velmi trápí. Je to právě řeka Berounka, u které jsem strávil během svého dětství nespočet krásných dnů a ze které jsem vylovil nesčetné množství kaprů, parem, jeliců tloušťů a jiných druhů ryb. A je to právě bohužel i řeka Berounka, která mezi českými vodními toky čelí jednomu z největších náporů výše zmíněného predátora. Stav je již natolik kritický, že některé, byť neoficiální zdroje dokonce vypočítávají, že se ve vodách Berounky v současné době nachází pouhá desetina ryb v porovnání se stavem před deseti lety.² Největší nálety kormoránů jsou pozorovány v Plzni a v jejím okolí, přičemž samotné plundrování ryb kormoránem v těchto místech bylo

² JEŽEK, Petr./REUTERS. *V Berounce na kraji Plzně není ani šupina. Tuny ryb sežrali kormoráni.* Red. kal. iDNES.cz [online]. Zveřejněno 6. 5. 2013 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z http://hobby.idnes.cz/kormorani-vyzrali-ryby-z-berounky-dtt-rybareni.aspx?c=A130506_133138_plzen-zpravy_pp

již několikrát velmi působivě zdokumentováno.³ Důsledkem „mrtvé“ řeky jsou především nevyčíslitelné ztráty na biodiverzitě, v druhé řadě pak nespokojenost rybářů, nezastavitelný pokles členské základy Českého rybářského svazu, zdražování povolenek k lovu a postupné mizení rybářské tradice. Podle mého názoru tak nadměrná ochrana kormorána velkého, jinak nepochybně krásného živočišného druhu, za účelem ochrany biodiverzity v podstatě nevede (nevedla) k ničemu jinému než ke škodám na biodiverzitě nepoměrně markantnějším, které mají podobu vymizení mnoha původních ryb z českých řek, ať už jde např. o již zmíněné jelce tlouště, jelce jeseny, parmy obecné a jiné živočišné druhy.

Rozhodl jsem se, že v této diplomové práci největší **důraz položím právě na škody působených na rybách**, tj. na škody, které působí kormoráni velcí a vydry říční. Činím tak z důvodu toho, že je to jednak problematika, o kterou se – jak vyplynulo z předchozích řádků – velmi zajímám, jednak je to problematika patrně nejdiskutovanější, nejzajímavější a stále aktuální, a to i přesto, že kormorán velký již není podle vyhlášky ministerstva životního prostředí zvláště chráněný živočich, což je podmínka k poskytování náhrad škod podle zákona o náhradách. Vedle stavu *de lege lata* hodně prostoru věnuji též historii této právní úpravy a v neposlední řadě se zamýšlím nad otázkami, jaká by právní úprava měla být, aby k takto markantním ztrátám na druhové rozmanitosti nedocházelo.

Ochrana biodiverzity je nepochybně jedním z nejvýznamnějších vytčených cílů odvětví práva životního prostředí a právě i zákon č. 115/2000 Sb. je právní předpis, který ochranu druhové pestrosti živočichů sleduje jakožto svůj primární cíl.⁴ Následující kapitolu této práce proto věnuji ochraně biodiverzity **se zaměřením na biodiverzitu živočichů**.

Tato práce reflektuje právní stav k 31. březnu 2016.

³ HAVLÍČEK, David. *Černá smrt v Plzni*. In Youtube [online]. Zveřejněno 9. 2. 2012 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=p_LcjV93gEc

⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy.

2 Ochrana biodiverzity

2.1 Pojem biodiverzity

Biodiverzita, čili biologická pestrost, popř. rozmanitost, našla jednu ze svých definic v roce 1989. Světový fond na ochranu přírody (World Wide Fund For Nature) ji tehdy vyjádřil jako bohatství života na Zemi, zahrnující miliony rostlin, živočichů a mikroorganismů, včetně genů, které obsahují, a složité ekosystémy, které vytvářejí životní prostředí. Čl. 2 Úmluvy o biologické rozmanitosti, která byla poprvé vystavena k podpisu v Rio de Janeiro na zcela zásadní Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji v roce 1992, zase definoval biodiverzitu jako variabilitu všech žijících organismů včetně, mezi jiným, suchozemských, mořských a jiných vodních ekosystémů a ekologických komplexů, jejichž jsou součástí; zahrnuje přitom diverzitu v rámci druhů, mezi druhy i diverzitu ekosystémů.⁵

Každá rozumně uvažující společnost má na biodiverzitě nepochybně velký zájem, neboť zachování, ochrana a udržitelné využívání všech složek biologické rozmanitosti je nejen základní podmínkou udržení stability a rovnováhy v přírodě na naší planetě; je to i podmínka samotné existence člověka.⁶ Právní ochrana biodiverzity je tak vtělena do mnoha právních norem, a to jak na úrovni právních řádů vnitrostátních, tak i na mezinárodněprávní úrovni. Tato právní ochrana je zaměřena především na ohrožené rostliny a živočichy, kdy primárním cílem není nic jiného než zabránění nenávratného vyhubení na planetě Zemi. Člověk spolu s jinými organismy koexistuje na povrchu zemském co je svět světem, přičemž ne ve všech případech je toto „soužití“ idylické. Někteří živočichové člověku od pradávna sloužili či mu byli společníkem, někteří mu naopak nejrůznějším způsobem škodili a znepríjemňovali život. Lidé pak tyto živočichy v minulosti soustavně hubili, což způsobilo, vedle mnoha jiných faktorů (zejména exponencionální nárůst lidské populace a s tím spojená urbanizace, budování dopravní infrastruktury či zemědělství, dále pak kontaminace prostředí cizorodými látkami, průmyslové havárie či přenosné zvířecí nemoci⁷), že je dnes černý seznam vyhynulých druhů bohužel již značně obsáhlý. Takzvaní „konfliktní“ živočichové působí člověku škody i dnes, přičemž zájem společnosti na jejich ochraně je v případě ohrožených druhů

⁵ DAMOHORSKÝ, Milan; DROBNÍK, Jaroslav; SMOLEK, Martin; SOBOTKA, Michal; STEJSKAL, Vojtěch. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. Str. 338.

⁶ DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního prostředí*. Opak. citace. Str. 339.

⁷ DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního prostředí*. Opak. citace. Str. 398.

živočichů natolik vysoký, že se stát všemožnými způsoby snaží předcházet jejich likvidaci ze strany poškozených, kteří ke škůdcům mnohdy pociťují i pochopitelné antipatie. I to je důvod, proč v mnoha zemích již existují právní předpisy typu „našeho“ zákona č. 115/2000 Sb., kterými jednotlivé státy učinily sebe samy objektivně odpovědnými za škody, které konfliktní druhy páchají. Samotný účel existence právní úpravy zákona č. 115/2000 Sb. bude blíže rozebírán v kapitolách následujících.

2.2 Ochrana biodiverzity živočichů na mezinárodněprávní úrovni

Biodiverzita tedy požívá nesčetné právní ochrany na mezinárodněprávní úrovni, kdy mezi nejzásadnější dokumenty, pokud jde o volně žijící živočichy a planě rostoucí rostliny, patří např. již zmíněná Úmluva o biologické rozmanitosti, Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin, Úmluva o ochraně stěhovavých ptáků a volně žijících živočichů, Úmluva o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť či Úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam zvláště jako biotopy vodního ptactva.⁸ Jedná se o úmluvy, ke kterým Česká republika dobrovolně přistoupila a je tak jimi vázána. Ač to jsou dokumenty nepochybně zajímavé, jejich bližší rozbor by výrazně přesahoval rámec tématu této práce.

Rovněž na úrovni práva Evropské unie byly přijaty mnohé směrnice a nařízení týkající se ochrany biodiverzity. Za všechny zmiňme např. směrnici č. 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (směrnice "o stanovištích") či směrnici č. 2009/147/ES, o ochraně volně žijících ptáků (směrnice "o ptácích"). Na úrovni primárního práva EU je pak právním základem ochrany planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů poměrně obsáhlý článek 191 Smlouvy o fungování EU. Biodiverzita je také jednou z oblastí, kterou se zabýval Šestý akční program Evropského společenství pro ochranu životního prostředí v letech 2002 až 2012. Jedním z hlavních vytčených cílů tohoto programu přitom bylo zastavení úbytku biologické rozmanitosti, a to do roku 2010. Vzhledem k tomu, že se tohoto ambiciózního cíle nepodařilo v tomto časovém intervalu dosáhnout, stanovil se později konečným rokem rok 2020 v rámci sedmého akčního

⁸ DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního prostředí*. Opak. citace. Str. 400.

programu, přijatého v listopadu 2013.⁹ Vedle zastavení úbytku biologické rozmanitosti je položen tímto programem další cíl: uvedení alespoň 15 % degradovaných ekosystémů do zdravého stavu.¹⁰

2.3 Ochrana biodiverzity živočichů v českém právním řádu

Pokud jde o právní ochranu biologické rozmanitosti živočichů v českém právním řádu, je zapotřebí ihned na prvním místě zmínit zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, (dále také „ZOPK“), který je stěžejním předpisem, který se ochranou biodiverzity zabývá. Ten obsahuje jednak obecnou ochranu biodiverzity rostlin a živočichů, jednak zvláštní ochranu, která zahrnuje územní a druhovou ochranu, a dále např. některá omezení vlastnických práv nebo odpovědnost v oblasti ochrany přírody a krajiny.¹¹ Mezi další významné právní předpisy zákonné síly, které poskytují zvláštní ochranu vymírajícím, ohroženým či řídkce se vyskytujícím živočichů, pak patří zejména zákon č. 100/2004 Sb., kterým se reguluje obchodování s ohroženými druhy, přezdívaný také jak zákon „CITES“ (z anglického Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora), a v neposlední řadě zákon, jehož právní úprava je hlavním těžištěm této práce, tedy zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy.¹²

Nicméně i na ústavní úrovni má ochrana biodiverzity své zakotvení. Už v samotné preambuli Ústavy je vyjádřeno odhodlání střežit a rozvíjet zděděné přírodní bohatství. Článek 7 Ústavy pak deklaruje, že stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství. V jiném předpisu ústavní síly, kterým je Listina základních práv a svobod, je v čl. 35 zase založeno právo každého na příznivé životní prostředí, právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů a také zákaz ohrožování a poškozování životního prostředí, přírodních zdrojů, druhového bohatství přírody a kulturních památek nad míru stanovenou zákonem. Dá se říci, že se jedná o ustanovení, která jsou ústavním základem pro celé odvětví práva životního prostředí, nejen tedy pro problematiku ochrany biodiverzity.

⁹ STEJSKAL, V. Přednáška v rámci předmětu „Úvod do práva životního prostředí“, Fakulta právnická ZČU v Plzni, 25. 2. 2015.

¹⁰ Ode dneška do roku 2020: nový akční program EU pro životní prostředí. *Evropská komise: Životní prostředí* [online]. 2014 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/environment/news/efe/articles/2014/04/article_20140429_02_cs.htm

¹¹ DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního prostředí*. Opak. citace. Str. 363, 364.

¹² DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního prostředí*. Opak. citace. Str. 406.

3 Pojmy „zvíře“ a „živočich“ v českém právním řádu

3.1 Vztah pojmů „zvíře“ a „živočich“

Definice a vzájemný vztah pojmů „živočich“ a „zvíře“ v českém právním řádu je poměrně komplikovaný, nicméně je nepochybné, že ani v neprávnické mluvě není rozdíl mezi těmito dvěma často používanými pojmy zcela ostrý. Obecně jsou tato slova někdy považována za synonyma a „zvíře“ je tedy označením pro jakéhokoliv živočicha; častěji je však pojem „živočich“ z jazykového hlediska vnímán šířeji a jako nadřazený pojem nad pojmem „zvíře“. Zvíře je pak chápáno většinou jako větší živočich, zvláště pak savec.¹³ Výstižněji však vztah mezi těmito dvěma pojmy vyjádříme, řekneme-li, že zvíře je nejčastěji označením pro živočichy na vyšším stupni vývoje (například jen obratlovce), vyjma člověka.¹⁴

Mluvíme-li řečí českého veřejného práva, dá se říci, že termín „živočich“ je používán v kontextu **ochrany živočišných druhů**, tj. v předpisech v oblasti ochrany biodiverzity, zatímco termín „zvíře“ souvisí s **ochranou konkrétních jedinců zvířat**.¹⁵ Zvíře v pojetí veřejného práva přitom může být chápáno *stricto sensu* jako obratlovec, nicméně některé veřejnoprávní předpisy pojem „zvíře“ extenzivně vztahují také na bezobratlé. Rovněž soukromoprávní úprava pojednává o zvířeti, přičemž, jak bude dále vysvětleno, pojímá jej rovněž v širším slova smyslu, a tak může být za zvíře považován i některý bezobratlý živočich.

3.2 Pojem zvířete v českém právním řádu

3.2.1 Pojem zvířete v předpisech veřejného práva a terminologické nesrovnalosti

Terminologická roztržičnost v českém právním řádu napříč právními odvětvími, zdá se, není ničím výjimečným. Ani v případě pojmů „zvíře“ a „živočich“ se nejedná se o žádnou výjimku, ba právě naopak. S pojmem zvířete se lze setkat napříč celým českým právním řádem, a to v mnoha zákonech práva veřejného i práva

¹³ srov. ČERVENÁ, Vlasta. *Slovník spisovné češtiny pro školu i veřejnost*. Praha: Academia, 1978.

¹⁴ *Existuje obecné vymezení pojmů "zvíře a živočich" a jaký je mezi nimi rozdíl?* [online]. Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky, 14. 8. 2008, [cit. 2016-02-22]. Dostupné z <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/casto-kladene-otazky/existuje-obecne-vymezeni-pojmu-zvire-a.html>

¹⁵ STEJSKAL, V. Přednáška v rámci předmětu „Zemědělské, chovatelské a lovecké právo“, Fakulta právnická ZČU v Plzni, 15. 4. 2015.

soukromého. Česká legislativa však bohužel na snahu o sjednocení pojmů v rámci různých předpisů právního řádu evidentně již rezignovala, a tak žádnou univerzální definici zvířete neznáme, a to ani zvlášť pro oblast práva veřejného.

Pokud jde o definici zvířete, nejproblematičtější se zdá být **omezení či neomezení se na obratlovce**. Z předpisů veřejného práva se pouze jeden jediný zákon zaobírá definicí tohoto pojmu, navíc však omezenou pouze pro jeho účely. Jedná se o zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, podle jehož paragrafu třetího písmena a) se zvířetem rozumí „*každý živý obratlovec, kromě člověka, nikoliv však jeho plod nebo embryo.*“ U dalších zákonů, které s pojmem zvířete pracují, je třeba se teprve interpretací dobrat správného významu, přičemž jde zejména o onu stěžejní otázku, zda se v tom kterém právním předpisu zvířetem míní pouze obratlovec nebo i bezobratlý, popř. pak jaké druhy bezobratlých, a zda se tedy významy slov „zvíře“ a „živočich“ pro potřebu toho kterého právního textu překrývají či nikoliv.¹⁶ Např. zákon č. 166/1999 Sb., veterinární zákon, je právní předpis, který s pojmem „zvíře“ pracuje poměrně zhusta, přičemž jakákoliv definice (s výjimkou subkategorie hospodářských zvířat) zde absentuje. Pozoruhodné však je, že ze znění § 3 odst. 1 písm. c) tohoto zákona vyplývá, že se mezi hospodářská zvířata řadí i včely, které s trochou znalostí biologie mezi obratlovce skutečně řadit nelze. V kontrastu s ustanovením zákona na ochranu zvířat proti týrání je zajímavé i znění § 3 odst. 2 veterinárního zákona, který stanoví, že tam, „kde se v tomto zákoně mluví o zvířatech, rozumí se tím podle povahy věci a okolností též sperma, vaječné buňky, embrya, násadová vejce, oplodněné jikry a plemeno včel.“ Je tedy evidentní, že v obou těchto veřejnoprávních předpisech mínil zákonodárce zvířetem něco jiného.

Vedle veterinárního zákona je součástí českého právního řádu dále několik zákonů, které používají pojem zvířete zcela obecně, tedy bez jakékoliv specifikace a taktéž bez definice. V případě takovýchto zákonů je pravděpodobně záhodno vždy hledat souvislost účelu této úpravy s ochranou zvířat a dovést výkladem správnou šíři použití pojmu „zvíře“ (zejména opět zda půjde pouze o obratlovce nebo i o bezobratlé), většinou v návaznosti na některý ze dvou výše uvedených zákonů. Podle některých názorů je třeba tento výklad, vyvstanou-li interpretační pochybnosti, činit tak, aby bylo v daném případě dosaženo vyšší možné míry ochrany zvířat, tzn.

¹⁶ MÜLLEROVÁ, Hana. Zvíře jako předmět právní úpravy. *České právo životního prostředí: vědecký časopis*. Praha: Česká společnost pro právo životního prostředí, 2014, (35), str. 9 - 27. ISSN 1213-5542.

aby v případě pochybností byl zákon vykládán ve prospěch zvířat. „Například v případě zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, je nepochybné, že pojem zvířete bude u skutkové podstaty trestných činů „Týrání zvířat“ (§ 302) a „Zanedbání péče o zvíře z nedbalosti“ (§ 303) odpovídat definici na ochranu zvířat proti týrání, a bude tedy zahrnovat obratlovce. Naopak v případě trestného činu „Šíření nakažlivé nemoci zvířat“ (§ 306) se domnívám, že bude třeba vycházet v případě „hospodářských zvířat“ z definice dané veterinárním zákonem, resp. z širšího možného pojetí tak, aby trestněprávní ochrana byla chráněnému zájmu poskytnuta v plné šíři.“¹⁷

Za všechny další veřejnoprávní předpisy zákonné síly, které s pojmem „zvíře“ operují, zmiňme ještě např. zákon č. 120/2002 Sb., o biocidech, nedávno přijatý zákon č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií, nebo zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně. Je otázkou nepochybně zajímavou a také důležitou, zda zákonodárce v případě těchto zákonů mínil zvíře v užším pojetí tak, jak s ním pracuje zákon na ochranu zvířat proti týrání, tedy jako každého živého obratlovce, či zda je na místě použít výklad extenzivnější a právní úpravu těchto předpisů vztahovat i na bezobratlé. Důvodové zprávy k těmto předpisům nám přitom žádnou odpověď na tuto otázku nedávají. Jak už bylo zmíněno, podle některých názorů by se takováto absence jakékoliv definice měla využít ve prospěch co nejširšího okruhu forem života, takže by právní ochrany před nežádoucím působením pesticidů, před závažnými haváriemi, před požáry apod. měli požívat i bezobratlí.¹⁸

Konečně zajímavým ustanovením jsou § 6 a 8 zákona č. 100/2004 Sb. (dále také „zákon CITES“), který sice jako typický zákon v oblasti ochrany biodiverzity operuje primárně s pojmem „živočich“ (tj. se zahrnutím bezobratlých), avšak v těchto ustanoveních se po žadateli pro udělení povolení k vývozu nebo dovozu exempláře požaduje prokázání, že při jeho přepravě budou dodrženy předpisy k ochraně **zvířat** proti týrání. Pokud je ten který jedinec bezobratlý, rozšiřuje se vlastně dosah zákona č. 246/1992 Sb. i mimo kategorii obratlovců. Je ovšem otázka, zda nejde v tomto případě spíše o (nepřípustnou) nepřímou novelizaci zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.¹⁹

¹⁷ MÜLLEROVÁ, H. Zvíře jako předmět právní úpravy. *České právo životního prostředí: vědecký časopis*. Opak. citace.

¹⁸ MÜLLEROVÁ, H. Zvíře jako předmět právní úpravy. *České právo životního prostředí: vědecký časopis*. Opak. citace.

¹⁹ MÜLLEROVÁ, H. Zvíře jako předmět právní úpravy. *České právo životního prostředí: vědecký časopis*. Opak. citace.

3.2.2 Pojem zvířete ve světle nového občanského zákoníku

To, že ve svém nekompromisním postoji (novelou od 1. 1. 2013 v oblasti pokusů na zvířatech však přeci jen částečně prolomeným) v pohledu na zvířete – obratlovce zůstal zákon na ochranu zvířat proti týrání v českém právním řádu tak trochu osamocený, umocňuje i úprava nového občanského zákoníku, přestože § 494 nám zcela explicitní odpověď nedá, když se omezuje pouze na deklarování že „*živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.*“ Skupina bezobratlých živočichů sice ve znění zákona nikterak zmíněna není, důvodová zpráva je však podstatně konkrétnější a po jejím přečtení nelze mít pochyb, že v oblasti soukromého práva jako celku se zvířetem může rozumět i bezobratlý, je-li schopen cítit bolest nebo stres: „*Pojetí zvířete v občanském zákoníku je širší, než v platném zákoně na ochranu zvířat, který jako veřejnoprávní předpis a výslovně jen pro své účely omezuje pojem zvířete na živé obratlovce odlišné od člověka (§ 1 zák. č. 246/1992 Sb.). Toto zúžené pojetí platí jen pro zvláštní úpravu v zákoně na ochranu zvířat, ale neuplatní se v občanském právu. Ze soukromoprávního hlediska jsou zvířaty nejen obratlovci, ale i bezobratlí, jsou-li schopni cítit bolest nebo stres. Tento přístup je přímo v zákonném textu vyjádřen poukazem na povahu živého tvora. Živým tvorem ve smyslu tohoto ustanovení nejsou jenom obratlovci.*“²⁰

Dokonce i podle „starého“ občanského zákoníku z roku 1964, který zvíře považoval za věc a žádné výsadní postavení mu až do konce své platnosti nepřiznával, bylo zapotřebí podle některých názorů zvíře v oblasti soukromého práva vnímat v té samé šíři, kterou obecné jazykové vyjádření přiznává pojmu živočich.²¹ Nutno podotknout, že to nebyl názor široce přijímaný. Nový občanský zákoník, resp. jeho důvodová zpráva, je však podstatně konkrétnější a veškeré spekulace tak mohou vyvstávat maximálně v souvislosti s otázkou, kdy je zapotřebí v oblasti soukromého práva toho kterého bezobratlého za zvíře považovat a kdy nikoliv.

Jaký bezobratlý je schopen cítit bolest či stres je otázka nepochybně zajímavá a koneckonců, domnívám se, i nedostatečně zodpovězená. Vzhledem k tomu, že existují názory, že ani některé druhy živočichů vyšších forem života tuto schopnost nemají (existují názory a studie, že schopnost cítit bolest nemají např. ryby), je

²⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²¹ PSUTKA, Jindřich. *Odpovědnost za ekologické škody v občanském právu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011. Str. 191.

otázkou, zda vůbec živá příroda těmito smysly nadanými bezobratlými disponuje. Jedná se o otázku, jejíž zodpovězení přísluší především biologům. Autor této práce, student práv a milovník přírody v jedné osobě však konstatuje, že nová soukromoprávní úprava, která myslí nejen na obratlovce, je alespoň z jeho úhlu pohledu jednoznačně chvályhodná.

Nový občanský zákoník z roku 2012 s účinností od 1. ledna roku 2014 přinesl vedle mnohých rozporuplných a rozpaků budících ustanovení zcela určitě také mnoho dobrého; ve vztahu ke zvířatům to přitom platí dvojnásob. To, že ve světle § 494 NOZ již není zvíře věcí, nelze než kvitovat a považovat za jednoznačně pozitivní posun a projev dalšího pokroku v moderní společnosti, přestože praktické dopady tzv. „dereifikace“ nejsou patrně příliš významné, neboť ustanovení o věcech se na zvířata v omezené míře aplikují i nadále. Význam této změny má především rozměr etický a morální.²² Nový občanský zákoník do této oblasti však vedle tohoto pozitiva s sebou přinesl i další novinku v podobě zcela nové kategorizace zvířat. S ohlédnutím od toho, zda je či není tato kategorizace ideální, je bohužel také třeba konstatovat, že přehlednost a srozumitelnost právní úpravy byla ještě více zasažena. Není to tedy jen samotná definice zvířete, která působí problémy; je to také členění, které je v soukromoprávní úpravě zcela odlišné od členění zvířat v předpisech práva veřejného.

3.2.3 Právně filosofický exkurz aneb zamyšlení se nad ochranou zvířete v právu, jejím smyslem a původem

Domnívám se, že otázka vztahu člověka a zvířete v oblasti práva, resp. otázka, kterým druhům živočichů bude právo poskytovat právní ochranu a v jaké míře a kterým ji poskytovat nebude vůbec, je otázkou mnohem více filosofickou než právní. Je to především také otázka morálky. Myslím si, že obecně lze pozorovat, že člověk je ochoten tím více se zvířetem soucítit, tím více mu dopřávat kvalitní životní podmínky a tím více mu poskytovat ochranu před ohrožujícími vlivy, čím více je zvíře člověku vývojově bližší, čím více se mu podobá myšlením a stupněm inteligence, čím více člověk shledává ať už jakékoliv podobnosti mezi ním a zvířetem, a tedy i sympatie. Existuje tak jakási pomyslná nepsaná a nahlas nevyslovovaná kategorizace zvířat podle toho, jakou hodnotu života člověk zvířeti přiznává. Tato kategorizace je sice zcela subjektivní, nicméně se domnívám, že

²² STEJSKAL, Vojtěch. Přednáška v rámci předmětu „Zemědělské, chovatelské a lovecké právo“, Fakulta právnická ZČU v Plzni, 15. 4. 2015.

pokud by tento problém byl podroben nějakému statistickému výzkumu, bylo by možné mezi potencionálními respondenty pozorovat velice podobné postoje k různým formám života. To, že společnost různě přistupuje k různým skupinám živočichů, se částečně odráží právě i v právu.

Budeme-li trochu generalizovat a pro účely tohoto zamyšlení počítat s pomyslným „průměrným“ člověkem, ať už jde o jeho citové založení, psychickou a inteligenční úroveň či stav socializace, pak lze vysledovat, že je tento „normální“ člověk schopen nejvíce soucítit se savci a v největší míře pociťuje lítost, trpí-li některý z živočichů v rámci této třídy obratlovců. Zejména je pak schopen soucítit s těmi druhy savců, ze kterých si lidé již před dávnými časy učinili společníka; v našich geografických podmínkách jde např. o zvířata, kterými je pes či kočka. Jakoukoliv újmu (zdravotní či na životě) těchto zvířat je pak člověk běžně schopen se zvířaty hluboce prožívat, je ochoten udělat mnohé kroky k nápravě této újmy a je ochoten mnoho obětovat ke zkvalitnění jejich života.

Naproti savcům by pak „průměrný“ člověk nejnižší hodnotu života přiznával patrně těm živočišným druhům, které mu jsou vývojově nejvzdálenější a nejméně podobné. Tato pomyslná kategorizace se tedy odráží i v právu, když např. v zákoně na ochranu zvířat proti týrání stanovuje zákonodárce jednoznačný předěl mezi tím, jaké živočichy bude chránit před týráním a jakým tuto ochranu nepřizná. Tím předělem je podmínka, zda evolučně došlo k vytvoření vnitřní chrupavčité nebo kostěné kostry, tedy zda se jedná o obratlovce...

Proč tomu tak je a je to tak správně? Proč by byla osoba, která by se dopustila týrání či úmyslného a bezdůvodného usmrcení psa či kočky, společností odsuzována za nemorální, zvrhlé a deviantní chování, zatímco v případě podobného jednání vzhledem k jinému tvorovi, který člověku neškodí, by toto odsuzování nebylo a morální závadnost by shledána nebyla? Co to vlastně morálka je a kde jsou její hranice? Je stupeň vývoje živočicha opravdu důvodem k rozdílnému přístupu? A pokud bychom chtěli k veškerému živočišstvu přistupovat stejně, bylo by to vůbec možné?

3.3 Pojem živočicha v českých veřejnoprávních předpisech

Na rozdíl od výše zmíněných zákonů, které pracují s pojmem zvířete, existuje i mnoho veřejnoprávních předpisů, které pojednávají o živočiších. Jsou to zejména již zmiňované zákony č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, tzv. zákon „CITES“ č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy či zákon č. 115/2000

Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, jehož úprava je těžištěm této práce. Jak už bylo zmíněno, pojem „živočich“ je podstatně širší než pojem „zvíře“, přičemž ve svém významu zahrnuje veškeré živočišstvo na planetě Zemi. Podle některých zdrojů pak zvířata ve smyslu zákona na ochranu zvířat proti týrání (tj. míněno pouze obratlovci) tvoří pouhé 3 % z celé živočišné říše.²³ V českém právním řádu se pak s pojmem živočich operuje v těch zákonech, které byly přijaty v rámci ochrany biologické rozmanitosti; tedy tam, kde jde o ochranu živočišných druhů.

3.3.1 Živočichové ve smyslu zákona č. 114/1992 Sb. a jejich status

Zákon o ochraně přírody a krajiny svou úpravu zaměřuje primárně na tzv. **volně žijící živočichy**. Podle platného znění § 3 odst. 1 písm. d) je volně žijícím živočichem *„jedinec živočišného druhu, jehož populace se udržují v přírodě samovolně, a to včetně jedince odchovaného v lidské péči vypuštěného v souladu s právními předpisy do přírody. Živočichem se rozumí všechna vývojová stadia daného jedince; jedinec zdivočelé populace domestikovaného druhu se za volně žijícího živočicha nepovažuje.“* Pro pojem volně žijící živočich je přitom v tomto zákoně zavedena legislativní zkratka „živočich“.

Jedním z nejdůležitějších ustanovení ZOPK pro účely této kapitoly se nachází pod § 5, podle jehož odstavce prvního má být poskytován určitý stupeň ochrany každému živočišnému a rostlinnému druhu. Konkrétně pak stanoví, *„že všechny druhy rostlin a živočichů jsou chráněny před zničením, poškozováním, sběrem či odchycem, který vede nebo by mohl vést k ohrožení těchto druhů na bytí nebo k jejich degeneraci, k narušení rozmnožovacích schopností druhů, zániku populace druhů nebo zničení ekosystému, jehož jsou součástí.“* Speciální a podstatně rozsáhlejší ochranu požívají tzv. zvláště chránění živočichové, o kterých bude pojednáno dále.

Velmi zajímavá otázka vzhledem k volně žijícím živočichům podle zákona č. 114/1992 Sb. vyvstane, budeme-li uvažovat o vlastnickém právu. Panuje relativní shoda, že volně žijící živočichové předmětem vlastnického práva být nemohou²⁴, tedy alespoň do té doby dokud tento živočich není legálně „okupován“, tj. odchycen nebo uloven, např. podle právních předpisů z oblasti práva myslivosti či práva rybářství.

²³ RYDVAL, T. Co je (živé) zvíře? *Právník*. 2009, č. 3, str. 332.

²⁴ Např. DAMOHORSKÝ, Milan. Odpovědnost za škodu způsobenou zvířaty a její právní úprava v České republice. *Ekologie a právo*. 2005, č. 4, str. 2-4.

Před účinností nového občanského zákoníku také často vyvstávala otázka, zda lze volně žijící živočichy označovat za „res nullius“, tedy za věci ničí. Problém tehdy vyvstával hlavně ve spojitosti s požadavkem, že věc v právním slova smyslu musí být ovladatelná a užitečná. Jádrem spekulací tak byla úvaha, kdy se volně žijící živočich stává věcí v právním slova smyslu a zda tomu je či není teprve v momentě ulovení.²⁵ Podle dikce nového občanského zákoníku jednak již není zvíře věcí, jednak je mimochodem institut věci v právním slova smyslu definován podstatně širěji, tj. tak, že věcí je všechno odlišné od osoby a slouží k potřebě lidí. Nad problematikou, zda a kdy je volně žijící živočich „res“ nullius, se můžeme zamýšlet i dnes (a v dalších kapitolách ve vztahu k rybám tak bude činěno), i když je zapotřebí latinské slovo „res“ vložit pokaždé do uvozovek, neboť o zvířeti jakožto věci dnes již neuvažujeme, byť tzv. „dereifikace“ je záležitostí práva soukromého. V některých kontextech by bylo možná příhodnější používat novou soukromoprávní terminologii, v jejímž světle by volně žijící živočichové byli označováni za „zvířata bez pána“, avšak tu lze použít, jak už bylo uvedeno, pouze na obratlovce a jen na některé bezobratlé.

3.3.2 Tzv. zvláště chránění živočichové podle zákona č. 114/1992 Sb.

Zákon č. 114/1992 Sb. obsahuje vedle obecné ochrany, která je podle § 5 a priori poskytována každému živočišnému druhu, také speciální podkategorii volně žijících živočichů, kterými jsou živočichové zvláště chránění. Zde, na rozdíl od obecné druhové ochrany, přísluší ochrana každému **jedinci** toho kterého druhu, o kterém prováděcí vyhláška č. 395/1992 Sb., že je zvláště chráněný.²⁶

3.3.2.1 Kategorizace zvláště chráněných živočichů a základní podmínky jejich ochrany

Právním základem pro tuto kategorii živočichů je § 48 odst. 1 ZOPK, který stanoví, že „*Druhy rostlin a živočichů, které jsou ohrožené nebo vzácné, vědecky či kulturně velmi významné, lze vyhlásit za zvláště chráněné.*“ Podle odstavce druhého téhož paragrafu se pak zvláště chránění živočichové člení dále na ohrožené, silně ohrožené a kriticky ohrožené, přičemž důležitým podkladem pro tuto kategorizaci jsou tzv. červené seznamy, tedy soupisy ohrožených druhů planě rostoucích rostlin či

²⁵ Např. KUSÁK, Martin. Omezení vlastnického práva z důvodů ochrany životního prostředí a přírodních zdrojů. *České právo životního prostředí*. 2005, (15), str. 9-80. Str. 19.

²⁶ PRCHALOVÁ, Jana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a Natura 2000: úplné znění zákona s komentářem, judikaturou a prováděcími předpisy*. 2. aktualiz. a rozšíř. vyd. k 1. 3. 2010. Praha: Linde, 2010, str. 155.

živočichů, na jejichž vzniku se podílely jak odborné instituce, tak nevládní organizace. Červené seznamy nejsou sice právně závazné, ale jsou hlavním podkladem pro vytváření vyhlášek a v některých případech i v případě rozhodování orgánů ochrany přírody.²⁷

Podle stupně ohrožení jsou pak tyto druhy rozděleny do jednotlivých kategorií, které navazují na kategorie Světového svazu ochrany přírody (*International Union for Conservation of Nature*, dále jen „IUCN“). Kategorie podle ZOPK však přímou vazbu na kategorie IUCN nemají. Vycházejí z červených seznamů České republiky, jejichž kategorie a rozdělení druhů do těchto kategorií však nebylo právní úpravou doslova převzato.²⁸

Stejně jako zvláště chráněný živočich nebo zvláště chráněná rostlina je podle odstavce čtvrtého § 48 chráněn i mrtvý jedinec tohoto druhu, jeho část nebo výrobek z něho, u něhož je patrné z průvodního dokumentu, obalu, značky, etikety nebo z jiných okolností, že je vyroben z částí takového živočicha nebo rostliny. Toto ustanovení reaguje na požadavek čl. 6 odst. 1 směrnice o ptácích a čl. 1 písm. m) směrnice o stanovištích o povinnosti chránit veškeré druhy včetně mrtvých jedinců.²⁹

Jak již bylo výše naznačeno, seznam a stupeň ohrožení zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů podle odstavců 1 a 2 stanovuje ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem. Tímto předpisem je prováděcí vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o ochraně přírody a krajiny. V České republice poskytuje tato vyhláška zvláštní ochranu ± 300 druhům živočichů, jejichž seznam je uveden v příloze. Seznam se od vzniku vyhlášky několikrát doplnil či jinak obměnil, avšak nejen z hlediska této práce byla významná především ta novela, kterou se s účinností od 1. dubna 2013 z režimu podle této vyhlášky vyřadil kormorán velký, díky čemuž od té doby až do dnešního dne není možné proplácet náhrady škod, které jedinci tohoto druhu působí na rybách. Je také zajímavé, že ve skutečnosti je ohrožených druhů živočichů mnohem více, než stanovuje vyhláška, a to zejména mezi bezobratlými. Např. jenom v Červeném seznamu bezobratlých druhů České republiky je uvedeno 6 436 ohrožených druhů.

²⁷ Portál informačního systému ochrany přírody. *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR: Červené seznamy* [online]. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: http://portal.nature.cz/publik_syst/ctihtmlpage.php?what=1264

²⁸ STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006*. Praha: Linde, 2006.

²⁹ MIKO, Ladislav a kol. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. Str. 230.

Základní podmínky ochrany zvláště chráněných živočichů blíže specifikuje § 50 ZOPK. Podle něj jsou tyto chráněny ve všech vývojových stádiích. Chráněny jsou ale rovněž jimi užívaná přirozená i umělá sídla a jejich biotop. Ochrana spočívá v zákazu škodlivě zasahovat do jejich přirozeného vývoje; zejména je zakázáno zvláště chráněné živočichy chytat, chovat v zajetí, rušit zraňovat nebo usmrcovat. Není ani dovoleno sbírat, ničit, poškozovat či přemísťovat jejich vývojová stadia nebo jimi užívaná sídla. Tentýž paragraf zakazuje dále držet, chovat, dopravovat, prodávat, vyměňovat nebo nabízet tyto živočichy za účelem prodeje nebo výměny.

Veškeré tyto zákazy však nejsou absolutní, neboť na základě § 56 ZOPK může být po předchozím správním řízení orgánem ochrany přírody udělena výjimka. Ochrana podle tohoto zákona se totiž nevztahuje na ty případy, kdy je zásah do přirozeného vývoje zvláště chráněných živočichů nezbytný v důsledku jiného veřejného zájmu, který převažuje nad zájmem ochrany přírody, anebo pokud takovýto (sic) zásah v zájmu ochrany přírody v konečném důsledku je.³⁰ Výjimka může být též kromě rozhodnutí, jež bylo výsledkem předchozího správního řízení, povolena prostřednictvím institutu opatření obecné povahy, který je upraven v § 171-174 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád. Jedná se o tzv. smíšenou formu správní činnosti, která není ani vydáním právního předpisu, ani rozhodnutím. Řečeno srozumitelnější řečí, opatření obecné povahy se týká blíže neurčeného okruhu osob, avšak co do vymezení předmětu je konkrétní.³¹ Pokud jde o oblast sledovanou touto prací, jsou opatření obecné povahy často využívána pro odstřel či plašení kormoránů, přičemž takováto výjimka je omezena místně, časově i osobně.³² Vzhledem k tomu, že kormorán velký již není zvláště chráněným živočichem, jsou tato opatření obecné

³⁰ Podle odstavce druhého § 56 lze výjimku ze zákazů u zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů povolit

- a) v zájmu ochrany volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a ochrany přírodních stanovišť,
- b) v zájmu prevence závažných škod, zejména na úrodě, dobytku, lesích, rybolovu, vodách a ostatních typech majetku,
- c) v zájmu veřejného zdraví nebo veřejné bezpečnosti nebo z jiných naléhavých důvodů převažujících veřejného zájmu, včetně důvodů sociálního a ekonomického charakteru a důvodů s příznivými důsledky nesporného významu pro životní prostředí,
- d) pro účely výzkumu a vzdělávání, opětovného osídlení určitého území populací druhu nebo opětovného vysazení v původním areálu druhu a chovu a pěstování nezbytných pro tyto účely, včetně umělého rozmnožování rostlin,
- e) v případě zvláště chráněných druhů ptáků pro odchyt, držení nebo jiné využívání ptáků v malém množství.

³¹ HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo. Obecná část*. 8. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. Str. 184.

³² Např. opatření obecné povahy dostupné na webových stránkách města Třeboň [online]. [cit. 2016-03-12]. Dostupné z <http://www.mesto-trebon.cz/uploads/news/id4636/opatreni-obecne-povahy-kormoran.pdf>

povahy nyní vydávána podle ustanovení o ochraně volně žijících ptáků, konkrétně na základě § 5b ZOPK (viz. kap. 3.3.3).

Příslušným orgánem ochrany přírody k povolení výjimky bývá zpravidla krajský úřad. Avšak na území národních parků a jejich ochranných pásem je příslušným orgánem správa národního parku, v případě chráněných krajinných oblastí Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, na území vojenských újezdů zase plní roli příslušného orgánu újezdní úřady a na ostatním území sloužícím k obraně státu je příslušným orgánem ministerstvo životního prostředí.

3.3.2.2 Právní odpovědnost při porušení zákazů stanovených § 50 ZOPK

Význam výše popsané kategorizace (živočichové ohrožení, silně ohrožení a kriticky ohrožení) spočívá mj. v návaznosti na rozsah právní odpovědnosti nastupující v případě porušení zákonem stanovených povinností k ochraně takto stanovených živočichů. Nejpřísněji jsou přitom logicky chráněny druhy kriticky ohrožené. Porušení zákazů vymezených § 50 ZOPK lze diferencovat podle míry společenské škodlivosti, kdy méně závažné protiprávní jednání je posuzováno v oblasti správního trestání jako přestupek, popř. jako jiný správní delikt. Protiprávní jednání společensky škodlivější pak může nabývat rozměry trestněprávní a dané porušení zákazu tak může být posouzeno jako trestný čin.

V oblasti přestupkového práva rozšiřuje ZOPK (vzhledem k porušení zákazů obsažených v § 50) katalog skutkových podstat přestupků v ustanovení § 87 odst. 1 písm. c), § 87 odst. 2 písm. c) a 87 odst. 3 písm. b). Dopouští-li se protiprávního jednání právnická osoba či „podnikatelská“ fyzická osoba, může být její jednání posuzováno jako správní delikt na základě ustanovení § 88 odst. 1 písm. e), popř. § 88 odst. 2 písm. c) téhož zákona.

Jedna z hlav zákona č. 40/2009. Sb, trestní zákon, pojednává o trestných činech proti životnímu prostředí. Jedná se o hlavu osmou, která v ustanoveních několika svých paragrafů zakládá skutkové podstaty trestných činů, které v podstatě zrcadlí výčet zákazů stanovených § 50 ZOPK. Jedná se o trestný čin neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (§ 299 trestního zákona³³) a o trestný čin neoprávněného nakládání s chráněnými volně

³³ § 299

Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami

(1) Kdo v rozporu s jiným právním předpisem usmrtí, zničí, poškodí, odejme z přírody, zpracovává, doveze, vyveze, proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje, sobě nebo jinému opatří jedince zvláště chráněného druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář chráněného druhu a spáchá takový čin na

žijícími živočichy z nedbalosti (§ 300 trestního zákona³⁴). Aby bylo možné nedovolené jednání vzhledem k zvláště chráněným živočichům kvalifikovat jako trestný čin, musí být takovýto čin spáchán na více jak dvaceti pěti kusech živočichů. Avšak je-li dotčený živočišný druh zařazen zákonem č. 114/1992 Sb. do kategorie silně či kriticky ohrožených druhů, postačí k uplatnění odpovědnosti podle § 299 trestního zákona, je-li toto zakázané jednání spácháno byť na „pouhém“ jedinci toho kterého zvláště chráněného živočicha. (V případě nedbalostního trestního činu podle § 300 trestního zákona jde pouze o kriticky ohrožené druhy.) Skutkové podstaty obou těchto trestných činů přitom mohou být naplněny i právnickou osobou podle zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

3.3.3 Kategorie volně žijících ptáků

Z hlediska systematiky této práce je na místě věnovat několik následujících vět kategorii tzv. volně žijících ptáků, kteří požívají oproti jiným volně žijícím živočichům speciální ochrany, a to podle § 5a a § 5b ZOPK. Tuto kategorii je zapotřebí zmínit i z toho důvodu, že této ochrany požívá i „kontroverzní“ kormorán velký (*Phalacrocorax carbo*), tedy pták, který až donedávna podle již zmiňované prováděcí vyhlášky 395/1992 Sb. spadal do režimu ochrany zvláště chráněných

více než dvaceti pěti kusech živočichů, rostlin nebo exemplářů, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Stejně bude potrestán, kdo v rozporu s jiným právním předpisem usmrtí, zničí, poškodí, odejme z přírody, zpracovává, doveze, vyveze, proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje, sobě nebo jinému opatří jedince silně nebo kriticky ohroženého druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář druhu přímo ohroženého vyhubením nebo vyhynutím.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let, zákazem činnosti nebo propadnutím věci bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo

c) způsobí-li takovým činem dlouhodobé nebo nevratné poškození populace volně žijícího živočicha nebo planě rostoucí rostliny nebo místní populace nebo biotopu zvláště chráněného druhu živočicha nebo rostliny.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech,

b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo

c) způsobí-li takovým činem dlouhodobé nebo nevratné poškození místní populace nebo biotopu kriticky ohroženého druhu živočicha nebo rostliny.

³⁴ § 300

Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti

Kdo z hrubé nedbalosti poruší jiný právní předpis tím, že usmrtí, zničí, poškodí, odejme z přírody, zpracovává, opakovaně doveze, vyveze nebo proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje nebo sobě nebo jinému opatří jedince zvláště chráněného druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář chráněného druhu ve větším rozsahu než dvaceti pěti kusů nebo jedince kriticky ohroženého druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář druhu přímo ohroženého vyhubením nebo vyhynutím, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

živočichů a na kterého se do roku 2013 vztahovala ustanovení „kompenzačního“ zákona č. 115/2000 Sb.

Tato ochrana je poskytována ptákům, kteří volně žijí na evropském území členských států Evropských unie. Jedná se o vyšší stupeň ochrany, která byla zavedena na základě požadavků práva Evropské unie, a to sice podle směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 79/409/EHS z 2. dubna 1979, dnes směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 147/2009/ES, o ochraně volně žijících ptáků. Znamená to, že stanovené zákazy se v České republice budou vztahovat kromě jedinců našich druhů i na ty druhy ptáků, které se sice volně na území republiky nevyskytují, ale žijí v jiných zemích Evropské unie a není vyloučené jejich „zatoulání“ do České republiky (např. sup hnědý nebo severské druhy potáplic a racků).³⁵

Podle § 5a ZOPK je zakázáno například úmyslné usmrcování nebo odchyt těchto ptáků, úmyslné poškozování nebo ničení jejich hnízd a vajec nebo odstraňování hnízd, úmyslné vyrušování těchto ptáků, zejména v době rozmnožování a odchovu mláďat atp. Tyto zákazy stanovené odstavcem prvním, potažmo i druhým, se však nevztahují na lov některých druhů ptáků vymezený a prováděný v souladu se zákonem o myslivosti (mnohé lze totiž obhospodařovat lovem) a ZOPK.

Velmi významný je odstavec šestý § 5a. Ten stanoví, že pro volně žijící ptáky, kteří jsou zároveň zvláště chráněným živočichem podle § 48 ZOPK, nebo pro ptáky chráněné podle zákona „CITES“ č. 100/2004 Sb., se ustanovení o ochraně volně žijících ptáků (§ 5a a § 5b) použijí pouze v případě, že jejich ochrana podle uvedených zvláštních ustanovení je mírnější, resp. obdobná. Lze tedy shrnout, že volně žijící ptáci požívají vyšší ochrany než volně žijící živočichové. Pokud je volně žijící pták zároveň zvláště chráněným druhem živočicha nebo se na něj vztahují ustanovení zákona o obchodování s ohroženými druhy, uplatní se vždy nejprísnější pravidla ochrany.

Ani v případě volně žijících ptáků nejsou veškeré zákazy absolutní, neboť § 5b stanovuje odchýlný postup při jejich ochraně, podle kterého může být povolena výjimka z výše uvedených zákazů buď ve formě správního rozhodnutí nebo ve formě opatření obecné povahy, které je v tomto případě oprávněno vydat ministerstvo životního prostředí. Výjimka ze zákazu může být udělena pouze za kumulativního splnění předpokladů, že neexistuje jiné uspokojivé řešení a k tomu je naplněn některý

³⁵ MIKO, Ladislav a kol. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. Str. 108.

z taxativně vymezených důvodů. Za všechny důvody zmiňme např. prevenci závažných škod na rybníkářství, kvůli kterým bývá odchýlný postup při ochraně ptáků stanovován vzhledem ke kormoránu velkému.

3.4 Další pojmy veřejného práva („zvěř“ a „ryby a vodní organismy“)

Mimo pojmy „zvíře“ a „živočich“ se v předpisech českého veřejného práva lze dále setkat s pojmem „zvěř“, což je klíčový pojem zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti. Podle § 2 písm. b) tohoto předpisu se zvěří rozumí „obnovitelné přírodní bohatství představované populacemi druhů volně žijících živočichů“, přičemž se jedná výhradně o ty druhy živočichů, které jsou uvedeny v taxativním výčtu v § 2 písm. c) a d) téhož zákona. Z tohoto výčtu pak vyplývá, že zvěří podle tohoto zákona jsou míněny pouze vybrané druhy savců a ptáků, tedy výhradně obratlovci.

Rozmanitost veřejnoprávní terminologie v této oblasti pak završuje zákon č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské strážní, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů (zákon o rybníkářství), který hojně pracuje s pojmem „ryby a vodní organismy“. Vodním organismem se přitom podle § 2 písm. h) rozumí vodní živočich nebo vodní rostlina, která je zdrojem potravy ryb nebo je přirozenou součástí vodního prostředí.

4 Poskytování náhrad škod podle zákona č. 115/2000 Sb.

4.1 Úvod do problematiky právní úpravy

V současné době na celém světě neustále dochází ke snižování biologické rozmanitosti, tj. k ubývání živočišných a rostlinných druhů. I v České republice patří některé druhy k natolik ohroženým, že hrozí jejich vymizení z naší přírody. Ohrožené druhy živočichů, jež jsou naším právním řádem vymezeny jako zvláště chráněné druhy, jsou z tohoto důvodu, jak bylo blíže rozebráno v kapitole předcházející, chráněny před usmrcováním, odchytem a dalšími aktivitami narušujícími jejich přirozený vývoj. Za účelem jejich zachování probíhá řada záchranných programů, mnohdy na mezinárodní úrovni. Jako důsledek úspěšnosti těchto programů pak na některých místech, případně v určitých obdobích, dochází ke zvýšení početního stavu těchto druhů. Někteří živočichové však mohou působit značné hospodářské škody. Relativně nadměrný výskyt zvláště chráněných živočichů bývá ale soustředěn pouze v určitých lokalitách a podle autorů důvodové zprávy k zákonu č. 115/2000 Sb. nelze rozhodně hovořit o celkovém přemnožení zvláště chráněných druhů. Navíc škodu mohou působit i nepřemnožené populace zvláště chráněných živočichů, ba dokonce i jedinec, který se náhodou v určitém regionu vyskytl.³⁶

Zákon č. 115/2000 Sb. je tedy právním předpisem, který primárně sleduje ochranu biodiverzity. „Naši“ zákonodárci po vzoru jiných evropských států učinili stát objektivně³⁷ odpovědným za nejnaléhavější případy škod způsobených těmito vybranými druhy zvláště chráněných živočichů. Existují však i názory, že institut náhrady škody podle zákona č. 115/2000 Sb. není možné vnímat jako subjektivní či objektivní odpovědnost státu za škody způsobené vybranými zvláště chráněnými živočichy. Škody jimi způsobené je zapotřebí vnímat jako zásah *vis maior* (vyšší moci). Jde spíše o určitý závazek státu ke kompenzaci nejzávažnějších

³⁶ Důvodová zpráva k zákon č. 115/2000 Sb.

³⁷ JANČÁŘOVÁ, I.; BAHÝLOVÁ, L.; PEKÁREK, M.; PRŮCHOVÁ, I.; VOMÁČKA, V. *Odpovědnost v právu životního prostředí – současný stav a perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. Str. 218,

dále také např. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 3335/2013 ze dne 24. 3. 2015

ekonomických škod způsobených vybranými živočichy, který na sebe stát převzal v rámci své odpovědnosti za udržení volně žijících živočichů ve volné přírodě.³⁸

Nehledě na to, jaký názor je správný, v každém případě bylo hlavní motivací k přijetí tohoto zákona to, aby v souvislosti s působenou škodou nebylo voláno po likvidaci těchto živočichů a nedocházelo k jejich neregulovanému vybíjení. Jinými slovy, hlavním účelem zákona o náhradách je zmírnit konflikt mezi ochranou přírody a poškozenými (hospodařícími) subjekty. S účinností ode dne 13. října 2000 pak byla k jeho provedení vydána Ministerstvem životního prostředí České republiky vyhláška č. 360/2000 Sb., o stanovení způsobu výpočtu výše náhrady škody způsobené vybranými zvláště chráněnými živočichy na vymezených domestikovaných zvířatech, psech sloužících k jejich hlídání, rybách, včelstvech, včelařském zařízení, nesklizených polních plodinách a na lesních porostech.

4.2 Základní charakteristika a povaha zákona č. 115/2000 Sb.

Zákon č. 115/2000 Sb. je poměrně stručný právní předpis, který ve svých třech částech obsahuje pouhých 14 paragrafů. Poslední je sice § 13, avšak jedna z novel do jeho textu zakomponovala ještě § 10a. Část první se nazývá „Úvodní ustanovení“, část druhá „Podmínky nároku na náhradu škody, rozsah náhrady škody a uplatnění nároku na náhradu škody“ a konečně část třetí a poslední je označena, jako v případě většiny „našich“ předpisů zákonné síly, „Ustanovení společná a závěrečná“. Pod zákonem samotným jsou pak vlastní rukou podepsány patrně tři nejvýznamnější osobnosti politického dění v České republice v prvních několika mnoha letech po pádu totalitního režimu, resp. v prvních letech po zániku Československa: tehdejší předseda Poslanecké sněmovny Václav Klaus, prezident republiky Václav Havel a předseda vlády Miloš Zeman.

Mnohé další informace o podmínkách, za jakých je možné škodu způsobenou vybraným zvláště chráněným živočichem hradit, dále podává příloha k tomuto zákonu. Pokud jde o stanovení způsobu výpočtu výše náhrady škody, byla v říjnu roku 2000 Ministerstvem životního prostředí přijata zmiňovaná prováděcí vyhláška o pouhých čtyřech paragrafech, v kterých je tato problematika dále konkretizována.

Přestože o problematice poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy nejčastěji pojednávají učebnice a monografie z oblasti odvětví práva životního prostředí, jedná se vlastně o problematiku, která v sobě nese

³⁸ DAMOHORSKÝ, Milan. Náhrada škody způsobené vybranými zvláště chráněnými živočichy a její právní úprava. *Veronica*. 2005, č. 2, str. 1-4

spíše atributy povahy soukromoprávní než veřejnoprávní. Jde totiž o takové specifické odpovědnostní případy, pro které platí, že se pro jejich vypořádání subsidiárně využije občanský zákoník. Výslovně je tento vztah vyjádřen v § 11 odst. 1 zákona o náhradách. Úprava podle tohoto zákona tak vlastně spolu s např. částí šestou zákona o myslivosti (*Škody způsobené užíváním honitby, zvěří a na zvěři* - § 52-56) je dílčí úpravou náhradou škody, která v jednotlivostech doplňuje úpravu podle občanského zákoníku.³⁹ Soukromoprávní povahu dokládá i fakt, že proti případnému negativnímu rozhodnutí o poskytnutí náhrady podle tohoto zákona může žadatel podat žalobu k civilněprávnímu soudu.⁴⁰

Ostatně povaha institutu náhrady škody, za níž odpovídá veřejná moc, byla po několik let předmětem dlouhých polemik a judikatura i doktrína se často neshodovala, zda se jedná o problematiku veřejnoprávní či soukromoprávní. Obecně řečeno lze tvrdit, že napříč právníkou obcí převažovaly (převažují) dva názory. Názor první, který se s postupem času stal názorem výrazně minoritním, zní, že odpovědnost veřejné moci za škodu je veřejnoprávní, která vychází ze zvláštní zákonné úpravy. Tento názor zastal i Ústavní soud v jednom ze svých nálezu ve vztahu k zákonu č. 82/1998 Sb., odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, kdy ve formě obiter dictum vyjádřil své přesvědčení, že se jedná o veřejnoprávní vztah.⁴¹ Názor druhý, v posledních letech již zcela převažující, je založen na tezi, že odpovědnost veřejné moci za škodu je problematika soukromoprávní, která má svá značná specifika. Lex generalis je zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Zastánci tohoto názoru většinou dovozují, že se Ústavní soud ve svém názoru mýlil a že je zapotřebí odpovědnost veřejné moci za škody vnímat jako problematiku soukromoprávní.⁴²

4.3 Vztah zákona č. 115/2000 Sb. k ustanovení § 54 odst. 3 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti

Zákon č. 115/2000 Sb. patří mezi nemnoho právních předpisů našeho právního řádu, které nabízí prostředky pro kompenzaci omezení vlastnického či užívacího práva z důvodu veřejného zájmu na ochraně přírody a krajiny. Vedle toho je významným nástrojem např. náhrada újmy za ztížení zemědělského či lesního

³⁹ PSUTKA, J. *Odpovědnost za ekologické škody v občanském právu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. Str. 333 – 334

⁴⁰ DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního prostředí*. Opak. citace. Str. 421

⁴¹ Nález Ústavního soudu sp. zn. II. 1612/09 ze dne 23. 2. 2010

⁴² Např. MALAST, Jan. Přednáška v rámci předmětu „Správní právo 2“, Fakulta právnická, 18. 3. 2014

hospodaření poskytovaná podle § 58 zákona o ochraně přírody a krajiny. Nástroj s obdobným cílem pak obsahuje taktéž zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve svém § 52 řešícím náhradu škody způsobené zvěří obhospodařované lovem, jež je hrazena uživatelem honitby.⁴³

Z hlediska tématu této práce je však velmi pozoruhodné především ustanovení § 54 odst. 3 stávajícího zákona o myslivosti (dále také ZoM), z kterého lze vyčíst, že „škody způsobené zvěří, jejíž početní stavy nemohou být lovem snižovány, hradí stát.“ Nad tímto strohým ustanovením však vyvstává mnoho nezodpovězených otázek. Za ustanovením inkriminovaného odstavce tohoto paragrafu je totiž odkaz na poznámku pod čarou, která dále odkazuje pouze na zákon č. 115/2000 Sb. Palčivá otázka spočívá především v tom, zda zákon č. 115/2000 Sb. obsah § 54 odst. 3 zcela obsahově „vyčerpal“, či zda je možné připustit výklad, že stát je eventuálně odpovědný i za jiné škody než škody působené zvláště chráněnými živočichy dle zák. č. 115/2000 Sb., a to za situace, že půjde o škody způsobené zvěří, jejíž početní stavy nemohou být snižovány lovem, ač tato zvěř není současně zvláště chráněným živočichem dle prováděcí vyhlášky č. 395/1992 Sb. k ZOPK.⁴⁴ Ačkoliv chtěl zákonodárce patrně vyjádřit, že náhrady škod způsobené zvěří, jejíž stavy nemohou být snižovány, jsou komplexně upraveny zákonem č. 115/2000 Sb., nedá se říci, že by toto ze zákonného textu jasně vyplývalo, ba naopak se logičtější může zdát ta interpretace, že odkaz na zák. č. 115/2000 Sb. v poznámce pod čarou je příkladný a že se škody mohou kompenzovat i podle jiných předpisů.

Vedle toho je zapotřebí připomenout, že podle ustálené judikatury nemá poznámka pod čarou normativní charakter. Ústavní soud už v roce 1998 konstatoval, že „poznámky pod čarou či vysvětlivky nejsou normativní, přesněji závaznou součástí pravidla chování. Proto stejně jako jiné části právního předpisu, jejichž posláním je zlepšit přehlednost předpisu a orientaci v právním řádu (nadpis právního předpisu, označení částí, hlav, dílů, oddílů, paragrafů), jsou pouhou legislativní pomůckou, která nemůže být závazným pravidlem pro výklad právního předpisu a stanovení pravidel chování. Pokud právní předpis nehodlá stanovit takové pravidlo přímo, musí odkázat na jiný předpis nebo jinou formu vyjádření pravidel

⁴³ POKORNÁ, Lucie. *Náhrada škod způsobených vybranými druhy zvláště chráněných živočichů, aktuální otázky*. In *Dny práva 2010* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2010 [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: [http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Pokorna_Lucie_\(1819\).pdf](http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Pokorna_Lucie_(1819).pdf)

⁴⁴ JANČÁŘOVÁ, I.; BAHÝLOVÁ, L.; PEKÁREK, M.; PRŮCHOVÁ, I.; VOMÁČKA, V. *Odpovědnost v právu životního prostředí – současný stav a perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. Str. 217

chování (obyčej, smlouva, morální pravidla, cizí právní předpis atd.).“⁴⁵ Judikatura Nejvyššího správního soudu se k této problematice staví obdobně, když se lze dočíst např., že „poznámka pod čarou má pouze úlohu demonstrativního ukazatele směru, kterým by se měl ubírat výklad předmětného ustanovení indexovaného poznámkou pod čarou.“⁴⁶ To samé, co tvrdí judikatura, potvrzují rovněž Legislativní pravidla vlády, konkrétně čl. 47 odst. 1.

Vzijeme-li se do role subjektu, jemuž byla škoda takovouto zvěří napáchána, pak bychom se při znalosti ustanovení § 54 odst. 3 ZoM ve spojení se znalostmi ustálené judikatury mohli podle mého názoru zcela oprávněně dožadovat náhrady škody ze strany státu zcela mimo režim zákona č. 115/2000 Sb, byť kromě zákona o náhradách žádný jiný právní předpis, který by § 54 odst. 3 ZoM prováděl, neexistuje. Jsem totiž také toho názoru, že nedostatek právní úpravy, resp. absence prováděcího předpisu, ať už zákonné či podzákonné právní síly, nemůže být přičítána k tíži poškozených osob. Tento názor ostatně vyslovil i Nejvyšší soud, a to v rozsudku sp. zn. 25 Cdo 1753/2002 ze dne 29. 10. 2002 ve vztahu ke „starému“ zákonu o myslivosti. Vedle toho je zapotřebí připomenout i tu zásadu, že pokud existuje více možných interpretací toho kterého ustanovení, je ho zapotřebí vždy vykládat pokud možno co nejvíce ve prospěch dotčených osob. Osobně se trochu podivuji nad tím, že poškozené osoby, které se nemohou domáhat náhrady škody podle zákona o náhradách, se nepokoušejí o přiznání kompenzace touto cestou a že tak soudní orgány vztah rozporuplného ustanovení § 54 odst. 3 ZoM a zákona č. 115/2000 Sb. doposud neosvětlily.

Pokud tedy zákonodárce mínil zákon o náhradách jako jediný *lex specialis* k uvedenému ustanovení zákona o myslivosti, pak tak rozhodně neučinil šťastně. Za stávající úpravy se podle mého názoru mohou náhrady škody ze strany státu za škody způsobené zvěří, jejíž počty nemohou být snižovány lovem, poškozené osoby dovolávat mimo režim zákona č. 115/2000 Sb., a to pouze na základě samotného ustanovení § 54 odst. 3 ZoM. Téhož názoru je např. i Psutka, který uvádí, že „Stát bude zjevně podle uvedeného § 54 odst. 3 zákona o myslivosti odpovídat i za škody způsobené zvěří, kterou nelze lovit, i když nepatří mezi šest výše uvedených druhů živočichů. Jeho povinnost k náhradě se však zjevně nebude řídit podmínkami stanovenými zákonem č. 115/2000 Sb. Z pohledu rozsahu náhrady škody a předmětů

⁴⁵ Nález sp. zn. II. ÚS 485/98, Ústavní soud ČR: Sbírka nálezů a usnesení, sv. 16, Praha, C.H.Beck, 2000, str. 259 a násl.

⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 6 Ads 107/2007 ze dne 29. 9. 2008.

*poškození bude nejspíš nutné na tyto škody aplikovat analogicky zákon o myslivosti, včetně objektivního charakteru povinnosti k náhradě...*⁴⁷

Je tedy evidentní, že dané ustanovení může způsobovat mnohé nejasnosti. Veškeré pochybnosti by byly rozptýleny, pokud by dané ustanovení bylo novelou přepsáno takto: „*Podmínky poskytování náhrad škod způsobené zvěří, jejíž početní stavy nemohou být lovem snižovány, upravuje zvláštní právní předpis.*“ Jakožto rybář zřetelně vnímající tragickou situaci rybářských svazů, které se nyní nemohou dovolávat náhrad škod, které jim permanentně páchají kormoráni, však v současném pochybnosti vyvolávajícím ustanovení zákona o myslivosti vidím možnou cestu, jak zoufale chybějící finanční prostředky získat zpět. *Phalacrocorax carbo* sice už není zvláště chráněným živočichem; podle § 2 písm. c) zákona o myslivosti se však řadí mezi zvěř, jíž obhospodařovat lovem nelze.

4.4 Geneze právní úpravy a dosavadní novelizace zákona č. 115/2000 Sb.

4.4.1 Právní úprava před přijetím zákona č. 115/2000 Sb. a cesta k vzniku této právní normy

Do 30. června roku 2002 byl na našem území platný zákon o myslivosti z roku 1962 (zákon č. 23/1962 Sb.) Ustanovení pravící, že „*škody způsobené zvěří, jejíž stavy nemohou být snižovány lovem, hradí stát*“, znal už i tento předpis, a to ve svém § 34 odst. 3. V tomto znění bylo ustanovení platné až od novelizace zákona provedené zákonem č. 270/1992 Sb. Do té doby na tomto místě pamatoval zákon pouze na škodu, kterou způsobil na včelstvech a domácím zvířectvu medvěd. To, za jakých podmínek a kdo takovou škodu hradí, stanovovala až prováděcí vyhláška č. 20/1988 Sb. Podle ní měl škodu hradit stát, pokud se podařilo poškozenému prokázat, že k ní došlo bez jeho zavinění.⁴⁸ Přijetí prováděcí vyhlášky k ustanovení § 34 odst. 3 v novelizovaném znění však nikdy nebylo uskutečněno; v důvodové zprávě k zákonu o náhradách tak stojí, že „*prováděcí předpis (k tomuto ustanovení) však dosud vydán nebyl, a proto se tato úprava v praxi obtížně uplatňuje.*“⁴⁹

V době přijetí zákona č. 115/2000 Sb. byl tedy „starý“ zákon o myslivosti stále ještě platný. Vzhledem k tomu, že případná prováděcí vyhláška k tehdejšímu § 34 odst. 3 zákona o myslivosti by se byla bývala již v té době dostala do rozporu

⁴⁷ PSUTKA, J. *Odpovědnost za ekologické škody v občanském právu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. Str. 346.

⁴⁸ PSUTKA, J. *Odpovědnost za ekologické škody v občanském právu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. Str. 345.

⁴⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 115/2000 Sb.

s Ústavou ČR a Listinou základních práv a svobod, a to konkrétně do rozporu s čl. 2 odst. 3 a 4, čl. 79 odst. 1 Ústavy ČR a čl. 2 odst. 2 a 3 a čl. 4 odst. 1 Listiny, byl předložen návrh prováděcího předpisu síly zákonné. Vyhláška by totiž nemohla uložit fyzickým ani právnickým osobám žádné povinnosti ani jiná omezení nad rámec zákona (např. stanovení lhůt pro uplatnění nároku na škodu, propadnutí práva při jejím nedodržení atd.). Stejně tak by nemohla zakládat kompetence ani upravovat postup správních orgánů.⁵⁰

Prováděcím předpisem zákonné síly k tehdejšímu § 34 odst. 3 zák. č. 23/1962 Sb. se tedy stal právě zákon č. 115/2000 Sb., který byl nakonec přijat s platností i účinností od 10. května 2000. Autoři zákonu v důvodové zprávě uvedli, že nepovažují za vhodné smířit se s tehdy platnou právní úpravou, podle které se škody vzhledem k absenci prováděcího předpisu nehradily, a to především z důvodu toho, že ponechání kompenzace škod v tehdy platném stavu by vedlo pravděpodobně k svépomocnému jednání zemědělců a dalších ohrožených osob a k neregulovanému vybíjení zvláště chráněných druhů živočichů.⁵¹ Šest ze sedmi vybraných zvláště chráněných živočichů přitom bylo podle starého zákona o myslivosti zvěří, jejíž stavy nebylo možné snižovat lovem, podle současného zákona o myslivosti z roku 2001 je tomu tak rovněž; pouze zvláště chráněný bobr evropský ve výčtu zvěře absentuje.

Vládní návrh zákona č. 115/2000 Sb. byl předložen dne 18. listopadu 1999 ministrem životního prostředí Milošem Kužvartem z vládní ČSSD. Už tehdy se ukázalo, že zdaleka neproblematičtějším a nejkontroverznějším živočichem, o němž zákon pojednává, bude kormorán velký. Vedle mnoha jiných pozměňovacích návrhů se už objevil i ten, podle kterého by se náhrady škod, které kormorán páchá na rybách, měly poskytovat i za škody v tekoucích vodách. Naproti tomu však existovaly i názory, že by stát škody způsobené kormoránem neměl kompenzovat vůbec. Žádný z pozměňovacích návrhů však přijat nebyl a zákon byl dne 27. dubna 2000 podepsán prezidentem Václavem Havlem. O několik měsíců později, 13. října 2000, pak byla přijata i již zmiňovaná prováděcí vyhláška č. 360/2000 Sb., o stanovení způsobu výpočtu výše náhrady škody způsobené vybranými zvláště chráněnými živočichy na vymezených domestikovaných zvířatech, psech sloužících k jejich hlídání, rybách, včelstvech, včelařském zařízení, nesklizených polních plodinách a na lesních porostech.

⁵⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 115/2000 Sb.

⁵¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 115/2000 Sb.

4.4.2 Dosavadní novelizace zákona č. 115/2000 Sb.

Zákon č. 115/2000 Sb. se k dnešnímu dni dočkal zatím celkem čtyř novelizací. První změna zákona přišla na řadu nedlouho po zrození této normy. Tato změna byla provedena novelou č. **476/2001 Sb.**, přičemž se jednalo o reakci na některé nedostatky úpravy, které vyšly najevo až za „života“ zákona o náhradách. Jako nedostatek byl zákonodárcem shledán ten fakt, že škodu nebylo podle zákona možné hradit, způsobil-li ji vybraný zvláště chráněný živočich na uzavřených objektech, movitém majetku uvnitř těchto objektů a na trvalých porostech. Jednalo se především o reakci na škody, které způsobil medvěd hnědý v Beskydech v roce 2000. Právě medvěd hnědý byl (vedle marginálních škod, které způsobil rys) jediným vybraným živočichem, za kterého stát poskytoval náhrady škody hned v prvním roce účinnosti. Vyplaceno bylo necelých 200 tisíc Kč, a to za škody, které způsobil jedinec medvěda hnědého zvaný „Míša z Brodské“. Tento medvěd postrádal přirozenou plachost a v průběhu roku 2000 působil značné škody na Vsetínsku, nakonec byl odchycen a odvezen do zoo.⁵²

K radosti rybářů byla touto novelou také odstraněna podmínka, že škody způsobené kormoránem velkým, mají-li být propláceny, musí být způsobeny pouze po dobu jeho hnízdění na území České republiky, tj. mezi 1. dubnem a 15. červencem. Důvodem bylo patrně zjištění, že k největším škodám na rybách ze strany kormorána dochází především v době jeho migrace přes Českou republiku a jeho zimování, tj. především v zimních měsících.

Novela č. **320/2002 Sb.**, v pořadí druhá, zákonný text přeměnila v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů. Příjem, administrace žádostí a vyplácení náhrad byly tedy do té doby v kompetenci tehdejších okresních úřadů, od roku 2003 přešla tato kompetence na úřady krajské.

Zdaleka nejkontroverznější novela, byť zdaleka nejstručnější, byla vyhlášena ve Sbírce zákonů pod číslem **130/2006 Sb.** Tento zákon změnil text zákona č. 115/2000 Sb. jen zdánlivě nepodstatně. Za pomoci klasického legislativního přílepku (které mimochodem později Ústavní soud prohlásil za protiústavní⁵³) v zákoně, kterým se měnil zákon o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat, se totiž podařilo do textu zákona o náhradách „protlačit“ požadavek, který

⁵² TOMÁŠKOVÁ, Lenka. Zákon č. 115/2000 Sb.: nástroj k odstraňování konfliktů mezi ochranou přírody a hospodařícími subjekty. *Ochrana přírody*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2009, (6) [online]. [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/zakon-c-115-2000-sb/>

⁵³ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 77/06 ze dne 15. 2. 2007.

zazníval již při schvalovacím procesu návrhu zákona; tedy požadavek, aby stát proplácel i škody na rybách v rybářských revírech, tj. zejména v tekoucích vodách. Toto ustanovení od té doby dodnes vyvolává neutichající hádky mezi představiteli rybářských svazů na jedné straně a státem, jenž je reprezentován příslušným krajským úřadem, na straně druhé. Jádrem sporu je přitom problematika prokázání vlastnictví, resp. majetkových práv ve vztahu k těmto rybám, a tedy i otázka vzniknuvší škody. Mnoho rozporů se nakonec řešilo soudně, kdy soudy doposud dávaly zapravdu spíše státu, když ve svých rozsudcích kategoricky odmítaly, že je možné určit vlastnictví k rybám žijícím v tekoucích vodách.⁵⁴ Značné škody na rybách v rybářských revírech, které spáchal kormorán nebo vydra, tedy rybářům doposud podle zákona o náhradách kompenzovány nebyly a tento požadavek zavedený novelou č. 130/2006 Sb. nebyl aplikován. O tom, že se soudní praxe v posledních dvou letech začala vyvíjet jiným směrem opačným, byť stále nepřiliš viditelně, bude pojednáno v kapitolách následujících.

Konečně novela čtvrtá a poslední nese ve sbírce zákonů č. **227/2009 Sb.** a text zákona o náhradách změnila v souvislosti s přijetím zákona o základních registrech.

Vedle kontroverzní novely č. 130/2006 Sb., která rybáře nepochybně těšila, byť v aplikační praxi nebyvala doposud uváděna v život, se dočkal zákon o náhradách další důležité změny před třemi roky, tentokrát změny, která byla dlouho avizována a která rybářům skutečně znepříjemnila život. Nejednalo se sice přímo o novelu zákona č. 115/2000 Sb., jednalo se spíše o novelizaci nepřímou, avšak její význam v aplikační praxi zákona o náhradách je značný. Jak bude dále blíže rozebráno, jednou ze zákonných podmínek, aby za škodu způsobenou vybraným živočichem mohla být poskytnuta náhrada, je ta podmínka, aby se současně jednalo o zvláště chráněného živočicha podle prováděcí vyhlášky ministerstva životního prostředí č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Novela této vyhlášky ze dne 6. listopadu 2012 s účinností od 1. dubna 2013 kormorána velkého ze seznamu zvláště chráněných živočichů vyřadila. Byl to právě kormorán, za jehož predanční tlak na ryby stát proplácel rybářským svazům rok od roku vyšší sumy (v roce 2011 to bylo již přes 40 milionů Kč), což se znelíbilo ministerstvu financí v čele s Miroslavem Kalouskem z TOP09. Podle některých názorů právě i na popud tohoto resortu zbavilo ministerstvo životního prostředí pod vedením Tomáše

⁵⁴ Např. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 3335/2013 ze dne 24. března 2015

Chalupy z ODS stát jakékoliv odpovědnosti za ohromné škody, jež tento veslonohý pták působí.⁵⁵

Rybáři se však nevzdávají naděje, že by stát mohl škody napáchané kormoránem proplácet i v budoucnu. Skupina poslanců ze zemědělského výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR se totiž od roku 2013 po konzultaci s představiteli Českého rybářského svazu již dvakrát pokusila „protlačit“ novelu, podle níž by se škody vybranými živočichy podle zákona č. 115/2000 Sb. proplácely bez ohledu na to, zda je ten který živočich současně zvláště chráněným podle vyhlášky č. 395/1992 Sb. Tyto snahy zatím byly sice bezúspěšné, nicméně lze očekávat, že se o novelizaci zákona v tomto duchu bude jednat i nadále.^{56,57}

4.5 Vybraní živočichové

Hovoří-li zákon č. 115/2000 Sb. o vybraných zvláště chráněných živočiších, pak je nepochybně důležité zmínit, o jaké konkrétní druhy se jedná. Podle § 3 tedy stát poškozeným osobám kompenzuje **některé** škody, které způsobil:

- bobr evropský (*Castor fiber*)
- vydra říční (*Lutra lutra*)
- kormorán velký (*Phalacrocorax carbo*)
- los evropský (*Alces alces*)
- medvěd hnědý (*Ursus arctos*)
- rys ostrovid (*Lynx lynx*)
- vlk (*Canis lupus*),

a to však pouze za předpokladu, jak bylo uvedeno o několik řádek výše, že je tento živočich současně živočichem zvláště chráněným podle vyhlášky č. 395/1992 Sb. (§ 5 odst. 1 zákona č. 115/2000 Sb.)

⁵⁵ STEJSKAL, Vojtěch. přednáška v rámci předmětu „Úvod do práva životního prostředí“, Fakulta právnická ZČU v Plzni, 29. 4. 2015.

⁵⁶ ŠÍMA, Alexander. Osobní konzultace dne 24. 2. 2016 na Krajském soudu v Plzni.

⁵⁷ Sněmovní tisky. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: Digitální repozitář* [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=6&T=976> a <http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=194>

4.5.1 Exkurz do zoologie aneb představení vybraných zvláště chráněných živočichů a jimi páchaných škod

4.5.1.1 Bobr evropský (*Castor fiber*)

(Obrázkové přílohy k podkapitole 4.5.1.1:

č. 1: Bobr evropský - *Castor Fiber*,⁵⁸

č. 2: Tzv. bobří hráze, která může zcela změnit odtokové poměry,⁵⁹

č. 3: Škody napáchané bobrem na dřevinách⁶⁰)

Druh, který se původně vyskytoval v lesním pásmu téměř

celého evropského kontinentu, byl už před koncem 19. století v Evropě na většině míst vyhuben. Na našem území se jednalo o hojně rozšířený druh. Avšak kvůli velkým škodám, které bobr způsoboval na břehových porostech bylo roku 1833 vydáno nařízení o jeho lovu. Poslední český bobr pak byl ve volné přírodě uloven v r. 1876. Nová etapa výskytu bobrů u nás začala koncem 60. let 20. století. Tehdy se

objevovali zpočátku nárazově a později stále častěji jedinci migrující ze sousedních zemí. Postupně a s přispěním více než 20 zvířat vysazených v devadesátých letech v CHKO Litovelské Pomoraví a Oderských vrších bobří osídlili větší část území ČR. Nyní už vytvářejí několik větších stálých populací na

dolním toku Labe na Děčínsku, v jihozápadních a severovýchodních Čechách, ve Slezsku a podél Moravy od soutoku s Moravskou Sázavou po soutok s Dyjí (včetně některých přítoků) a dále se dynamicky šíří.⁶¹

⁵⁸ Mapování a sčítání bobra evropského (*Castor fiber*). *Conbios, s. r. o.* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.conbios.eu/index.php?action=719&language=cz>

⁵⁹ Stupně vítězů: Nejlepší zvířecí stavitelé. *ABC* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.abicko.cz/clanek/precti-si-priroda/10586/stupne-vitezu-nejlepsi-zvireci-stavitele.html>

⁶⁰ Analýza třináctiletého období poskytování náhrad škod způsobených bobrem evropským. *Ochrana přírody* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/analyza-trinactileteho-obdobi-poskytovani-nahrad-skod-zpusobenych-bobrem-evropskym/>

⁶¹ Encyklopedie. *Příroda info: informace o české přírodě* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.prirodainfo.cz/karta.php?cislo=3038.00>

Jedná se o hlodavce přizpůsobeného pro život ve vodě. Osídluje hlavně široké nivy na středních a dolních tocích větších řek (např. Labe a Moravy), rybníky a různé nádrže (např. Nové Mlýny, Záhlinické rybníky), zatopené pískovny a jiné těžební jámy i mělké horní toky, případně meliorační kanály a jiné umělé vodoteče. Je výlučným býložravcem, podle sezóny a nabídky se živí rákosem, trávou, různými bylinami i kulturními plodinami (kukuřicí, řepkou olejnatou), ale také např. větvemi, listím a kůrou stromů. Vyhlédnutý „objekt“ kuželovitě nahlodává, dokud se vlastní vahou neskácí. U nás jeví největší zájem o vrby a topoly, případně jasan a svídu. Přednost dává mladším dřevinám (průměr kmene 6-15 cm), ale běžně „kácí“ i stromy o průměru 70 cm. V březích hrabe prostorné nory a na drobných tocích staví hráze, které mění odtokové poměry - vznikající jezera, a mokřady zaplavují rozsáhlá území a vyvolávají zvýšené ukládání naplavenin. V místech, kde nemůže do podzemí (např.

v silně podmáčených terénech), vrší obrovité, až 2 m vysoké hromady větví (tzv. bobří hrady). Kácením stromů a keřů dále mění druhové i věkové složení břehových porostů. Bobr je tak jedním z mála druhů živočichů, kteří mají dalekosáhlý vliv na obývané prostředí. Kromě ohryzů a stop prozradí jeho přítomnost i časté „skluzavky“ do vody a vyšlapané stezky ke zdrojům potravy.⁶² Bobr může působit škody především v zemědělství (na polních plodinách, a to jejich konzumací) a v lesním hospodářství okusováním a požíráním dřevin). Na lesních porostech bobří nezpůsobují výraznější škody, neboť kácení převážně měkkých listnatých stromů neovlivňuje výsledný ekonomický zisk. Dochází k požeru zemědělských plodin, především kukuřice, ale pouze ve vzdálenosti cca 50 m od břehu vodních toků. Bobr dále způsobuje škody na vrbových prutnících ale opět jen ve vzdálenosti cca 50 m od břehů.⁶³ Poškození můžou být i rybáři či rybníkáři, neboť bobr si poradí i s dřevěnými hrázi rybníků či kanálů. V minulosti tak bobří způsobili značné škody např. na hrázi Bařova kanálu.

⁶² Encyklopedie. *Příroda info: informace o české přírodě* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.prirodainfo.cz/karta.php?cislo=3038.00>

⁶³ Důvodová zpráva k zákonu č. 115/2000 Sb.

Podle vyhlášky 395/1992 Sb. se jedná o **silně ohroženého** živočicha. V době vzniku zákona č. 115/2000 Sb. to přitom byl ještě druh kriticky ohrožený, to však bylo změněno novelou vyhlášky s účinností od 8. května 2006. Jeho početnost na území ČR totiž narůstá a v roce 2015 byla odhadována na 4 000 jedinců.⁶⁴ Jedná se o jediného vybraného zvláště chráněného živočicha, který není zároveň zvěří podle zákona o myslivosti.

4.5.1.2 Vydra říční (*Lutra lutra*)

(*Obrázkové přílohy k podkapitole 4.5.1.2:*

Obrázek č. 1: Vydra požírající pstruha duhového⁶⁵

Obrázek č. 2: Vydra je výborný plavec⁶⁶

Obrázek č. 3: Škoda způsobená na jedinci kapra⁶⁷)

U nás byla hojná do počátku 20. století, avšak zvyšující se tlak člověka v podobě pronásledování pro kožešinu a kvůli škodám na rybách a následně také regulace

a znečištění řek téměř způsobily její vyhubení. Až během posledních dvou desetiletí početní stavy vydry opět vzrůstají a postupně se navrací do míst, odkud vymizela. Hlavní těžiště výskytu leží v pásmu hor a pahorkatin od Českého lesa přes Plzeňsko, Šumavu

a jihočeské pánve na Českomoravskou vrchovinu, místy žije na Ohři, v severozápadních Čechách, na Podorlicku, na Dyji a v moravských Karpatech, přinejmenším migrující jedince však lze nyní už zastihnout kdekoliv na vhodných tocích a nádržích. Hlavní potravu vydry tvoří menší ryby (do 10-20 cm), při lovu má přitom asi 15% úspěšnost. Není zaměřena na konkrétní druh, jako „potravní oportunist“ loví nejdostupnější kořist. Dále chytá hraboše, žáby, raky, hmyz

⁶⁴ UHLÍKOVÁ, Jitka; VOREL, Aleš; ŠÍMA, Jan. Analýza třináctiletého období poskytování náhrad škod způsobených bobrem evropským. *Ochrana přírody* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/analyza-trinactileteho-obdobi-poskytovani-nahrad-skod-zpusobenych-bobrem-evropskym/>

⁶⁵ Obratná a chytrá vydra říční: Co všechno umí? *IReceptář.cz* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.ireceptar.cz/zvirata/drobni-savci/obratna-a-chytra-vydra-ricni-co-vsechno-umi/>

⁶⁶ Vydra říční. *Zoo Hluboká* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.zoohluboka.cz/vydra-ricni.html>

⁶⁷ Záchraná stanice živočichů Makov [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: http://www.makov.cz/index.php?action=fotobanka&sort_id=190&photo_id=2085&pg=1

a drobné ptactvo. Denní spotřeba potravy činí 0,2-0,9 kg. Lovné teritorium zaujímá 14-30 km vodního toku (u samic je zhruba poloviční), v rybníčných oblastech se rozkládá na ploše od 1 do 50 km².⁶⁸

Vedle kormorána velkého se jedná o další živočišný druh,

který působí značné škody rybářům, a to nejčastěji právě na tekoucích vodách. Rybářské svazy se tak v minulosti na státu několikrát domáhaly náhrady škody, které vydra napáchala na rybích obsádkách na českých řekách či potocích.

Podle vyhlášky č. 395/1992 Sb. se jedná o druh **silně ohrožený**.

4.5.1.3 Kormorán velký (*Phalacrocorax carbo*)

(Obrázkové přílohy k podkapitole 4.5.1.3)

Obrázek č. 1: Predační činnost: kormorán požírající kapra⁶⁹

Obrázek č. 2: Predační činnost: kormorán ulovivší úhoře⁷⁰

Kormorán je tažným ptákem z řádu veslonohých, který se na našem území vyskytuje de facto trojím způsobem. Jednak zejména v oblasti jižních Čech a jižní Moravy hnízdí již od 80. let populace cca 300 – 400 jedinců. Dále přes naše území od konce února do března a od konce srpna do září migrují hejna, kdy počet těchto migrujících ptáků dosahuje až několik desítek tisíc jedinců. Více jak deset tisíc kormoránů pak na českém území na březích českých řek a přehrad také pravidelně zimuje. Např. v roce 2008 to mělo být dle serveru birdlife.cz 12 768 zimujících jedinců.⁷¹ Mnoho debat se v minulosti vedlo nad tím, zda je kormorán na našem území původním druhem. Rybáři často argumentují tak, že je kormorán druh

⁶⁸ Encyklopedie. *Příroda info: informace o české přírodě* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.prirodainfo.cz/karta.php?cislo=3072.00>

⁶⁹ Muzeum Karlovy Vary. *Kormorán velký v Karlovarském kraji* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://kvmuz.cz/typ/priroda-karlovarska/kormoran-velky-v-karlovarskem-kraji>

⁷⁰ Potrava kormorána a jak nám škodí. *Český rybářský svaz Jindřichův Hradec* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.crsjhradec.cz/predatori/Kormoran.htm>

⁷¹ Problém jménem kormorán. *Chytej.cz: Blíž k rybám* [online]. [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <http://www.chytej.cz/clanky/1004/problem-jmenem-kormoran/>

nepůvodní, tedy invazivní⁷², mnoho ornitologů jim však oponuje s tím, že zmínky o hnízdění kormorána na našem území pocházejí už ze středověku a že se v souvislosti s jeho stálým usídlením v 80. letech má hovořit spíše jako o návratu.

Od 1. dubna 2013 již kormorán velký nespadá do kategorie zvláště chráněných živočichů, neboť se již stěží dá hovořit o živočichovi, jehož stavy by byly na našem území málo početné. Jeho původní zařazení dle vyhlášky č. 395/1992

Sb. bylo mezi živočichy ohrožené.

V souvislosti s tímto ptákem se naopak dnes již nezdá hovořit o přemnožení, a to zejména lokální a sezónní. V důsledku prudkého vzrůstu počtu migrujících jedinců přes naše území a kvůli silné predanční činnosti kormorána tak

ichtyofauna mnohých (nejenom) českých často silně trpí. Potravu kormorána totiž tvoří výhradně ryby, denně jich jsou schopni zkonzumovat až půl kilogramu. Největší škody přitom logicky působí kormoráni migrující. Škody jsou enormní i díky tomu, že mnoho ryb kormorán při lovu pouze zobákem poraní. Tyto následně umírají.

Po vyškrtnutí ze seznamu zvláště chráněných živočichů požívá kormorán zvýšené ochrany v režimu ochrany **volně žijících evropských ptáků** podle § 5a a § 5b ZOPK. Regulace počtu tohoto druhu je tak stále a priori nepřijatelná, nicméně může být udělena výjimka, a to zejména prostřednictvím opatření obecné povahy, které umožní odstřel či plašení hejn kormorána.

4.5.1.4 Los evropský (*Alces alces*)

(Obrázková příloha k podkapitole

4.5.1.4: *Los evropský – Alces alces*⁷³)

Los je největší příslušník čeledi jelenovitých. Jedná se

⁷² Např. Kormorán je dokonalý predátor, který se u nás má. *Rybářství* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: http://www.casopisrybarstvi.cz/articles/show/111/kormoran_je_dokonalny_predator_ktery_se_u_nas_ma

⁷³ Los evropský na Vysočině. *Vysočina-news.cz: Zpravodajství z Vysočiny* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.vysocina-news.cz/clanek/los-evropsky-na-vysocine/>

o původní druh, který se původně vyskytoval v celém středoevropském prostoru, na našem území nevyjímaje. Jeho populace byla u nás postupně vytlačena společným působením lovu a změn v krajině. Dnes je oblastí jeho stálého výskytu pouze Jindřichohradecko a okolí údolní nádrže Lipno na Šumavě. Na našem území se jedinci losa opět začali objevovat od 50. let. Nyní již vznikla v jižních Čechách malá populace několika desítek kusů, která se zde i rozmnožuje. Se zatoulanými kusy se však můžeme setkat i v jiných oblastech našeho státu. V poslední době byl výskyt jedince tohoto druhu za pomoci fotopasti zdokumentován např. na Vysočině.⁷⁴ V Evropě se nachází přibližně půl milionu losů, v České republice čítá populace losa asi 50 hlav. Škodu tito v Čechách velice vzácní sudokopytníci působí zejména okusováním vrcholků menších stromů. Způsobení škod losem je přitom snadno prokazatelné. Škody způsobené losem však mohou mít i zcela jinou podobu: V nedávné době společnost Česká krajina podala na ministerstvo dopravy návrh nové dopravní značky „Pozor los!“ Na rozdíl od ostatních zvířat, např. srn, se totiž los chová na silnici velmi specificky a při zpozorování vozidla neuteče a na místě ztuhne. Od roku 1975 tak zahynulo na silnicích pět losů, další dva kusy srazil vlak.⁷⁵

Jedná se podle vyhlášky č. 395/1992 Sb. o druh **silně ohrožený**.

4.5.1.5 Medvěd hnědý (*Ursus arctos*)

(*Obrázková příloha k podkapitole 4.5.1.5: Medvěd hnědý – Ursus arctos*⁷⁶)

Původně obýval značnou část Euroasie. V různých oblastech Čech byl intenzivním lovem vyhuben v průběhu 17.-18. století. Za místo zastřelení posledního medvěda v Čechách se označují šumavské Jelení vrchy, kde byla osamocená medvědice zastřelena 14. listopadu 1856. Dodnes na místě stojí pomník tuto 160 let starou událost připomínající.

Na Moravě a ve Slezsku se však tento druh udržel déle a dodnes se pravidelně vyskytuje na moravské straně Karpat, zvláště v Moravskoslezských

⁷⁴ Los evropský na Vysočině. *Vysočina-news.cz: Zpravodajství z Vysočiny* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.vysocina-news.cz/clanek/los-evropsky-na-vysocine/>

⁷⁵ Pozor, ztuhlý los! Ochránáři chtějí novou dopravní značku. *IDnes.cz* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/snaha-o-zavedeni-zancky-pozor-los-dlg-/domaci.aspx?c=A150805_110147_domaci_cen/domaci.aspx?c=A150805_110147_domaci_cen

⁷⁶ Medvěd hnědý (*Ursus arctos*). *ITras: To nej z české krajiny* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://itras.cz/beskydy/galerie/1462/>

Beskydech a Javorníkách, kde byly v několika posledních letech pozorovány i samice s mláďaty. K nám přichází ze Slovenska (tamní stavy se odhadují na 700 jedinců), někteří jedinci se zatoulávají dále na západ, např. do Nízkého a Hrubého, výjimečně pak až na Drahanskou vrchovinu, do Orlických hor či dokonce v jednom případě až na Náchodsko. Zdržuje se v lesnaté krajině, zvláště v jehličnatých a smíšených porostech. Je všežravý a kromě větších kopytníků chytá drobné živočichy a konzumuje uhynulou zvěř, lesní plody či med divokých včel. Někteří jedinci si navyknu pravidelně navštěvovat stáda ovcí a včelíny.⁷⁷ Medvěd však může být nebezpečný i pro člověka, kterého může v případě střetu vážně ohrozit na zdraví či životě.

Podle vyhlášky č. 395/1992 Sb. je medvěd hnědý druhem **kriticky ohroženým**.

4.5.1.6 Rys ostrovid (*Lynx lynx*)

(*Obrázková příloha k podkapitole 4.5.1.6: Rys ostrovid – Lynx lynx*⁷⁸)

Jedná se o kočkovitou šelmu, jejíž původní populace na území Čech byla vyhubena v 19. století. Nejčastěji se jako rok ulovení posledního rysa v Čechách uvádí rok 1835, kdy byl jedinec rysa zastřelen na Tábořsku. V sedmdesátých letech se pak několik vysazených jedinců rysa usídlilo na bavorské straně Šumavy. Na území Moravy údajně rys nikdy vyhuben nebyl, neboť se do Moravskoslezských Beskyd postupně často zatoulával ze slovenských Karpat i poté, co jinde u nás vymizel. Ve vývoji populace rysů na území Čech došlo ke změně v 80. letech, kdy bylo několik jedinců karpatského původu vypuštěno na Šumavě.

V současné době se rys trvale vyskytuje na jihozápadě Čech od Českého lesa přes Pošumaví po Novohradské hory, odkud příležitostně proniká i do Slavkovského lesa, Doupovských hor či Brd, dále žije v Jeseníkách, Moravskoslezských Beskydech, Vsetínských vrších a Javorníkách.⁷⁹ Stávající početnost se odhaduje na 60-80 dospělých jedinců, ale situace se rychle mění, přičemž v letech 1996–1998

⁷⁷ Encyklopedie. *Příroda info: informace o české přírodě* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.prirodainfo.cz/karta.php?cislo=3072.00>

⁷⁸ BÚCHAROVÁ, Jana. Navrát rysa ostrovida. *IReceptář.cz: To nej z české krajiny* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.ireceptar.cz/zvirata/drobni-savci/navrat-rysa-ostrovida/>

⁷⁹ Encyklopedie. *Příroda info: informace o české přírodě* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.prirodainfo.cz/karta.php?cislo=3074.00>

dosáhla velikost populace rysa na území ČR svého novodobého maxima 100–150 jedinců. Od té doby dochází k poklesu, především kvůli nelegálnímu lovu, a to i přesto, že jen za poslední čtyři roky se do péče a monitoringu velkých šelem investovalo zhruba 86 milionů. I přes zákonnou ochranu a podporu opatření k ochraně rysa však dochází k pytláctví a snižování stavu populace. Ministerstvo životního prostředí proto v nedávné době zahájilo užší spolupráci s Policií ČR v regionech jeho výskytu.⁸⁰

Rys páchá škody především na hospodářských zvířatech. Dle důvodové zprávy k zákonu o náhradách usmrtili jedinci rysa v letech 1993 až 1997 v jižních a západních Čechách ročně v průměru 11 ks ovcí, 1 až 2 ks skotu a méně než 1 kozu. Případy zabití domácí drůbeže a králíků byly zjištěny pouze ojediněle. V této oblasti žije přibližně polovina celkového počtu rysů v ČR. Podobně jako vlk může i rys usmrtit pasteveckého psa.⁸¹

Rys ostrovid je podle vyhlášky č. 395/1992 Sb. jedním ze tří **kriticky ohrožených** živočichů, jimiž způsobené škody stát kompenzuje.

4.5.1.7 Vlk (*Canis lupus*)

(*Obrázková příloha k podkapitole 4.5.1.7: Vlk – Canis lupus*⁸²)

Jedná se o největší psovitou šelmu. V Čechách byl vyhuben v 19. století, přičemž poslední jedinec byl na našem území zastřelen roku 1850, potažmo

roku 1891 dle jiných zdrojů. Na Moravu a do Slezska však občas pronikají smečky vlků ze Slovenska a Polska dodnes. Na hřebenech Moravskoslezských Beskyd, Javorníků a Vsetínských vrchů se nyní zdržují vlci trvaleji a zatoulávají se odtud hluboko do podhůří i dále do Jeseníků, ke Králickému Sněžníku či jinam. Drží se hlavně v rozsáhlých lesích vrchovin a hor. V posledních letech se vlk začíná objevovat také na Šumavě.⁸³ V roce 2014 se navíc za pomoci fotopastí podařilo zdokumentovat výskyt vlků také v CHKO Kokořínsko v lokalitě bývalého

⁸⁰ Roubíčková, Petra. Na území ČR ubylo rysů, důvodem trofejní lov. *Státní správa* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: http://www.statnisprava.cz/rstsp/clanky.nsf/i/za_posledni_dekadu_ubylo_rysu_na_uzemi_cr_temer_o_polovinu_duvodem_je_predevsim_trofejni_lov_15050707_32635996

⁸¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 115/2000 Sb.

⁸² Vlk obecný. *Wikipedie: otevřená encyklopedie* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Vlk_obecn%C3%BD#/media/File:Canis_lupus.jpg

⁸³ Encyklopedie. *Příroda info: informace o české přírodě* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.prirodainfo.cz/karta.php?cislo=3075.00>

vojenského výcvikového prostoru Ralsko. Tyto záznamy navíc potvrdily, že se zde vlci opět přirozeně rozmnožují.⁸⁴

Vlk obecný zpravidla loví nejdostupnější kořist v území, které obývá. Bývají to kopytníci (jelen, prase, srnec, ovce a jiná domácí zvířata), dále také hlodavci, zajíc i ptáci, také sbírá hmyz či sladké plody, a bez povšimnutí nenechá ani mršiny. Při napadení stáda ovcí často usmrcuje i pasteveckého psa. Větší zvířata pronásleduje štváním ve smečkách, snaží se je povalit na zem a zakousnout. Jeho útokům neodolají hlavně nemocní a slabší jedinci, takže pomáhá udržovat kvalitu lovné zvěře. Lovecké území smečky má obvykle rozlohu několik desítek až set km².⁸⁵

Dle vyhlášky č. 395/1992 Sb. je vlk vedle např. výše zmiňovaného medvěda či rysa rovněž živočichem **kriticky ohroženým**.

4.6 Problém jménem kormorán velký

Vyřazení kormorána velkého ze seznamu zvláště chráněných živočichů vzbudilo v rybářské obci očekávané emoce. Od roku 2000 totiž stát rybářským subjektům, především pak Českému rybářskému svazu, vyplácel pravidelně horentní sumy jako náhradu za škody, které se úměrně zvyšovaly s tím, jak stoupal počet migrujících a zimujících kormoránů na našem území.

4.6.1 Škody napáchané (nejen) kormoránem v číslech

Za predační činnost kormorána vyplatil stát dle informací ministerstva financí např. jen za rok 2004 více jak 23 milionů Kč. Za rok 2008 tato částka dosáhla již téměř 36 milionů. V letech 2010 a 2011 to pak bylo pokaždé téměř již 41 milionů Kč a za poslední celý kalendářní rok, kdy stát škody kompenzoval, tj. rok 2012, tato částka dosahovala výše 41,3 milionů Kč. Pro porovnání je zajímavé uvést, že např. za rok 2011 bylo za škody způsobené všemi sedmi konfliktními živočichy státem proplaceno jednotlivým subjektům dohromady 61 milionů Kč. Stát tedy za škody způsobené kormoránem na rybách v tomto roce vynaložil více jak dvě třetiny této celkové částky. Po kormoránovi následoval bobr, za kterého stát zaplatil více jak 10 milionů Kč, hned po něm vydra, za jejíž škody stát vyplatil poškozeným subjektům (opět rybářům) téměř tu samou částku (10 087 000 Kč). Škody napáchané rysem, vlkem a losem jsou proti tomu zcela marginální, když se finanční náhrady

⁸⁴ ANDERSKA, Jan a Dominik. Vlk se vrátil. Přežije v Čechách? *Vesmír* [online]. [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: <http://vesmir.cz/2014/09/18/vlk-se-vraci-cech-tomu-neco-vlci-historie-biologie-prava/>

⁸⁵ Encyklopedie. *Příroda info: informace o české přírodě* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.priroda.info.cz/karta.php?cislo=3075.00>

každoročně pohybují pouze v řádech desítek tisíců. Zcela upozaděný pak je medvěd hnědý, za kterého stát finanční prostředky vyplácel naposledy v roce 2003. Tehdy se navíc jednalo o částku ve výši 5 000 Kč.⁸⁶

Je však zapotřebí zmínit ten fakt, že škody, které rybářské subjekty každoročně zaznamenávají, jsou podle Rybářského sdružení ČR ještě zdaleka větší, než jim byl (je) stát ochoten přiznávat. Zatímco nejvíce byla rybářům ročně vyplacena, jak již bylo uvedeno, finanční suma ve výši zhruba 41 milionů Kč, rybáři jen škody napáchané kormoránem vyčíslovali v letech 2010-2014 každoročně na cca 80-100 milionů Kč.⁸⁷ Přestože v § 2 písm d) zákona o náhradách je výslovně uvedeno, že rybami se pro účely tohoto zákona myslí i ryby v rybářských revírech (tedy míněno především v tekoucích vodách), náhrada škod na nich působených byla (a v případě vydry stále je) velmi problematická, neboť rybáři k nim stěžít mohou prokázat vlastnictví. Tato okolnost však podle rybářů neznamena, že jim nemůže vzniknout škoda a že se nemůže jednat o škodu na jejich majetku. Rybářské svazy totiž mají povinnost zarybňovat daný rybářský revír, a i když jim nesvědčí vlastnické právo k rybám, přesto musejí vynakládat finanční prostředky na zakoupení násad ryb.⁸⁸ (K této problematice blíže viz podkapitola 4.8.3.3)

Celkové škody na rybách, které Rybářské sdružení ČR za léta 2010-2014 vyčísluje, jsou však ještě markantnější. Se započítáním škod, které působí na tekoucích i stojatých vodách další významní rybí predátoři, vydra říční a také volavka popelavá, se jedná o celkové sumy ve výši cca 139-158 milionů Kč ročně.

ŠKODY ZPŮSOBENÉ PREDÁTORY (V TISÍCÍCH KČ)					
-	2010	2011	2012	2013	2014
Kormorán velký (hnízdící populace)	12 578	10 913	14 351	14 412	12 912
Kormorán velký (tažné populace)	79 605	83 888	80 492	67 622	88 961
Volavka popelavá	21 650	22 848	22 899	19 462	19 543
Vydra říční	29 614	30 339	36 651	37 926	36 877
Celková škoda	143 447	147 988	154 393	139 422	158 284

⁸⁹

⁸⁶ Např. TOMÁŠKOVÁ, Lenka. Zákon č. 115/2000 Sb.: nástroj k odstraňování konfliktů mezi ochranou přírody a hospodařícími subjekty. *Ochrana přírody*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2009, (6) [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/zakon-c-115-2000-sb/>

⁸⁷ Např. Škody způsobené zvířaty na rybnících vzrostly na 158 milionů korun. *Ekolist.cz* [online]. 2015 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/skody-zpusobene-zviraty-na-rybnicich-vzrostly-na-158-milionu-korun>

či důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 115/2000 Sb. (sněmovní tisk č. 194/0 ze dne 6. 5. 2014), dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=194&CT1=0>

⁸⁸ Např. rozsudek Krajského soudu v Plzni sp. zn. 61Co 268/2013 ze dne 25. 9. 2013.

⁸⁹ viz pozn. č. 87

Lze tedy shrnout, že rybářské svazy skutečně nemají po 1. dubnu 2013 lehkou situaci. Lze proto chápat v minulosti již projevené snahy o to, aby se škody způsobené kormoránem kompenzovaly i nadále, přestože se již nejedná o zvláště chráněného živočicha. Prozatím se rybářské svazy musí spokojit alespoň s jednorázovou částkou ve výši 15 milionů Kč, která jim byla za rok 2015 vyplacena Ministerstvem zemědělství na základě dotačního programu, který v říjnu 2015 schválila vláda. Jedná se přitom o „finanční injekci“ poskytnutou především za škody napáchané přemnoženým kormoránem, jehož populace jsou, jako samo ministerstvo zemědělství uznalo, neúnosně velké.⁹⁰ Malou útěchou pro rybáře může být i naděje, že dotace od Ministerstva zemědělství v té samé výši bude s největší pravděpodobností svazům poskytnuta i za rok 2016.⁹¹

4.6.2 Vliv kormorána velkého na biodiverzitu českých vod

Jedna stránka problematiky přemnožení kormorána je stránka ekonomická, totiž ta, že rybářským svazům i jiným subjektům vznikají obrovské škody, od kterých nyní dává stát ruce pryč, přestože právě on má, vedle jiných evropských států, dle mého soudu, nemalý podíl viny na tom, že se populace kormoránů díky neúměrné ochraně rozrostla více, než druhové vyváženosti v přírodě svědčí. Druhá a podstatně závažnější stránka věci je ta, že díky přemnožené populaci kormorána vznikají nenahraditelné škody na biologické rozmanitosti vodního světa.

Kormorán je v očích rybářů symbolem rybářské dokonalosti. Jeho potravou jsou téměř výlučně ryby. Ideálně ve velikosti 10-20 cm, často ale i ve velikosti 30 cm. Nemá-li ale kormorán na výběr, často si troufne i na rybu až půl metru velkou. V případě úhoře říčního si vzhledem ke stavbě jeho těla dovolí napadnout i jedince mnohem větší. Přitom právě úhoř je podle klasifikace IUCN kriticky ohrožený druh, kterému zcela regulérně hrozí vyhynutí především díky výstavbě přehrad a jiných překážek na vodních tocích po celé Evropě, které mu brání v přirozeném migrování do Sargasova moře za rozmnožováním.

Kormoráni loví v hejnech, potápí se za nimi až do hloubky deseti metrů a při lovu zpravidla spolupracují vytvářením jakési rojnice. Kormorán potřebuje denně k přežití 350 g ryb. Je-li ale ryb dostatek, spořádá jich v průměru 0,5 kg. Při lovu však mnoho ryb, především těch větších, svým zobákem poraní. Pokud v posledních

⁹⁰ JORDÁN, Hynek. Ministerstvo zemědělství letos vyplatí rybářům 15 milionů korun za škody, které na rybách způsobili kormoráni. *EAgri* [online]. 2015 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2015_ministerstvo-zemedelstvi-letos-vyplati.html

⁹¹ ŠÍMA, Alexander. Osobní konzultace dne 24. 2. 2016 na Krajském soudu v Plzni.

letech zimuje na našem území v průměru 12-13 tisíc kormoránů, spořádá tato populace více jak 6 tun ryb denně. Za celou zimu pak kormoráni na našem území zkonzumují více jak 500 tun ryb. Protože rybníky bývají zamrzlé (ačkoliv tomu tak dvě poslední zimy takřka vůbec nebylo), pocházejí tyto ryby zejména z tekoucích vod. Totálně pak ničí celá rybí společenstva lipanových a parmových úseků řek, a to především pak společenstva tzv. reofilních, tedy proudomilných druhů ryb, jako je pstruh, lipan, parma, ostroretka, jelec jesen, jelec tloušť či jelec proudník. Jedná se o původní druhy ryby, které lze do řeky jen obtížně vrátit. Mizí tak původní genofond našich řek, rozvracejí se potravní vztahy a v podstatě se může hroutit celý ekosystém vodních toků.⁹² Dle propočtů rybářů však vedle přímých škod způsobených konzumací ryb vznikají především i značné škody nepřímé, resp. tzv. sekundární škody, kdy poraněné ryby v důsledku napadení uhynou nebo podlehnou následným nemocem, zejména zaplísnění. Hovoří se ale také o významném stresovém faktoru při náletu hejna kormoránů, kdy ryby mohou utrpět snížení plodnosti.⁹³

Lze říci, že poskytnuté finanční kompenzace mohou částečně řešit situaci rybníkářů, chovajících např. kapry v chovných rybnících. Jedná se de facto o hospodářská zvířata⁹⁴, jejichž nahrazení je finanční otázkou, neboť umělý výtěr těchto ryb je prováděn bez obtíží. Jsou to ale především cenné reofilní druhy ryb v českých potocích a řekách, tedy původní druhy ryb, jejichž ztráty jsou zcela nenahraditelné nebo nahraditelné jen těžko. Řadu těchto druhů totiž rybáři neumějí uměle rozmnožovat, některé druhy ryb zase místní organizace rybářských svazů rozmnožují za cenu vysokých ztrát, většinu těchto druhů nelze chovat ani koupit. Nelze tak než konstatovat, že slepá ochrana jednoho živočišného druhu vede k nenahraditelným ztrátám na populacích živočišných druhů, které žijí v našich tocích odnepaměti.

⁹² Dle informací Českého rybářského svazu: HAVLÍČEK, David. *Kormorán, škůdce na rybách*. In Youtube [online]. Zveřejněno 23. 9. 2013, [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=0Qx5FUw7SXg>

⁹³ Např. SEDLÁČEK, Petr (vedoucí technik vodního hospodářství Rybářství Třeboň, a. s.) In HAVLÍČEK, David. *Kormorán, škůdce na rybách*. In Youtube [online]. Zveřejněno 23. 9. 2013, [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=0Qx5FUw7SXg>

⁹⁴ Ustanovení § 3 písm. d) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, definuje hospodářské zvíře jako: „zvíře chované pro produkci živočišných produktů, vlny, kůže nebo kožešin, popřípadě pro další hospodářské nebo podnikatelské účely, zejména skot, prasata, ovce, kozy, koně, osli a jejich kříženci, drůbež, králíci, kožešinová zvířata, zvěř a jiná zvířata ve farmovém chovu a ryby, včetně zvířat produkovaných jako výsledek genetických modifikací nebo nových genetických kombinací“.

Dle modelové situace na pstruhové říčce střední velikosti, na jejímž břehu zimuje hejno kormoránů, nastávají dle propočtu Českého rybářského svazu následující průměrné škody:

- 1 kormorán = 0,5 kg ryb / den
- 300 ks kormoránů = 300 x 0,5 kg = 150 kg ryb / den
- pstruhová říčka střední velikosti má 80 kg ryb / 1 km
- každý den dojde k devastaci nových 1,87 km toku
- každý den dojde ke ztrátě ryb v hodnotě 13 500 Kč
- kormoráni se zde zdrží 100 dní v roce
- 100 dní x 1,87 km = 187 km zdevastovaného toku
- 100 dní x 13 500 Kč = 1 350 000 Kč ztráty na rybách⁹⁵

4.6.3 Kormorán velký a příběh dvou návrhů novely zákona o náhradách

Počínaje okamžikem vydání novely vyhlášky č. 395/1992 Sb., kterou byl (patrně po naléhání tehdejších představitelů ministerstva financí) s účinností od 1. dubna 2013 kormorán velký vyřazen ze seznamu zvláště chráněných živočichů, se ihned objevily první snahy o to, aby byly škody napáchané kormoránem na rybách rybářským subjektům propláceny i nadále. Tyto snahy se objevily především ze strany Českého rybářského svazu, ale také ze strany skupiny spřízněných poslanců, kteří si evidentně nelehkou situaci rybářů uvědomovali. Již 3. dubna téhož roku tito čtyři poslanci z tehdejšího Zemědělského výboru Poslanecké sněmovny (předseda výboru Pavol Lukša za TOP09, Pavel Kováčik za KSČM, Jiří Papež za ODS a Ladislav Skopal za ČSSD) předložili návrh zákona, kterým by se novelizoval zákon o náhradách.⁹⁶ Tato novela měla nejen navrátit státu odpovědnost za škody, které rybářům působí kormorán; měla ale také nadto rybářům (nyní již definitivně) přiznat finanční kompenzace za škody, které kormorán působí na tekoucích vodách. Jak již bylo totiž zmíněno, novela č. 130/2006 Sb., která do textu zákona o náhradách zakomponovala požadavek, aby stát proplácel i škody na rybářských revírech, se v praxi stala kvůli názoru soudů o nemožnosti prokázat vlastnictví k rybám obsolentní.

⁹⁵ Informace poskytnuté Českým rybářským svazem In HAVLÍČEK, David. *Kormorán, škůdce na rybách*. In Youtube [online]. Zveřejněno 23. 9. 2013, [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=0Qx5FUw7SXg>

⁹⁶ Všechny související dokumenty s tímto sněmovním tiskem dostupné z webových stránek Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR či z portálu Vlády ČR. [cit. 2016-03-08]. (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=976> a <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORN96PKCLWG>

V první řadě tedy bylo navrženo, aby se zrušil požadavek zákona o náhradách, aby oněch sedm taxativně vymezených vybraných živočichů muselo být zároveň zvláště chráněnými podle vyhlášky č. 395/1992 Sb. Za druhé mělo být v zákoně nově ustanovení konstituující, že *„škoda způsobená kormoránem velkým nebo vydrou říční na rybách v rybářských revírech se poskytuje uživateli rybářského revíru, jemuž byl na tomto revíru povolen výkon rybářského práva podle zvláštního předpisu“*. Zvláštním předpisem se přitom dle poznámky pod čarou měl rozumět zákon č. 99/2004 Sb., o rybářství.

V důvodové zprávě k této navrhované novele tito členové Zemědělského výboru uvedli, že v souvislosti s vyřazením kormorána velkého ze seznamu zvláště chráněných živočichů je zapotřebí přijmout další navazující legislativní opatření včetně novelizace zákona č. 115/2000 Sb. tak, aby bylo možno i nadále poskytovat náhrady za škody způsobené přemnoženým živočichem v důsledku jeho nepřiměřené a dlouhotrvající ochrany do doby, dokud nebudou jeho početní stavy regulovány na přijatelnou úroveň.

Dále předkladatelé novely zákona uvedli, že právní řád České republiky výslovně neupravuje vlastnictví k volně žijícím živočichům. V takovém případě je obtížné určit, kdo nese zodpovědnost za případnou jimi způsobenou škodu. Obecným právním principem ve věci náhrady škody je poskytnutí náhrady škody tomu, komu byla škoda skutečně způsobena a kdo vzniklou újmu pociťuje jako újmu vlastní. Uživatel rybářského revíru je povinen podle § 12 odst. 8 zákona č. 99/2004 Sb., o rybářství, mimo jiné *„hospodařit tak, aby nebyla ohrožena rybí obsádka, zarybnění navazujícího rybářského revíru a rybníkářství přímo navazující na rybářský revír“*. Dále je povinností uživatele rybářského revíru dbát o zachování a rozvoj původní rybí obsádky tak, aby se co nejvíce podobala původnímu druhovému složení. S plněním této povinnosti stanovené zákonem vznikají uživateli revíru vysoké náklady a vlivem působení některých živočichů uvedených v § 3 zákona č. 115/2000 Sb., konkrétně kormorána velkého, dochází ke vzniku značné majetkové újmy (škody) na vynaložené investici. Při uplatnění nároku na náhradu škody na rybách v rybářském revíru však vyvstaly pochybnosti o tom, zda je dostatečně určen k tomu oprávněný subjekt. Proto je v návrhu novely zákona zpřesněna definice toho, za jakých podmínek lze poskytnout náhradu škody způsobené kormoránem velkým na rybách v rybářských revírech.

Vláda s návrhem novely zákona o náhradách vyslovila poté, co si vyžádala stanoviska Ministerstva životního prostředí, Ministerstva financí, Ministerstva

zemědělství a Ministerstva pro místní rozvoj, nesouhlas. Konstatovala zejména, že předložený návrh zákona je nekoncepční a neřeší ani zamýšlené cíle, a to zejména proto, že umožnit poskytnutí náhrad za škody způsobené kormoránem velkým, jenž byl vyřazen ze seznamu živočišných druhů, za které se náhrada škody poskytuje, odporuje účelu shora uvedeného zákona o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými druhy. K části druhé předloženého návrhu zákona vláda sdělila, že specifikace subjektu, jemuž má být hrazena náhrada škody (uživatel rybářského revíru), nijak neřeší dosavadní fakt potvrzený judikaturou, a sice to, že volně žijící ryby ve vodních tocích se pokládají za „věc ničí“, přičemž podle zákona o rybářství je možné přisvojit si rybu až jejím ulovením, což znamená, že škody způsobené na těchto neulovených rybách se nedotýkají ničím vlastnického práva, tudíž není možné, aby rybáři požadovali náhradu škody způsobené na těchto rybách.

Než se však stačila tato věc projednat ve sněmovně, zažila vláda v červnu roku 2013 krizi a následný pád. Koncem srpna 2013 pak prezident republiky Miloš Zeman Poslaneckou sněmovnu rozpustil a projednávání sněmovního tisku tak bylo ku škodě rybářů ukončeno bez výsledku.

S prakticky s tím samým návrhem, jaký v dubnu roku 2013 předložila výše vyjmenovaná pětice poslanců, přišli ještě o rok později tři poslanci z nově zvoleného Zemědělského výboru v „nové“ Poslanecké sněmovně.⁹⁷ Tentokrát to byli poslanci Jaroslav Faltýnek (ANO2011), Jan Volný (též ANO2011) a opět Pavel Kováčik (KSČM). Pokud jde o požadavek obnovení finančních kompenzací za škody způsobených kormoránem, byl v návrhu této novely formulován zcela totožně jako v návrhu novely z roku 2013. Požadavek, aby se rybářům vyplácely peníze za plundrování řek kormoránem a vydrou, byl tentokrát formulován poněkud odlišně, a to sice tak, že *„uživatel rybářského revíru, jemuž byl povolen výkon rybářského práva podle jiného právního předpisu, se považuje za poškozeného podle tohoto zákona a má nárok na náhradu škody podle tohoto zákona způsobenou vybraným živočichem na rybách v rybářském revíru.“* Zvláštním předpisem se i nyní měl na mysli, jak jinak, zákon o rybářství.

I v tomto případě vyslovila vláda s návrhem nesouhlas za použití velmi podobných argumentů jako v případě návrhu předchozího. Nadto ve svém stanovisku uvedla, že Ministerstvo životního prostředí vydalo pro nejvíce postižené regiony

⁹⁷ Všechny související dokumenty s tímto sněmovním tiskem dostupné z webových stránek Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR či z portálu Vlády ČR. [cit. 2016-03-18]. (<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&t=194> a <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORN9K2J2QRU>)

(jižní Čechy a jižní Moravu) opatření obecné povahy podle § 5b odst. 4 ZOPK, umožňující plošné povolení odlovu tažných kormoránů, a dále uvedla, že zároveň metodickým pokynem vede MŽP orgány ochrany přírody na ostatním území k povolování odlovu kormorána v případě rizika vzniku závažných škod na rybníkářství. Protože je podle názoru vlády v současnosti umožněno předcházet vzniku závažných škod na rybníkářství v souladu se zákonem č. 114/1992 Sb. a se směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES, o ochraně volně žijících ptáků, je prý nepřijatelné, aby byly současně vypláceny kompenzace za škody kormoránem způsobené podle zákona o náhradách. Patrně i v důsledku negativního stanoviska vlády tato novela zákona o náhradách skončila před branami projednávání v Poslanecké sněmovně. 20. ledna 2015 byl návrh vzat zpět před projednáváním v prvním čtení.

Zařazení kormorána do výčtu vybraných živočichů podle zákona o náhradách tak zůstává i přes všechny snahy nadále redundantní. Nelze ani předpokládat, že by stávající vláda k jakémukoliv návrhu na novelu zákona o náhradách, podobajícímu se návrhům předchozím, zaujala kladné stanovisko. I vzhledem k tomu se domnívám, že cestou k lepší kondici rybích obsádek v českých vodních tocích, nádržích a rybnících je mnohem více prevence než kompenzace. Je totiž zapotřebí mít na paměti, že peníze mohou být řešením v případě škod napáchaných např. na kaprech v chovných rybnících. Nahrazení těchto ryb, které lze považovat za hospodářská zvířata, je skutečně především finanční otázkou. Ne vše se ale dá vyřešit penězi. Díky kormoránovi trpí především reofilní druhy ryb a biodiverzita vodních živočichů jako taková. Z českých řek budou i nadále mizet původní druhy ryb, ať už budou rybáři čerpat náhrady, či nikoliv.

Jsem toho názoru, že jedině úspěšná regulace populace kormorána velkého může nepříznivý stav zvrátit. Musí se však jednat o regulaci účinnou. Většina kroků směřujících ke snížení počtu jedinců kormorána však zatím byla mnohdy spíše kontraproduktivní (viz podkapitola následující).

4.6.4 Jak dále s kormoránem?

Fakt, že se kormorán stal v posledních letech nejen na území ČR přemnoženým a že je zapotřebí s tímto nepříznivým stavem, kterým trpí biodiverzita českých vod, něco dělat, se pomalu stává notorií, kterou nezpochybňují už ani ornitologové. Přestože nyní požívá stále zvýšené ochrany v režimu ochrany volně žijících evropských ptáků, byla již Ministerstvem životního prostředí vydána opatření obecné povahy povolující jejich odstřel či plašení střelnou zbraní v souladu

s mysliveckými předpisy.⁹⁸ Dle mnohých pozorování však lze konstatovat, že tento způsob „boje“ s populací kormorána nepřináší kýžené výsledky a naopak mnohdy může rybářům způsobit i škody větší. Jedinec kormorána denně spořádá v průměru, jak již bylo uvedeno, 0,5 kg ryb. Dochází-li ke střelbě do hejna kormoránů, kteří již potravu tráví, ptáci jsou vyplašeni a následně vyvrhnou obsah žaludku.⁹⁹ To, že se tak zbaví zátěže, aby si tak zajistili snadnější únik, je mimochodem známá součást chování nejen kormoránů, ale i dalších rybožravých ptáků. Poté se však kormorán musí nasytit znovu. Dochází tedy k situaci, kdy jeden pták zkonsumuje denně i 1 kg ryb a škody tím paradoxně vzrůstají.

Z výsledků dlouhodobého odstřelu protahujících a zimujících kormoránů v celém vnitrozemí Evropy navíc údajně podle některých názorů jasně vyplývá, že tento způsob regulace nevede k žádným změnám stavů. Například ve Francii je každoročně zastřeleno kolem 30 tisíc kormoránů, ale na stavech protahujících a zimujících ptáků se to nijak neprojevilo. Podobně byly činěny pokusy o maximální odstřely v sousedním Bavorsku, kde ročně bylo střeleno kolem 6 tisíc kormoránů. Zimní stavy se však nesnížily, došlo jen k většímu rozptýlení v krajině. Střelba má tedy dle mnohých názorů smysl spíše z hlediska toho, aby se vyplašené hejno přemístilo do jiné lokality, kde nebude působit tak významné škody.¹⁰⁰

Přesto se rybáři snaží stav populace kormorána odstřelem regulovat i u nás, i když jsou si vědomi, že se nejedná o regulaci příliš efektivní a že je zapotřebí řešení hledat jinde. Opatření obecné povahy Ministerstva životního prostředí, kterými jsou vázání, jsou navíc poměrně striktní, a tak je např. povoleno odstřelit pouhých 20 % jedinců z hejna, nesmí se lovit odpočívající ptáci apod. Rybářské svazy navíc za odstřel, který provádějí myslivci, musejí platit. Za každého zastřeleného kormorána je tak myslivcům vyplaceno 150-300 Kč. V současné době se však jedná o jediný možný způsob, jak s populační explozí kormorána na našem území bojovat.¹⁰¹

⁹⁸ Opatření obecné povahy pro Jihočeský kraj dostupné např. na <http://www.mesto-trebon.cz/uploads/news/id4636/opatreni-obecne-povahy-kormoran.pdf>, opatření obecné povahy pro Jihomoravský kraj dostupné např. na http://www.obecunkovice.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=17464&id_dokumenty=2311 [cit. 2016-03-18].

⁹⁹ ŠEDINA, Petr. Vyřazení kormorána velkého. *Ochrana přírody*. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2013, (3) [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/vyrazeni-kormorana-velkeho/>

¹⁰⁰ InRybář. *Ornitolog Kamil Čihák: „Regulace kormorána nespočívá v jeho odstřelech.“* [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.inrybar.cz/ostatni/rozhovory/ornitolog-kamil-cihak-regulace-kormorana-nespociva-v-jeho-odstrelech/>

¹⁰¹ ŠÍMA, Alexander. Osobní konzultace dne 24. 2. 2016 na Krajském soudu v Plzni.

Zejména ze strany ornitologů zaznívají názory, že ochrana před škodami působenými kormoránem velkým na vodních tocích by měla spočívat především ve „zpřírodnění“ koryt takovým způsobem, aby v nich byl dostatek úkrytů pro ryby, podemletých břehů, ležících kmenů apod. V přírodním korytě podle těchto názorů nikdy kormoráni nemohou ryby vybit, naopak v kanalizovaných tocích bez úkrytů jiná možnost ochrany ryb před kormorány prakticky neexistuje. Navrhováno je dále např. zachování šterkových náplavů, vymělčování a zdršňování koryt toků nebo vytváření úkrytů pro ryby, které kormoránům lov zkomplikují a zároveň umožní rybám úspěšné rozmnožování.¹⁰²

Všechna tato navrhovaná řešení však mohou být podle rybářů účinná jen do jisté míry. Zprvce se v českých tocích vyskytují druhy ryb jako je lipan podhorní, který se pohybuje téměř výhradně u hladiny a úkrytů na dně toku nevyužívá. Jde-li o uměle odchované v rybích sádkách a následně do revíru vysazené ryby jako je např. pstruh duhový, ani zde navrhovaná opatření nebudou účinná, neboť se jedná o ryby, které ztratily některé přirozené instinkty. Zpozorují-li tyto ryby nad vodní hladinou predátora, nebezpečí si neuvědomují. Konečně je zapotřebí dodat, že k nákladnému „zpřírodnění“ toků nemají rybářské svazy finanční prostředky.¹⁰³

Vzhledem k tomu, že hnízdiště kormorána se nacházejí zejména v severním Německu a v Dánsku, je podle rybářů zapotřebí populaci kormorána regulovat přímo v těchto místech. Evropská legislativa však praví, že tyto věci jsou předmětem národních legislativ. V Dánsku však už bylo přistoupeno k řešení, které se zatím zdá být nejefektivnějším. Přímou v hnízdištích kormorána jsou jeho nakladená vejce natírána olejem, což způsobuje následné uhynutí zárodků. Odebírání vajec se ukázalo jako neúčinné, neboť kormorán následně klade vejce nová.¹⁰⁴ Jedná se možná o řešení drastické, nicméně domnívám se, že není o nic drastičtější než odstřel samotný.

Myslím si, že poslední zmíněné řešení by mohlo být tím pravým řešením stávající závažné situace. Je však poněkud nešťastné, že se jedná o problém v kompetenci národních legislativ a že jsou čeští rybáři odkázáni na zásahy států, kde kormorán hnízdí. Spolu s rybáři však doufám, že se tímto způsobem časem podaří populaci kormorána snížit na únosnou mez tak, aby se páchané škody

¹⁰² DVORÁKOVÁ, K. *Právní úprava náhrady škody způsobené vybranými zvláště chráněnými živočichy*. Diplomová práce. Praha: Universita Karlova, Právnická fakulta. 2012. Str. 83

¹⁰³ ŠÍMA, Alexander. Osobní konzultace dne 24. 2. 2016 na Krajském soudu v Plzni.

¹⁰⁴ Např. InRybář. *Ornitolog Kamil Čihák: „Regulace kormorána nespočívá v jeho odstřelech.“* [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.inrybar.cz/ostatni/rozhovory/ornitolog-kamil-cihak-regulace-kormorana-nespociva-v-jeho-odstrelech/>

minimalizovaly a především aby byl zastaven úbytek biodiverzity vodních živočichů. Vedle toho si myslím, že pravidla odstřelu, jak jsou v současné chvíli opatřeními obecné povahy nastavena, jsou příliš přísná, což vede k minimální efektivnosti regulace. Opatření obecné povahy navíc byla vydána zatím jen pro dva kraje – Jihočeský a Jihomoravský. Myslím si, že je to poněkud nespravedlivé vůči rybářským organizacím v jiných krajích. Zmíňme např. kraj Plzeňský a řeku Berounku v blízkosti Plzně, kde každou zimu hejna kormorána sídlí a řeku doslova decimují. Podle mého názoru by plošná povolení pro odstřel měla být povolena nejen na území oněch dvou krajů a opatření pro odstřel by neměla být příliš striktní, chceme-li aby odstřel alespoň trochu svůj účel splnil.

Podají-li se časem evropskou populaci kormorána snížit na přijatelnou úroveň, měl by být dle vize Ministerstva zemědělství kormorán zařazen dle zákona o myslivosti mezi zvěř, jíž lze obhospodařovat lovem.

Ministerstvo životního prostředí se minimálně již od roku 2005 snažilo o to, aby byl kormorán vyřazen ze seznamu zvláště chráněných živočichů podle vyhlášky č. 395/1992 Sb.¹⁰⁵ Naráželo však na ostrý a podle mého názoru i zcela opodstatněný nesouhlas Ministerstva zemědělství, které stálo na straně rybářů, kteří by vyřazením kormorána, jak se nakonec v roce 2013 skutečně stalo, přišli o finanční kompenzace. Ministerstvo zemědělství se ale postavilo také za myslivce, když Ministerstvo životního prostředí údajně mělo chtít ve chvíli, kdy se početnost kormorána začala vymykat jakékoliv kontrole, „nadělit“ mysliveckým subjektům, aby tuto situaci řešily, přičemž tyto neměly do této doby možnost do omezování početního stavu kormorána jakkoliv zasahovat. Ministerstvo zemědělství tak dlouhodobě v této souvislosti prezentovalo názor, že než bude kormorán velký zařazen do výčtu zvěře, jíž lze obhospodařovat lovem, musí být jeho populace zredukována do takové míry, kdy nebude působit masivní škody.¹⁰⁶

Dle § 52 zákona o myslivosti tedy škodu způsobenou zvěří, jejíž stavy mohou být lovem snižovány, hradí uživatel honitby. Ztotožňuji se však s názorem Ministerstva zemědělství i se zástupci Českomoravské myslivecké jednoty, že za současného stavu by bylo nanejvýše nespravedlivé požadovat finanční kompenzace od myslivců, kteří přemnožení kormorána nezavinili – to lze teprve v momentě, kdy

¹⁰⁵ ŠÍMA, Jan (vedoucí oddělení druhové ochrany MŽP ČR) In HAVLÍČEK, David. *Kormorán, škůdce na rybách*. In Youtube [online]. Zveřejněno 23. 9. 2013, [cit. 2016-03-17]. Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=0Qx5FUw7SXg>

¹⁰⁶ ŽÍŽKA, Martin (vrchní ředitel sekce lesního hospodářství MZE) In HAVLÍČEK, David. *Kormorán, škůdce na rybách*. In Youtube [online]. Zveřejněno 23. 9. 2013, [cit. 2016-03-17]. Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=0Qx5FUw7SXg>

bude populace kormorána zredukována na „zdravou“ úroveň.¹⁰⁷ Jak dlouho to ale bude trvat, lze jen těžko odhadovat a především je zapotřebí znovu zdůraznit, že je to otázka toho, jak přísná pravidla pro odstřel budou nastavena, zda opatření obecné povahy vydá Ministerstvo životního prostředí pro další kraje a především je to také otázka toho, zda státy jako Dánsko budou pokračovat v regulaci kormoránů přímo v jeho hnízdištích. Domnívám se, že se zde naskýtá prostor pro diskusi a následnou koordinaci především na úrovni Evropské rybářské federace (European Anglers Federation).

Do doby, než bude kormorán velký lovnou zvěří a jím napáchané budou proplácet myslivci (bude-li tomu tak vůbec), myslím si, že by se rybářské subjekty měly pokusit uplatňovat náhrady škody na státu, jak jim to přiznává § 54 zákona o myslivosti. Je totiž třeba připomenout to, co v této práci bylo již výše napsáno, totiž ten fakt, že odkaz na zákon č. 115/2000 Sb. pod čarou nemá normativní význam. Ve hře ale zůstává stále ta varianta, sic podle mého názoru méně pravděpodobná, že se zákon o náhradách podaří novelizovat a škody způsobené kormoránem se budou poskytovat v tomto režimu. Nezbývá než čekat, jak se situace vyvine a především(!) doufat v to, že se populace kormorána zredukuje na únosnou mez. V tu chvíli totiž samotné finanční kompenzace přestanou být tak žhavým tématem, jak jej nyní vnímají rybáři, myslivci a představitelé jednotlivých ministerstev.

4.7 „Škoda“ ve smyslu zákona o náhradách a obecné podmínky její náhrady

Dle § 2 písm. b) zákona o náhradách se škodou rozumí újma způsobená vybraným živočichem na životě nebo zdraví fyzické osoby anebo na majetku osob uvedeném v § 4, jímž jsou vymezená domestikovaná zvířata, pastevečtí psi, ryby, včelstva a včelařská zařízení, nesklizené polní plodiny, trvalé porosty, uzavřené objekt a movité věci v takových objektech.

¹⁰⁷ Ve dnech 23. – 24. února 2012 se v Plzni pod záštitou europoslance Pavla Poce (ČSSD) konala konference s názvem „Kormorán velký a jeho vliv na ichtyofaunu v rybářských revírech“ za účasti zejména zástupců Českého rybářského svazu, Ministerstva životního prostředí, Ministerstva zemědělství a Českomoravské myslivecké jednoty. Na této zajímavé konferenci byly názory a vize všech zástupců postupně konfrontovány. Reportáž z této konference je dostupná na <http://www.chytej.cz/clanky/1168/konference-crs-o-kormoranovi/>

Podmínky nároku na náhradu škody jsou pak dále blíže konkretizovány v § 5-6, kdy v § 5 jsou uvedeny podmínky nároku obecné, v § 6 jsou pak uvedeny podmínky vztahující se k jednotlivým druhům škod ve smyslu tohoto zákona.

Podle § 5 odst. 1 se nahrazuje škoda prokazatelně způsobená na území České republiky vybraným volně žijícím živočichem, jsou-li splněny další speciální zákonné podmínky a jen v případě, že vybraný živočich byl v době, kdy ke škodě došlo, živočichem zvláště chráněným podle zvláštního předpisu, tedy podle § 48 ZOPK a související prováděcí vyhlášky č. 395/1992 Sb. Nárok na náhradu škody je pak podle § 5 odst. 2 vyloučen v momentě, kdy škodu způsobil vybraný živočich chovaný v zajetí člověka nebo který z takového zajetí uprchl. V takovémto případě se bude jednat o odpovědnost vlastníka, resp. chovatele živočicha, který bude za škodu odpovídat dle občanského zákoníku v režimu § 2933-2935. Druhý ze třech případů, kdy se škoda dle § 5 odst. 2 nehradí, nastává, pokud je škoda způsobena fyzické osobě v rámci jejích pracovněprávních vztahů jako pracovní úraz. Zde by bylo na místě postupovat podle pracovněprávních předpisů, tedy podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, a konkrétně jeho § 265 a násl. Škoda není dle § 5 odst. 2 hrazena ani tehdy, vznikne-li lovcí při lovu vybraného živočicha, který škodu ve smyslu tohoto zákona způsobil.

4.8 Předmět a rozsah náhrady škody

V § 4 zákona o náhradách zákonodárce předkládá taxativní výčet předmětů náhrady škody. Jak bylo uvedeno již v samém úvodu této práce, obsah této podkapitoly je založen především na zvláštním zřeteli ke škodám způsobených na rybách jedinci kormorána velkého a vydry říční. Je to problematika nejdiskutovanější, nejkontroverznější; domnívám se, že také nejzajímavější, a především stále velmi aktuální. Rozhodně je však zapotřebí přiblížit i škody ostatní, což je také v následujících řádcích činěno.

4.8.1 Škoda na životě a zdraví fyzické osoby – § 4 písm. a)

Ke škodě způsobených na těchto významných hodnotách se váže § 7 zákona o náhradách. Podle odst. 1 se při škodě na životě fyzické osoby způsobené vybraným živočichem poskytne jednorázové odškodnění pozůstalým osobám za podmínky, že zůstavitel k nim měl vyživovací povinnost dle zákona č. 94/1963 Sb., o rodině. S trochou znalostí rekodifikace českého práva si však lze domyslet, že poznámka pod čarou (sic) v aktuálním znění právě aktuální není a že by zde nyní mělo být odkázáno

na zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Výše tohoto jednorázového odškodnění činí 50 000 Kč v případě pozůstalé osoby nezletilé, ostatním pozůstalým osobám pak náleží částka ve výši 25 000 Kč.

V souvislosti se škodou na životě člověka se dále poskytne náhrada přiměřených nákladů spojených s pohřbem a náhrada účelně a prokazatelně vynaložených nákladů spojených s léčením zůstavitele tomu, kdo tyto náklady vynaložil. Náhrada nákladů spojených s pohřbem se přitom sníží o pohřebné poskytované podle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře.

Pokud jde o škodu na zdraví fyzické osoby, poskytuje se této podle odst. 2 odškodnění za bolest a za ztížení společenského uplatnění, a to sice podle ustanovení občanského zákoníku; dále pak také náhrada účelně a prokazatelně vynaložených nákladů spojených s léčením poškozeného.

V „předrekodifikačních“ časech výši bolestného a náhrady za ztížení společenského uplatnění a podmínky pro jejich poskytování stanovovala na základě § 444 odst. 2 tehdejšího občanského zákoníku vyhláška ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění. K poskytnutí náhrady bylo zapotřebí vydání lékařského posudku, ve kterém byla utrpěná újma ohodnocena určitým počtem bodů. Za každý bod pak byla poskytována náhrada ve výši 120 Kč.

Nový občanský zákoník tento bodový systém opustil a ke stanovení výše náhrady přenechal plnou kompetenci soudům. Dle § 2958 tak *„při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy; vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.“* Jde-li o případ zvláště závažného ublížení na zdraví, pak je třeba podle § 2959 NOZ za účelem odčinění duševních útrap poskytnout manželovi, rodiči, dítěti a jiné osobě blízké peněžitou náhradu ve výši vyvažující plně jejich utrpení. Vyhláška č. 440/2001 Sb. se tedy oficiálně již nepoužívá, nicméně lze se setkat s názory, že v soudcovské praxi se při hodnocení újmy k tehdejšího bodovému systému přihlíží stále.

Je-li hlavním účelem zákona č. 115/2000 Sb. zmírnění antipatií lidí vůči vybraným zvláště chráněným živočichům a zamezení jejich neregulovaného vybíjení, pak je nepochybně zajímavé zamyslet se nad tím, zda je v případě škody na zdraví či dokonce životě člověka finanční kompenzace skutečnou motivací ke zdržení se takového jednání. V případě ostatních škod podle § 4 tomu tak podle

mého názoru ve většině případů bude. Život a zdraví člověka jsou však natolik vážené hodnoty, že si jen stěží dovedu představit, že by finanční částka v sebevětší výši mohla vést k „odpuštění“ ze strany osoby poškozené na svém zdraví či ze strany pozůstalé osoby. Naštěstí se za šestnáct let účinnosti zákona o náhradách doposud takovýto problém neřešil.

4.8.2 Škoda na vymezených domestikovaných zvířatech a na psech sloužících k jejich hlídání - § 4 písm. b), c)

Dle § 2 písm. a) zákona o náhradách se vymezenými domestikovanými zvířaty rozumí skot, prasata, ovce, kozy, hrabavá a vodní drůbež, koně, osli a jejich kříženci, králíci a kožešinová zvířata. Jde o zvířata chovaná jak pro účely dosažení zisku, tak pro osobní potřebu chovatele. Většinou se jedná o zvířata hospodářská mající nezanedbatelný ekonomický význam pro své chovatele. Vzhledem k tomu, že kvůli požadavku finanční únosnosti pro stát nebylo možno navrhnout odškodnění pro všechna domestikovaná zvířata, byla zvířata vybírána podle kritérií ekonomického významu jejich chovu a upřednostňovány byly v Čechách obvyklé druhy.¹⁰⁸

§ 6 odst. 1 pak stanovuje další podmínky, za nichž stát k finanční kompenzaci škod přistoupí. Chovatel totiž musí splnit určité prevenční povinnosti, aby bylo nebezpečí vzniku škody minimalizováno. Náhradu škody na vymezených domestikovaných zvířatech tak lze poskytnout teprve za předpokladu, že

a) skot, kůň, osel a jejich kříženec, ovce, koza nebo prase byli umístěni v době vzniku škody v uzavřeném objektu nebo elektrickém ohradníku anebo při jejich umístění v době vzniku škody mimo uzavřený objekt nebo elektrický ohradník byli pod přímým dohledem fyzické osoby nebo pasteveckého psa,

b) hrabavá drůbež a vodní drůbež byla umístěna v době vzniku škody v uzavřeném objektu a

c) králíci a kožešinová zvířata byli umístěni v době vzniku škody v uzavřeném objektu.

Pokud jde o psy sloužící k hlídání vybraných domestikovaných zvířat podle § 6 odst. 1 písm. a) před útoky šelem, bude se jimi rozumět např. slovenský čuvač, německý čuvač, německý ovčák, kavkazský ovčák, kuvazs či pyrenejský pastevecký pes, tedy pes těžkého plemene včetně kříženců těchto plemen. (§ 2 písm. e))

Problematiku poskytování náhrad škod způsobených šelmami na některých domestikovaných zvířatech a psech sloužících k jejich hlídání dále přibližuje § 1

¹⁰⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 115/2000 Sb.

prováděcí vyhlášky č. 360/2000 Sb. Podle tohoto ustanovení se výše náhrady škody na výše uvedených předmětech určí jako cena obvyklá. Cenou obvyklou v tomto případě je cena, která by byla dosažena při prodeji obdobného vymezeného domestikovaného zvířete či psa sloužícího k jejich hlídání v obvyklém obchodním styku v tuzemsku ke dni vzniku škody. Nelze-li přesně určit den vzniku škody, stanoví se výše náhrady škody ke dni, kdy s největší pravděpodobností škoda vznikla. Jde-li o částečné „poškození“ těchto „předmětů“, výše náhrady škody se určí rozdílem mezi obvyklou cenou a cenou, která by byla realizována v obvyklém obchodním styku v tuzemsku za poškozený „předmět“, případně výši prokazatelně vynaložených nákladů na odstranění následků poškození – jedná se tedy o náklady na veterinární léčbu či ošetření poraněného domestikovaného zvířete či pasteveckého psa.

Na základě § 10 odst. 2 zákona o náhradách a přílohy k zákonu je zapotřebí k žádosti o náhradu škody připojit také potvrzení vydané veterinárním lékařem o příčině úhynu zvířete v majetku poškozeného.

4.8.3 Škoda na rybách - § 4 písm. d)

4.8.3.1 Úvod do problematiky

Přestože kormorán velký, nejproblematictější rybožravý predátor na našem území, již není zvláště chráněným živočichem a poskytování náhrad jím způsobených škod podle zákona č. 115/2000 Sb. není možné již od dubna roku 2013 doposud (a s velkou pravděpodobností tomu tak nebude přes veškeré snahy ani v budoucnu), ryby, jakožto předmět náhrady škody podle § 4 písm. e) zákona o náhradách, zůstávají nepochybně stále velmi diskutovanou problematikou, k níž se již několikrát vyjadřovaly soudy a vyjadřovat se ještě budou. Vedle kormorána velkého totiž stát i nadále finančně kompenzuje škody působené jiným významným rybožravým predátorem – vydrou říční. Tato problematika je zajímavá především vzhledem k rybám žijícím v tekoucích vodách, respektive – ve světle novely zákona o náhradách **č. 130/2006 Sb.** – ve vztahu k rybám v rybářských revírech. Dle původního znění § 2 písm. d) zákona o náhradách platného do 13. dubna 2006 se rybami pro účely tohoto zákona rozuměly „*ryby chované k hospodářským účelům v rybnících, sádkách, rybích líhních a odchovných, klecových odchovech nebo pstružích farmách.*“ Jádro hlavního sporu do tohoto znění zavedla až ona zmiňovaná novela, která tuto větu dále rozvinula poměrně stručně vložením středníku a slovy „*a rovněž ryby v rybářských revírech*“. Tento legislativní přílepek v plemenářském

zákoně rozpoutal dodnes neukončený střet nejrůznějších argumentů, zda je toto ustanovení v praxi aplikovatelné, či zda se naopak jedná, řečeno bez okolků, o obsolentní nesmysl, který si prosadily jisté zájmové skupiny prostřednictvím spřízněných zákonodárců.

Soudy, které spory vzniknuvší kvůli dohodám o toto ustanovení řešily, se v období po přijetí zákona o náhradách stavěly spíše na stranu druhého tábora. Rybářům tak náhrady škod způsobené kormoránem a vydrou v rybářských revírech podle zákona o náhradách poskytovány nebyly. Justiční praxe se však vyvíjí a je velmi pravděpodobné, že v budoucnu bude pro rybáře příznivější. Nasvědčují tomu minimálně dva rozsudky Krajského soudu v Plzni z nedávné doby. Po všech peripetích s přemnožením kormorána by si to rybářské subjekty podle mého názoru zasloužily. Nebudu tedy zastírat, že se v konfrontaci argumentů těchto táborů stavím spíše na jejich stranu. Ostatně se to patrně od autora, který je také rybář, očekává – tím spíše, že tyto argumenty neshledává jako liché. V následujících podkapitolách tak budou všechny argumenty postupně představeny a vedle toho zmíněny i významné rozsudky soudů této oblasti se dotýkající.

Na samý úvod je však ještě zapotřebí zmínit některé podmínky, s kterými zákon o náhradách poskytování finančních kompenzací za škody na rybách spojuje. Předně je zapotřebí zmínit § 6, který stanoví, že škoda na rybách se hradí pouze tehdy, byla-li způsobena kormoránem velkým nebo vydrou říční. Jde-li o škodu na rybách způsobenou vydrou, pak zde navíc platí, podobně jako u domestikovaných zvířat, že je zapotřebí, aby byly ještě splněny některé prevenční povinnosti. Za předpokladu, že se v době a na místě vzniku škody vydra prokazatelně zdržovala a byla-li tato škoda způsobena na rybách v sádkách, rybích líhních a odchovnách, klecových odchovech nebo pstružích farmách, pak se poskytne náhrada škody jen tehdy, pokud tyto byly v době vzniku škody oploceny a na případném přítoku a odtoku vody opatřeny mřížkami bránícími vniknutí vydry.

Dále je také zapotřebí zmínit, že k prokázání výše škody na rybách je v souladu s § 7 odst. 4 zapotřebí odborný nebo znalecký posudek podle zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících. Mimochodem se jedná o jediný předmět náhrady škody ve smyslu zákona o náhradách, kdy je znalecký posudek obligatorní. Náklady na jeho vyhotovení přitom hrazeny nejsou. Dá se říci, že na základě kvalifikovaných propočtů je pak v tomto posudku konečným číslem odhad škody na rybách, neboť zjistit skutečnou škodu lze jen stěží. Základ pro takovýto výpočet v případě škody způsobené kormoránem je nastíněn na konci podkapitoly 4.6.2

a vychází z biologických potřeb jedince, z početnosti hejna, z období, po které se hejno v lokalitě vyskytovalo a dále také např. z druhového zastoupení ryb v lokalitě a ceny těchto druhů ryb.

Podle § 1 vyhlášky č. 360/2000 Sb. se výše náhrady škody na rybách určí jako cena obvyklá.

4.8.3.2 „Rybářský revír“ a některé další související pojmy v zákoně o rybařství

Zakomponovala-li novela č. 130/2006 Sb. do textu zákona o náhradách termín „**rybářské revíry**“, pak je záhodno na tomto místě vysvětlit, co je jimi podle zákona č. 99/2004, o rybařství, rozuměno. Podle § 2 písm. e) je „*rybářským revírem část vodního útvaru povrchových vod o výměře nejméně 500 m² souvislé vodní plochy, umožňující život rybí obsádky a vodních organizmů, vyhlášená rozhodnutím příslušného orgánu státní správy rybařství podle § 19 až 24.*“ Podle § 6 odst. 1 lze rybářské právo vykonávat pouze v rybářském revíru. **Rybářským právem** se přitom dle § 2 písm. f) rozumí „*činnost v rybářském revíru povolená právnické nebo fyzické osobě příslušným orgánem státní správy rybařství podle § 19 až 24, spočívající v plánovitém chovu, ochraně, lovu a prisvojování si ryb, popřípadě vodních organizmů, jakož i v užívání pobřežních pozemků v nezbytném rozsahu.*“ Jednoduše řečeno, sedí-li rybář s nahozenou udicí na břehu rybníka či vodního toku a má k této činnosti povolení, jde o výkon rybářského práva.

Jakožto nadřazený pojem je zapotřebí ve smyslu § 2 písm. a) vnímat pojem „**rybařství**“, jimž se rozumí chov, zušlechťování, ochrana a lov ryb, popřípadě vodních organizmů, a to jednak při výkonu potud zmiňovaného rybářského práva, jednak ale také v tzv. „**rybníkářství**“. Tím se v souladu s § 2 písm. b) rozumí „*chov a lov ryb, popřípadě vodních organizmů v rybníce nebo ve zvláštním rybochovném zařízení, uskutečňovaný k zajištění produkce ryb a rybího masa, popřípadě produkce vodních organizmů nebo produkce rybí násady pro rybníky anebo pro zarybnování rybářských revírů*“ Za „**rybník**“ dále zákon o rybařství pro účely tohoto zákona dle § 2 písm. c) označuje „*vodní dílo, které je vodní nádrží určenou především k chovu ryb, ve kterém lze regulovat vodní hladinu, včetně možnosti jeho vypouštění a slovení; rybník je tvořen hrází, nádrží a dalšími technickými zařízeními.*“ Dle následujícího písmena d) se pak „**zvláštním rybochovným zařízením**“ rozumí „*sádky, rybí líhne, příkopové rybníčky, jiné vodní nádrže nebo chovná zařízení.*“ Pro úplnost ještě uvedme definici „**uzavřených vod**“, kterou obsahuje § 2 písm. g). Rozumí se jí „*vodní útvar povrchových vod, který není volně spojen s přítokem nebo*

odtokem, zejména mrtvé nebo odstavené rameno vodního toku, propadlina, zatopená umělá prohlubeň terénu, zbytková jáma po těžbě nerostů; ...“

Lze tedy shrnout, že rybářství se dělí na rybářství produkční provozované rybníkářským způsobem v rybnících nebo ve zvláštních rybochovných zařízeních (jde přitom o odvětví zemědělské výroby a rybníkář je tak zemědělským podnikatelem ve smyslu ustanovení § 2e odst. 1 zákona o zemědělství) a na rybářství prováděné výkonem rybářského práva v rybářských revírech. Rybářské revíry se vyhláší jak na tekoucích vodách, tak na rybnících, jezerech či jiných uzavřených vodách. Procentuálně však zcela převažují rybářské revíry vyhlášené na vodních tocích. V praxi se však velmi často vyhlásí revír na vodním toku a kromě vlastního vodního toku pak lze vykonávat rybářské právo také na přilehlých rybnících. Jedná se o tzv. „podrevíry“. Příkladem budiž např. revír Českého rybářského svazu č. 411 070 – Rakovnický potok 2. K revíru patří vlastní tok Rakovnického potoka a dalších šest rybníků či závlah na rakovnickém okrese.

4.8.3.3 Škody na rybách v rybářských revírech

Zatímco v případě škod na rybách způsobených kormoránem nebo vydrou ve vodách v rybníkářském režimu nikdy nebylo pochyb, že za ně lze poskytovat náhrady podle zákona o náhradách, protože jsou zcela nesporně majetkem ve smyslu § 2 písm. b), v případě ryb v rybářských revírech to zdaleka tak jasné nebylo a stále ani úplně není. Argumenty, proč považovat snahu tyto škody kompenzovat za obsolentní, zazněly v minulosti již v odůvodněních mnoha rozsudků soudů okresních, krajských ba i soudu Nejvyššího, a to jak ze strany žalovaných, kterými byly krajské úřady, potažmo Magistrát hlavního města Prahy (podle zákona o náhradách jsou právě tyto orgány příslušné k jednání za stát - § 10 odst. 5), tak i z úst soudců samotných. Rovněž Ministerstvo životního prostředí se k této otázce stavělo negativně a právě krajské úřady instruovalo směrem k tomu, aby tyto škody nekompensovaly.¹⁰⁹ Jeho stanovisko tak zůstává zcela kontrastní s názorem Ministerstva zemědělství, které v této otázce vždy za rybáři stálo obdobně jako v ožehavé otázce vyřazení kormorána velkého ze seznamu zvláště chráněných živočichů s negativními dopady pro rybáře s tím spojenými.

Ministerstvo životního prostředí tak argumentuje především tím, že doplnění definice o ryby chované v rybářských revírech s cílem rozšířit poskytování náhrad

¹⁰⁹ *Sdělení odboru legislativního k problematice poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy za škody způsobené na rybách v rybářských revírech.* Praha: Věstník Ministerstva životního prostředí, 2006. Částka 9. Ročník XVI.

i na ryby volně žijící ve vodních tocích je v přímém rozporu s účelem a smyslem zákona č. 115/2000 Sb., podle kterého stát poskytuje pouze náhrady za škody na majetku osob a škody na životě nebo zdraví fyzických osob. V případě ryb žijících v rybářských revírech jde podle stanoviska tohoto resortu obdobně jako u zvíře¹¹⁰ o res nullius, tedy o „věc ničí“, a to od okamžiku, kdy došlo k jejich derelickci (opuštění věci) tím, že byly do revíru vypuštěny. (Stranou pro tuto chvíli přitom ponechejme ten fakt, že od účinnosti nového občanského zákoníku zvíře věcí není.) Nemožnost disponovat vlastnictvím ostatně platí vzhledem k volně žijícím živočichům obecně, a to do doby, než jsou legální cestou okupováni, tedy originárním způsobem nabytí do vlastnického práva. Typicky tedy jde o nabytí vlastnictví k rybě jejím ulovením. Na tom se shodují jak authority z oblasti práva občanského i práva životního prostředí¹¹¹, tak bohatá judikatura soudů.¹¹² Dá se říci, že rovněž rybářské subjekty a jejich představitelé většinou souhlasí, že ryba v rybářském revíru vlastníka nemá, nesouhlasí však, že tato skutečnost znamená, že jim aktivitou predátorů v rybářském revíru žádná škoda nevzniká a že jim nemá náležet náhrada podle zákona č. 115/2000 Sb.

Resort životního prostředí tedy ve svém stanovisku¹¹³ shrnuje svůj názor, že zákon č. 115/2000 Sb. v souladu s čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, který zakotvuje poskytování náhrad pouze za omezení vlastnického práva nebo přímo za vyvlastnění, umožňuje poskytování náhrad škod jen u ryb v uzavřených objektech, kde lze prokázat vlastnictví k nim. Změna ustanovení § 2 písm. d) učiněná zákonem č. 130/2006 Sb. je podle legislativního odboru ministerstva v rozporu se základními podmínkami, za nichž se podle zákona č. 115/2000 Sb. poskytují náhrady škod. Resort dokonce v citovaném sdělení neváhal obsah této novely označit za neodpovídající základním principům práva ústavního a občanského, kvůli čemuž má být tato část ustanovení neaplikovatelná.

¹¹⁰ ČECHURA V., *Komentář k zákonu o myslivosti*, ČMMJ, Praha, 2002, str. 7. ISBN 80-990754-9-5.

¹¹¹ Např. DAMOHORSKÝ, Milan. Odpovědnost za škodu způsobenou zvířaty a její právní úprava v České republice. *Ekologie a právo*. 2005, č. 4, str. 2-4.

a rovněž STEJSKAL, Vojtěch. přednášky v rámci předmětu „Úvod do práva životního prostředí“, Fakulta právnická ZČU v Plzni, 29. 4. 2015.

¹¹² K otázce vlastnictví k rybám v tekoucích vodách např. usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 6 A 78/94 ze dne 12. 4. 1996 či rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 1307/2003 ze dne 29. 4. 2004.

¹¹³ Viz. pozn. č. 109

4.8.3.3.1 Vývoj judikatury v oblasti škod na rybách v rybářských revírech vzniknuvších před 10. květnem 2000

Je zapotřebí zmínit, že otázka, zda proplácet náhrady škod na rybách v tekoucích vodách, se několikrát objevila před soudy už v době, kdy Sbírka zákonů zákon č. 115/2000 Sb. ještě neobsahovala. Respektive spíše se jednalo o škody vzniknuvší v devadesátých letech, o kterých se před soudy jednalo až o několik let později v novém tisíciletí. Přestože zákon o náhradách tehdy ještě neexistoval, situace poškozených rybářů byla v té době paradoxně výhodnější a soudy jim v jejich požadavcích na hrazení škod způsobených v rybářských revírech vycházely vstříc.

V té době byl platný pouze „starý“ zákon o myslivosti z roku 1962, který ve svém § 34 odst. 3 zakotvil, že *„škody způsobené zvěří, jejíž početní stavy nemohou být lovem snižovány, hradí stát. Podrobnosti stanoví ministerstvo financí České republiky, ministerstvo zemědělství České republiky a ministerstvo životního prostředí České republiky obecně závazným právním předpisem.“* Jak již bylo o mnoho kapitol výše zmíněno, toto ustanovení se po léta vůbec neaplikovalo právě z důvodu nepřijetí anticipovaného prováděcího právního předpisu. V jednom z nejvýznamnějších rozsudků v této oblasti (rozsudek sp. zn. 25 Cdo 1753/2002 ze dne 29. 10. 2002) však dospěl Nejvyšší soud k závěru, že *„okolnost, že nebyl vydán zákonem stanovený prováděcí předpis ministerstva s úpravou podrobností poskytování náhrad škod způsobených zvěří, jejíž početní stavy nelze lovem snižovat, nevylučuje odpovědnost státu za škodu, jsou-li splněny její zákonné předpoklady dané tímto ustanovením.“* Věc tedy byla vrácena k dalšímu řízení Krajskému soudu v Českých Budějovicích. Ten samý spor se však před dovolací soud brzy vrátil z důvodu řešení jiné závažné právní otázky. Ve věci totiž šlo o spor ohledně hrazení škod, které na tekoucí vodě způsobila vydra říční, přičemž žalovaný (ČR – Ministerstvo financí) argumentoval nemožností škodu rybářskému svazu hradit z důvodu neexistence vlastnictví zkonsumovaných ryb. Avšak přesto Nejvyšší soud i tentokrát rozsudkem sp. zn. 25 Cdo 1307/2003 ze dne 29. 4. 2004 dovedl pro rybáře poměrně pozitivní závěr. Právní věta zněla: *„Ztráta dosud neulovených ryb žijících v tekoucích vodách tím, že je zkonsumovala vydra, nemůže představovat snížení majetkového stavu žalobce (oprávněný subjekt rybářského práva), který ryby v okamžiku jejich ztráty nevlastnil (jejich hodnota netvořila jeho majetkový stav), neboť je ulovením nenabyl do svého vlastnictví. Žalobci vznikla škoda v podobě ušlého zisku právě tím, že ryby nemohl nalovit a zpeněžit a docílit tak navýšení svého majetku v důsledku toho, že nenalovil tolik ryb, kolik by jinak nalovil, pokud by ryby*

zkonsumovány vydrou nebyly.“ Jinými slovy žalobci sice nevznikla škoda na rybách, přesto měl právo na ušlý zisk v souladu s ustanovením § 442 odst. 1 „starého“ občanského zákoníku. Způsob a rozsah škod vzniklých v období před 10. květnem 2000 (účinnost zákona č. 115/2000 Sb.) se tak řídily obecnými ustanoveními občanského zákoníku o náhradě škody, neboť zákon o myslivosti z roku 1962 vlastní definici škody (narozdíl od později přijatého zákona o náhradách) neobsahoval.

Ten samý závěr obsahuje i jiné rozhodnutí Nejvyššího soudu – sp. zn. 25 Cdo 540/2003 z téhož dne. Tímto rozsudkem Nejvyšší soud věc vrátil okresnímu soudu v Jindřichově Hradci, načež o ní rozhodoval o několik let později znovu. Tentokrát byl výsledkem rozsudek sp. zn. 25 Cdo 3206/2007, který opět vyšel vstříc požadavkům rybářského subjektu, a to přesto, že tento uvedl, že sám ryby neloví, pouze je dává do vod a prodává občanům povolenky k lovu; netvrdil tedy že mu konzumací ryb vydrou říční uchází zisk. Žalobce, Jihočeský územní svaz Českého rybářského svazu, místo toho argumentoval, že rybářské svazy mají ze zákona povinnost zarybňovat daný rybářský revír, tudíž musejí vynakládat finanční prostředky na zakoupení násad ryb. Snažil se tak uplatnit náhradu škody z titulu skutečné škody spočívající ve zvýšených nákladech na zarybňování vodních toků, v nichž se nachází populace vydry říční. Soud dal žalobci zapravdu, když rozhodl, že *„skutečnou škodou (...) mohou být i náklady, které subjekt rybářského práva vynaložil ze svých prostředků na doplnění stavu ryb (zarybnění) ve vodních tocích, zvýšené ve srovnání s tím, kdy by nedošlo ke konzumaci ryb zvěří, jejíž početní stavy nemohou být lovem snižovány.“*

Na tuto rozhodovací praxi navazuje ještě např. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 3961/2009 ze dne 21. 10. 2009. I v tomto případě se ještě rozhodovalo o hrazení škod podle zákona o myslivosti z roku 1962, neboť žalobce se domáhal náhrady škod za období několika měsíců roku 1998. Nejvyšší soud i v tomto rozsudku pokračoval v podobném duchu, když opět akcentoval jednak to, že neulovené ryby ve vodních tocích se pokládají za věci ničí, jednak zopakoval, že odškodnitelnou újmou rybářského subjektu může být **ušlý zisk nebo skutečná škoda v rozsahu nákladů, které tento zbytečně vynaložil** ze svých prostředků na doplnění stav ryb (zarybnění) ve vodních tocích, k nimž vykonával rybářské právo, byť mu k rybám vlastnické právo nesvědčilo.

4.8.3.3.2 Problematika poskytování náhrad škod na rybách vzniknuvších v době účinnosti zákona č. 115/2000 Sb.

S přijetím zákona o náhradách se vše změnilo. Ten se stal *lex specialis* k ustanovení § 34 odst. 3 „starého“ zákona o myslivosti a škody způsobené některou zvěří se tak nyní začaly kompenzovat v režimu tohoto předpisu. Zákon v původním znění připouštěl pouze kompenzaci škod způsobených predátory na rybách ve vodách v rybníkářském režimu. To se změnilo s účinností od 14. dubna 2006 provedením novely č. 130/2006 Sb., kdy rybářům svitla naděje, že se opět dočkají peněz za každoroční nezanedbatelné a hlavně stále vzrůstající škody na rybách v rybářských revírech, způsobené vydrou a kormoránem, jehož populace se již v té době začala vymykat z rukou. Tato naděje se ukázala jako planá.

Rád bych na tomto místě uznal, že byť jsem stoupenec hrazení škod rybářům v největší možné šíři, sám novelu č. 130/2006 Sb. považuji za naprosto nekonceptní a nepovedenou. Pomiňme na tomto místě fakt, že se jednalo o „přílepek“, tedy o formu novelizace, kterou později Ústavní soud shledal jako ústavně nekonformní. Bohužel jde o jeden z mnoha příkladů nedokonalosti činnosti našich zákonodárců, když jejich iniciativou dojde ke změně ustanovení zákona, aniž by se přitom Poslanecká sněmovna zabývala tím, zda nové znění koncepčně a systematicky zapadá do kontextu celé právní úpravy. Ustanovení znění § 2 písm. d) zákona o náhradách ve znění novely 130/2006 Sb. tak skutečně trochu bizarně působí, když zákon tak trochu schizofrenně uvádí, že náhrady se poskytují pouze za škody na majetku, zdraví a životě osob a v této souvislosti se na základě bodu 2. písm. c) přílohy k zákonu požaduje, aby k žádosti o náhradu škody byl připojen „*doklad nebo jiný důkaz o vlastnickém právu k živočichům uvedeným v § 4.*“ Doklad nebo jiný důkaz o vlastnickém právu k rybě v rybářském revíru přitom lze jen stěží. Už ne tolik rozporuplně by pak rozšíření § 2 písm. d) na ryby v rybářských revírech působilo, pokud by už tato novela v roce 2006 do zákona o náhradách zakomponovala nadto ustanovení, které v letech 2013 a 2014 navrhovali poslanci ze Zemědělského výboru, tedy např. ustanovení pravící, že „*škoda způsobená kormoránem velkým nebo vydrou říční na rybách v rybářských revírech se poskytuje uživateli rybářského revíru, jemuž byl na tomto revíru povolen výkon rybářského práva podle zvláštního předpisu.*“ Přestože by i tak mohl zaznívat argument, že k rybě v rybářském revíru nelze prokázat vlastnictví, šlo by tak vlastně o výjimku z tohoto požadavku, kterou by zákon obsahoval v sobě samém. Nicméně takovéto ustanovení neprovedla ani novela

z roku 2006 a přes veškeré snahy poslanců ze Zemědělského výboru se to nepodařilo ani o několik let později.

Přes zjevnou nedokonalost stávajícího znění zákona o náhradách se domnívám, že by stát, respektive krajské úřady či Magistrát hlavního města Prahy, měl škody na rybářských revírech kompenzovat. V první řadě je zapotřebí se tázat po tom, co je *ratio legis* novely č. 130/2006 Sb., tedy jaký byl úmysl zákonodárce a co smyslem této novely je. Domnívám se, že právě takovýto postup je zcela nezbytný, a to mj. ve světle nálezů Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 50/03 ze dne 21. 9. 2004 či nálezu téhož soudu sp. zn. Pl. ÚS 33/97 ze dne 17. 12. 1997, v nichž jsou razantně kritizovány formalistické výklady práva, které obcházejí smysl a účel právní normy. Důvodová zpráva k této novele bohužel nic v tomto nepraví, nicméně nezpochybnitelné je, že smyslem této novely bylo to, aby se kompenzovaly i náhrady škod způsobné na rybách v rybářských revírech, tedy především v tekoucích vodách, a to uživatelům těchto revírů. Jiný, podle mého názoru poměrně prapodivný pohled na *ratio legis* této novely vyjádřil v odůvodnění nedávného rozsudku (sp. zn. 25 Cdo 3335/2013 ze dne 24. března 2015) Nejvyšší soud slovy, že se „*jedná o zpřesnění dosavadního zákonného textu, nikoliv jeho rozšíření.*“ Bez okolků tento názor odmítám. Mimochodem jednalo se tehdy o první případ, kdy se problematika hrazení škod na rybách v rybářských revírech po účinnosti novely č. 130/2006 Sb. dostala před Nejvyšší soud, což byl důvod, proč dovolání bylo shledáno jako přípustné. Po neúspěchu podal žalobce (Jihočeský územní svaz Českého rybářského svazu) ústavní stížnost, nicméně tu Ústavní soud svým usnesením sp. zn. II. ÚS 1845/15 ze dne 31. srpna 2015 odmítl, neboť neshledal žádné porušení základních práv stěžovatele.

Vedle zamýšlení se nad tím, co zákonodárce přijetím novely sledoval, je dále zapotřebí uvést několik dalších zajímavých názorů, se kterými se víceméně ztotožňuji. Podle těchto názorů není pochyb o tom, že ryba v rybářském revíru není předmětem vlastnického práva. Zcela nepochybně je ale předmětem rybářského práva, které svědčí uživateli rybářského revíru na základě delegování státem prostřednictvím rozhodnutí příslušného správního orgánu. Rybářské právo je přitom podle těchto názorů třeba vnímat jako kvazivlastnické právo věcné povahy. Právní vztah k rybě vysazené do revíru ten, kdo ji vysadil, nepozbyl, pouze se změnila jeho kvalita. O rybě v rybářském revíru se tedy nedá úplně tak říci, že je „ničím“. Je tedy vlastně předmětem kvazivlastnictví toho, jemuž byl povolen rozhodnutím příslušného rybářského orgánu výkon rybářského práva, tedy kvazivlastnictvím uživatele rybářského revíru, který pak vydáváním povolenek umožňuje ryby lovit

a přisvojovat si je.¹¹⁴ Z toho vyplývá, že „škoda na rybí obsádce rybářského revíru na tekoucí vodě je zásahem do rybářského práva, které je kvazivlastnickým právem věcné povahy. Předmětem tohoto práva jsou neuložené volně žijící ryby v revíru. Dojde-li tedy ke škodě na rybí obsádce, je třeba vycházet z toho, že je to uživatel rybářského revíru (jemuž je povolen výkon rybářského práva, tedy rybářské právo stát delegoval zákonným postupem na jiného), kdo je v rámci řádného hospodaření na revíru povinen chybějící obsádku doplnit a obnovit a náklad na uvedení rybí obsádky do původního stavu je nepochybně skutečnou škodou, tedy majetkovou újmou vyjádřitelnou v penězích, která vznikla tomuto subjektu.“¹¹⁵

Povinnost uživatele rybářského revíru hospodařit tak, aby nebyla ohrožena rybí obsádka, zarybnění navazujícího rybářského revíru a rybníkářství přímo navazující na rybářský revír jasně vyplývá z § 12 odst. 8 zákona o rybářství. Samotný zákon o rybářství pak **majetková práva uživateli revíru k této obsádce v podstatě přiznává v § 12 odst. 11**, když stanoví, že „za škodu způsobenou na rybí obsádce v rybářském revíru nebo na rybníku nebo ve zvláštních rybochovných zařízeních odpovídá osoba, která ji způsobila. K vymáhání škody je oprávněn uživatel rybářského revíru nebo rybníkář.“ Jde tedy o konstrukci zvláštní úpravy speciálně oprávněného subjektu, který, byť není vlastníkem ryb, má právo domáhat se náhrady škody na rybí obsádce, neboť byl poškozen na svém **majetku**. Jde typicky o nejrůznější případy ekologických havárií a je logické, že ten, kdo škodu způsobil, je povinen nést za to odpovědnost dle příslušných ustanovení občanského zákoníku a škodu hradit uživateli rybářského revíru, neboť ten má povinnost chybějící obsádku doplnit a uvést ji tak do původního stavu.

4.8.3.3 Naděje rybářů: rozsudky Krajského soudu v Plzni a očekávané dovolací řízení

Teprve nedávno argumentům podobným těm výše uvedeným přisvědčil i Krajský soud v Plzni a to ve hned ve dvou případech. 25. září 2013 byl jménem republiky vyhlášen rozsudek sp. zn. 61 Co 268/2013, který potvrdil rozsudek Okresního soudu Plzeň-město, kterým byla žalované České republice – Krajskému úřadu v Plzni uložena povinnost zaplatit žalobci Českému rybářskému svazu – Západočeskému územnímu svazu Plzeň částku 37 807,- Kč, za škodu, kterou v únoru roku 2010 způsobil kormorán velký v revíru Radbuza 1. Argumenty žalobce

¹¹⁴ ŠÍMA, Alexander. *Zákon o rybářství. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, str. 46.

¹¹⁵ ŠÍMA, Alexander. *Zákon o rybářství. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, str. 46.

v odvolacím řízení se v podstatě shodovaly s argumenty uvedenými výše; žalovaný pak „klasicky“ zmiňoval, že ryby v tekoucích vodách jsou věcí ničí. Nemožnost hradit škodu podle zákona o náhradách pak žalovaný dokládal mj. také tím, že v taxativním výčtu § 4 nejsou mezi předměty náhrady škody uvedeny náklady, které někdo musel vynaložit na něco, přičemž v důsledku působení živočichů vymezených v zákoně se výsledek nedostavil. Soud přesto nakonec přisvědčil žalobci a mj. v odůvodnění uvedl: *„Jestliže ustanovení § 2 písm. d) zákona č. 115/2000 Sb. bylo novelizováno tak, že rybami pro účely zákona č. 115/2000 Sb. se rozumějí rovněž ryby v rybářských revírech, pak zákonodárce novelou provedenou zákonem č. 130/2006 Sb. rozšířil pro účely zákona č. 115/2000 Sb. definici ryb taktéž o ryby v rybářských revírech a náhrada dle zákona č. 115/2000 Sb. se vztahuje i na škody na rybách v rybářských revírech. Bylo by zcela absurdní vykládat zákon č. 115/2000 Sb., ve znění novely zákona č. 130/2006 Sb. tak, že ji nelze aplikovat ve vztahu k náhradě v případě ryb v rybářských revírech. Mezi základní principy právního státu totiž patří princip důvěry v právo a právní jistoty a předvídatelnost zákona, aby jednotlivci jej mohli vzít v potaz při určování svého budoucího jednání...“*

Soud dále v tomto rozsudku např. dovedl to, že je zapotřebí postupovat právě podle zákona o náhradách a naopak že aplikování ustanovení občanského zákoníku o odpovědnosti za škodu nepřipadá v úvahu, neboť právě zákon o náhradách, jak plyne z jeho důvodové zprávy, je jediným právním předpisem, který upravuje kompenzace za škodu způsobenou zvláště chráněnými druhy živočichů. Jak už mimochodem dovedly soudy v jiných rozsudcích, postup podle ustanovení občanského zákoníku o odpovědnosti za škodu by nebyl možný hlavně z toho důvodu, že žalobce nemá šanci prokázat, že stát nezabránil predační činnosti kormoránů a tím porušil nějakou povinnost. Vzhledem k tomu, že soud rozhodoval o plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč, dovolání nebylo přípustné a rozsudek tak nabyl právní moci.

29. dubna 2015 rozhodl opět Krajský soud v Plzni ve prospěch žalobce, kterým byl opět Západočeský územní svaz ČRS, tentokrát o zaplacení částky ve výši 268 381,- Kč rozsudkem sp. zn. 12 Co 474/2014. Jednalo se o škody způsobené kormoránem v období měsíců leden až březen roku 2012 v Plzni na Radbuze. Na internetu mimochodem existuje několik videonahrávek, které zachycují, jak hejna kormoránů rybí obsádku za oněch mrazivých zimních dní roku dvanáctého na

zmiňované řece v Plzni decimují.¹¹⁶ Žalobce opět předložil argumenty obdobné argumentům zmíněným výše a poznamenal navíc i to, že v zákoně č. 115/2000 Sb. není podmínkou pro náhradu škody, aby se ryby nacházely ve vlastnictví žalobce. Svědčí mu ale k rybám v rybářským revírech majetkové právo ve smyslu ust. § 2 zákona o rybářství. O vlastnickém právu a nikoliv o majetkových právech hovoří pouze příloha zákona č. 115/2000 Sb., která nemůže nic změnit na výslovném textu zákona. Odvolací soud tedy argumenty žalobce uznal, žalovanému potvrdil povinnost částku uhradit a rozhodnutí nabylo právní moci. Protože o této otázce rozhodl, a to poměrně nedávno, Nejvyšší soud zcela odlišně¹¹⁷, mohl žalovaný na základě § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, využít možnosti podat dovolání. Ten svého práva využil a subjektům rybářského práva, ale i všem ostatním, co se o tuto problematiku zajímají, tak nezbyvá než čekat, jaký verdikt vynese soud Nejvyšší.

4.8.4 Škody na včelstvech a včelařských zařízeních - § 4 písm. e)

Dalším předmětem škody podle § 4 zákona o náhradách jsou včelstva a včelařská zařízení. Ze seznamu vybraných zvláště chráněných živočichů je to právě medvěd hnědý, který je schopen včelařům způsobovat škody, přestože na našem území takovýto případ již po mnoho let zaznamenán nebyl.¹¹⁸ Výše již několikrát připomínaný „starý“ zákon o myslivosti č. 23/1962 Sb. ve znění do 31. 5. 1992 stanovoval, že „*ministerstvo zemědělství, lesního a vodního hospodářství v dohodě s ministerstvem financí stanoví, kdo a za jakých podmínek hradí škodu, kterou způsobil na včelstvech a domácím zvířectvu medvěd.*“ Jednalo se tedy o původní znění, než bylo později vztáhnuto na veškerou zvěř, jejíž stavy nemohou být snižovány lovem. To, že zákonodárce v zákoně o myslivosti takto akcentoval škody, kterých se dopouští medvěd, si lze vysvětlovat především tím, že v bývalém Československu byly útoky na včelíny v horských oblastech Slovenska

¹¹⁶ Např. HAVLÍČEK, David. *Černá smrt v Plzni*. In Youtube [online]. Zveřejněno 9. 2. 2012 [cit. 2016-03-19]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=p_LcjV93gEc nebo např. také Rybáři v Plzni bezmocně přihlíží zkáze. Tisíc kormoránů jim plundruje Radbuzu. *IDnes.cz* [online]. 2011 [cit. 2016-03-19]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/rybari-v-plzni-bezmocne-prihlizi-zkaze-tisic-kormoranu-jim-plundruje-radbuzu-1hb-domaci.aspx?c=A110106_150358_plzen-zpravy_alt

¹¹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 3335/2013 ze dne 24. března 2015

¹¹⁸ Viz přehled vyplacených náhrad škod v TOMÁŠKOVÁ, Lenka. Zákon č. 115/2000 Sb.: nástroj k odstraňování konfliktů mezi ochranou přírody a hospodařícími subjekty. *Ochrana přírody*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2009, (6) [online]. [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/zakon-c-115-2000-sb/>

zaznamenávají poměrně často – což se rozhodně nedá tvrdit v případě existence samostatné České republiky.

Toto původní ustanovení bylo provedeno vyhláškou Ministerstva zemědělství a výživy České socialistické republiky č. 20/1988 Sb. a tato dále ve svém textu doplňovala, že náhrada se přizná, jestliže poškozený prokáže, že ke škodě došlo bez jeho zavinění, a jde-li o škody na domácím zvířectvu, bez zavinění osoby, které bylo zvíře svěřeno do opatrování.

Stejně jako v případě škod na vymezených domestikovaných zvířatech a pasteveckých psech stanovuje další podrobnosti § 1 vyhlášky č. 360/2000 Sb. Výše náhrady škody na včelstvech a včelařských zařízeních se v souladu s tímto ustanovením určí jako cena obvyklá. Cenou obvyklou v tomto případě je cena, která by byla dosažena při prodeji včelstev a včelařského zařízení v obvyklém obchodním styku v tuzemsku ke dni vzniku škody. Nelze-li přesně určit den vzniku škody, stanoví se výše náhrady škody ke dni, kdy s největší pravděpodobností škoda vznikla. Výše náhrady škody při částečném poškození se určí rozdílem mezi obvyklou cenou a cenou, která by byla realizována v obvyklém obchodním styku v tuzemsku za poškozený předmět, případně vyšší prokazatelně vynaložených nákladů na odstranění následků poškození.

Lze uzavřít, že ustanovení § 4 písm. e) má takřka nulové praktické využití, ne-li doposud zcela žádné. Ostatně za škody, které způsobil medvěd, stát naposledy poskytoval marginální náhrady v roce 2003. Fauna se však mění a stejně tak, jako jsme se dočkali populační exploze kormorána, nemůžeme vylučovat, řečeno s trochu nadsázky, že se to samé nemůže stát v případě medvěda hnědého.

4.8.5 Škoda na nesklizených polních plodinách - § 4 písm. f)

Náhrada škody v případě nesklizených polních plodin se poskytuje pouze v případě, že byly plodiny sklizeny v agrotechnických lhůtách obvyklých pro dané území. Pokud však byly tyto polní plodiny sklizeny nebyly z důvodů zvláštního zřetele hodných (např. z důvodu ochrany přírody), náhrada škody se poskytne (§ 6 odst. 3)

V § 2 vyhlášky č. 360/2000 Sb. je dále uvedeno, že se výše náhrady stanovuje podle tržních cen plodin dosažených v době jejich předchozí sklizně, přičemž se vychází z obvyklého výnosu v daném místě.

4.8.6 Škoda na trvalých porostech - § 4 písm. g)

Jak bylo zmíněno již o mnoho kapitol výše, hned první novelou zákona o náhradách č. 476/2001 Sb. se předmět náhrady škody v § 4 písm. g) rozšířil z lesních porostů na porosty trvalé. Za trvalou rostlinu je zapotřebí považovat typicky stromy, popř. keře. Zákon o náhradách ve svém § 7 odst. 3 odkazuje na prováděcí vyhlášku č. 360/2000 Sb. s tím, že ta blíže stanoví způsob výpočtu výše škody na trvalých porostech. Ministerstvo životního prostředí však na tuto novelizaci nezareagovalo a ta tak stále „myslí“ pouze na porosty lesní. Vyhláška v tomto případě přitom odkazuje na další zvláštní právní předpis, a to na vyhlášku č. 55/1999 Sb., o způsobu výpočtu výše újmy nebo škody způsobené na lesích. Škoda se pak vypočítává za pomoci daných vzorců.

Určení výše náhrady škody na ostatních trvalých porostech tedy v rozporu se zákonným textem nikde speciálně upraveno není. Vzhledem k soukromoprávní povaze zákona by tak pravděpodobně připadalo v úvahu subsidiární použití občanského zákoníku. V souladu s § 2951 odst. 1 by tak v první řadě bylo třeba uvažovat, zda lze věc navrátit do původního stavu. Vzhledem k tomu, že by to v tomto případě pravděpodobně nebylo dost dobře možné, kompenzovala by se škoda penězi. Podle § 2969 občanského zákoníku by se pak při určení výše škody vyšlo z obvyklé ceny v době poškození a zohlednilo se též, co musel poškozený k obnovení nebo nahrazení funkce věci účelně vynaložit.

Typickými škůdci na trvalých porostech jsou bobr a los. V případě bobra pak škody na trvalých porostech mají také spíše vzrůstající tendenci. V oblasti vodních toků působí na stromech značné škody. Je tak nepochybně dobře, že se novelou předmět škody rozšířil na porosty trvalé.

4.8.7 Škoda na uzavřených objektech a movitých věcech v uzavřených objektech - § 4 písm. h), i)

Poskytovat náhrady za škody způsobených na uzavřených objektech či movitých věcech uvnitř lze rovněž až od novelizace zákona o náhradách zákonem č. 476/2001 Sb. Senát tehdy tuto novelu předložil Poslanecké sněmovně v reakci na škody, který v Beskydech způsobil medvěd, jenž postrádal přirozenou plachost.

Uzavřeným objektem se podle § 2 písm. f) rozumí stavba nebo zařízení, které zabraňují vymezeným domestikovaným zvířatům ve volném pohybu mimo tento objekt (např. budova, ohrada, dvůr, oplocený pozemek). Výjimku z pravidla, že škoda musí být způsobena vybraným zvláště chráněným živočichem, pak zákon

zakotvuje v § 6 odst. 4 ustanovením: „Náhradu škody na uzavřených objektech lze poskytnout i v případě, že škoda nebyla způsobena přímo vybraným zvláště chráněným živočichem, ale způsobila ji vymezená domestikovaná zvířata v důsledku napadení zvláště chráněným živočichem.“

Vzhledem k tomu, že metodika určení výše náhrady škody není nikde uvedena, bude se postupovat v souladu s ustanoveními občanského zákoníku.

4.9 Uplatnění nároku na náhradu škody

Důkazní břemeno, že škodu způsobil některý ze zvláště chráněných živočichů zákonem č. 115/2000 Sb. vybraných, nese poškozený. Pokud se tento chce finanční kompenzace za způsobenou škodu domoci, musí postupovat v souladu s ustanoveními paragrafů 8 až 10 zákona o náhradách. Podle § 8 odst. 2 tak poškozený požádá o poskytnutí náhrady škody **příslušný orgán**, kterým je jeden ze třinácti krajských úřadů, potažmo Magistrát hlavního města Prahy, v závislosti na tom, kde ke škodě došlo. (Dle původního znění zákona byly příslušnými orgány tehdy ještě okresní úřady, potažmo magistráty měst Brna, Ostrava, Plzeň a Praha.) Dle důvodové zprávy k zákonu o náhradách přitom místně příslušný orgán k poskytnutí náhrady nevystupuje jako správní orgán, nýbrž zastupuje stát jakožto právnickou osobu, což opět dokazuje soukromoprávní povahu tohoto právního předpisu. Zákon se navíc zcela distancuje od úpravy správního řádu, když v § 11 odst. 2 stanoví, že se tento na postup příslušných orgánů podle tohoto zákona nepoužije. Působnost stanovena tímto zákonem příslušným orgánům, tedy krajským úřadům a pražskému Magistrátu, je podle § 10 odst. 7 působností přenesenou.

4.9.1 Ohlášení vzniklé škody

Dle § 8 odst. 1 zákona o náhradách poškozený ohlásí vzniklou škodu do 48 hodin od jejího zjištění místně **příslušnému orgánu ochrany přírody**, a to podle místa, kde ke škodě došlo. Podle zákona o ochraně přírody a krajiny, na který je v tomto ustanovení odkazováno, je tímto orgánem obecní úřad obce s rozšířenou působností, resp. příslušný úřad správy chráněných krajinných oblastí a národních parků. Místně příslušný orgán ochrany přírody po ohlášení škody neprodleně provede místní šetření, sepíše protokol a zajistí vhodným způsobem důkazy (např. fotografie, videodokumentaci). Tyto podklady předá neprodleně příslušnému orgánu. Jedná se o úkony, které jsou důležitým podkladem pro stanovení výše náhrady

škody. Ministerstvo životního prostředí zveřejnilo již v roce 2001 stanovisko¹¹⁹, podle kterého se poškozenému poskytne náhrada škody i tehdy, pokud ohlašovací povinnost do 48 hodin od jejího zjištění nesplnil, a to za předpokladu, že příslušný orgán i bez chybějících podkladů bezpečně může zjistit všechny skutečnosti rozhodné pro zaplacení škody. Trvá-li škodná událost v souvislém časovém úseku na tom samém místě, postačí podle stanoviska, ohlásí-li tento škodlivý zásah poškozený místně příslušnému orgánu ochrany přírody jednou.¹²⁰ To byla do dubna 2013 důležitá informace zejména pro subjekty rybářského práva, neboť vodní plochy čelí predačnímu tlaku kormorána v zimních měsících dennodenně. Škod v souvislém úseku na samém místě se ale i nadále dopouští vydra říční a bezpochyby je tomu tak i v případě bobra evropského.

4.9.2 Podání žádosti o poskytnutí náhrady škody

Zákon o náhradách je postaven na poměrně přísných pravidlech, která musí poškozený splnit jak k předcházení vzniku škod, tak pak ve fázi jejich vzniku co do uplatnění svého nároku. Kromě povinnosti ohlásit vzniklou škodu do 48 hodin od jejího zjištění místně příslušnému orgánu ochrany přírody musí poškozený předložit příslušnému úřadu v poměrně krátkých prekluzivních lhůtách, zákonem stanovených v § 8 odst. 3, vlastní žádost o poskytnutí náhrady škody. Tato žádost je považována za předloženou dnem, kdy ji příslušný orgán od poškozeného obdržel (§ 8 odst. 4); jedná se tedy o lhůtu hmotněprávní. S výjimkou škody na zdraví jsou stanoveny velmi krátké subjektivní lhůty pro uplatnění práva vzhledem k charakteru těchto případů – musí se prošetřit co nejdříve, protože stopy a jiné důkazy velmi rychle mizí.¹²¹

Jde-li o škodu na zdraví, stanoví zákon objektivní lhůtu pro uplatnění práva na 2 roky od vzniku této škody. Důvod je patrně ten, že zdravotní potíže se u poškozeného můžou projevit až po velmi dlouhé době, a to nepochybně i po delší době než jsou dva roky. Jde-li o škodu způsobenou na vymezených domestikovaných zvířatech, pasteveckých psech nebo včelstvech a včelařském zařízení, jedná se o subjektivní lhůtu 10 dnů ode dne, kdy se poškozený o škodě dozvěděl. Je stanovena ale i lhůta objektivní, a to 6 měsíců ode dne, kdy ke škodě došlo.

¹¹⁹ Stanovisko ministerstva životního prostředí k možnosti poskytnutí náhrady škody způsobené vybranými zvláště chráněnými živočichy v případě, že žádost o poskytnutí náhrady škody neobsahuje zákonem předepsané náležitosti. č. j. 410/1267/01, 3. 5. 2001

¹²⁰ DVORÁKOVÁ, K. Právní úprava náhrady škody způsobené vybranými zvláště chráněnými živočichy. Diplomová práce. Praha: Universita Karlova, Právnická fakulta. 2012. str. 54

¹²¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 115/2000 Sb.

Jsou to opět ryby jakožto předmět náhrad škody, u nichž v souvislosti s prekluzivními lhůtami, ve kterých je nutné žádost podat, vyvstaly v minulosti jisté problémy. Narozdíl od složité problematiky majetkových práv vzhledem k rybám v rybářských revírech alespoň zde už dohady odezněly a otázka lhůt byla dostatečně osvětlena. O poskytnutí náhrady škody způsobené na rybách lze podle textu zákona žádat ve lhůtě 10 dnů ode dne, kdy se poškozený o škodě dozvěděl, nejpozději však do 6 měsíců ode dne, kdy škoda s nejvyšší pravděpodobností vznikla. Poškozené subjekty rybářského práva jsou však povinny dle § 7 odst. 4 zákona o náhradách použít vždy odborný, popř. znalecký posudek, tuto povinnost dále připomíná bod 2 písm. d) přílohy k zákonu. Jedná se o jediný případ, kdy je předložení posudku obligatorní, v případě ostatních škod ve smyslu tohoto zákona takováto povinnost neexistuje. Je přitom evidentní, že vypracování takového posudku může trvat mnoho týdnů, možná i měsíců, přičemž vždy samozřejmě záleží na osobě a možnostech znalce. Poté, co vyvstaly jisté dohady o výklad tohoto ustanovení, se Ministerstvo životního prostředí vyjádřilo¹²² v tom smyslu, že je třeba chápat slova „*kdy se poškozený o škodě dozvěděl*“ tak, že se poškozený dozvěděl nejen o tom, že škoda vznikla, ale také o její konečné výši. Tuto konečnou výši zjistí poškozený právě až na základě onoho obligatorního znaleckého nebo odborného posudku. Desetidenní lhůtu pro podání žádosti je tak dle výše uvedeného výkladu třeba počítat ode dne, kdy poškozený obdržel znalecký nebo odborný posudek. Tento výklad potvrzuje i judikatura, a to např. zmiňovaný nedávný rozsudek Krajského soudu v Plzni sp. zn. 61 Co 268/2013, když se v něm uvádí, že „*je nutno vycházet ze skutečnosti, že vědomost o škodě nezahrnuje pouze vědomost o tom, že k určité škodě došlo, nýbrž zahrnuje i vědomost o rozsahu škody a jejím peněžním vyjádření.*“

Konečně žádost o náhradu škody způsobenou na neskližených polních plodinách, trvalých porostech, uzavřených objektech nebo movitých věcech v uzavřených objektech je zapotřebí podat v subjektivní lhůtě 15 dnů ode dne, kdy se poškozený o škodě dozvěděl, nejpozději však ve lhůtě 6 měsíců ode dne, kdy ke škodě došlo.

4.9.3 Obsahové náležitosti žádosti o poskytnutí náhrady škody

Písemná žádost, kterou poškozený žádá o poskytnutí náhrady škody příslušný orgán, musí obsahovat předepsané údaje a musí být dále doložena doklady

¹²² Výklad k otázce počítání lhůt pro podání žádosti o náhradu škody na rybách způsobené vydrou říční nebo kormoránem velkým k § 8 odst. 3 písm. c) zákona č. 115/2000 Sb. č. j. 410/70/05, 28. 1. 2005

a podklady potřebnými pro posouzení nároku na náhradu škody. Náležitosti žádosti a podklady, které je nutno k žádosti připojit, jsou blíže specifikovány v příloze k zákonu o náhradách.

Podle bodu 1. této přílohy musí žádost o poskytnutí náhrady škody obsahovat tyto údaje:

- a) jméno, příjmení, rodné číslo a trvalý pobyt žadatele, je-li jím fyzická osoba,
- b) název, sídlo a identifikační číslo osoby žadatele, je-li jím osoba právnická,
- c) popis příčin vzniku škody a uvedení rozsahu škody,
- d) označení vybraného živočicha, který škodu podle poznatků žadatele způsobil,
- e) popis opatření žadatele, které učinil k zabránění vzniku škody,
- f) způsob poskytnutí náhrady škody (např. převedením finančních prostředků na účet poškozeného u peněžního ústavu, výplatou peněžní částky v hotovosti v pokladně příslušného orgánu, zasláním peněžní částky poštovní poukázkou na adresu poškozeného).

Žadatel (poškozený) musí dále připojit k žádosti doklady a podklady, kterými podle bodu 2. této přílohy je např. lékařská zpráva od lékaře, výpis z matriky v případě úmrtí fyzické osoby, potvrzení od veterinárního lékaře o příčině úhynu zvířete, či odborný nebo znalecký posudek. Pod písmenem c) bodu 2. této přílohy se jako další požadavek uvádí také připojení dokladu nebo jiného důkazu o vlastnickém právu k živočichům uvedeným v § 4, tzn. i k rybám. Je zapotřebí i na tomto místě připomenout, že v textu zákona samotného se o povinnosti prokázat vlastnické právo nepíše. O majetkových právech k předmětu náhrady škody, nikoliv o vlastnickém právu, hovoří § 10 odst. 2 zákona o náhradách.

Neobsahuje-li žádost předepsané náležitosti nebo nejsou-li k žádosti připojeny předepsané doklady a podklady, pak podle § 9 odst. 4 vyzve příslušný orgán poškozeného, aby doplnil chybějící údaje doklady nebo podklady nejpozději ve lhůtě do 30 dnů ode dne obdržení výzvy. V této lhůtě může poškozený též upřesnit rozsah a výši náhrady škody, o jejíž poskytnutí požádal. Příslušný orgán může z důvodů hodných zvláštního zřetele tuto lhůtu na podkladě žádosti poškozeného prodloužit (nejde přitom o správní rozhodnutí)¹²³ Jedná se o ustanovení, jehož účelem je „odstranit tvrdost“ poměrně přísných prekluzivních lhůt.¹²⁴

¹²³ Důvodová zpráva k zákonu č. 115/2000 Sb.

¹²⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 115/2000 Sb.

Pokud poškozený nedostojí všem výše uvedeným povinnostem, a to ani na podkladě výzvy příslušného orgánu, náhrada škody se poškozenému neposkytne. Tím však není dotčeno práva poškozeného na to, aby se svých práv později domáhal před civilním soudem.

4.9.4 Poskytnutí náhrady škody

Jestliže příslušný orgán zjistí, že škodu způsobil vybraný živočich, jsou-li splněny podmínky stanovené tímto zákonem (zejména podmínky uvedené v § 6) a nejsou-li pochybnosti o vzniku škody poškozenému a o výši jím požadované náhrady škody, pak tento příslušný orgán zaplatí náhradu škody poškozenému nejpozději do 4 měsíců ode dne, kdy žádost poškozeného o poskytnutí náhrady škody obdržel, a to způsobem, který poškozený ve své žádosti navrhl.

V této souvislosti je poměrně zajímavé ještě ustanovení § 11 odst. 3 zákona o náhradách, který stanoví, že pokud byla poskytnuta náhrada škody podle tohoto zákona, nelze poskytnout náhradu škody podle právních předpisů o myslivosti a naopak. Vrátime-li se v úvahách o několika stran nazpátek, konkrétně k problematice vztahu ustanovení § 54 odst. 3 zákona o myslivosti se zákonem č. 115/2000 Sb., pak i toto ustanovení může být jedním z argumentů pro názor, že zákon o náhradách není jediným právním předpisem, na základě kterého lze poskytovat náhrady škod způsobené zvěří, kterou nelze obhospodařovat lovem, a že je stát na už základě samotného ustanovení § 54 odst. 3 povinen tyto škody kompenzovat.

Není-li škoda nebo její výše prokázána, příslušný orgán náhradu škody nezaplatí. Poškozený je pak oprávněn se domáhat přiznání náhrady škody v občanskoprávním řízení, a to nejpozději do jednoho roku ode dne, kdy příslušný orgán žádost poškozeného o poskytnutí náhrady škody obdržel. V řízení před soudem pak jménem státu jednají krajské úřady, potažmo Magistrát hlavního města Prahy, jde-li o škodu vzniknuvší na území hlavního města. Přisvědčí-li soud poškozenému a jeho nároku, je následně povinen příslušný orgán poškozenému přiznanou výši náhrady škody ve lhůtě určené pravomocným rozhodnutím soudu zaplatit.

5 Závěr

Problematika poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy podle zákona č. 115/2000 Sb. by byla tématem možná poněkud méně skloňovaným v případě, že by zákon ve výčtu předmětů náhrady škody neobsahoval mimo jinými škodu na rybách. Pravděpodobně by se mezi odborníky i laiky vedly diskuse o této problematice v mnohem menší míře i tehdy, pokud by jeden z druhů tímto zákonem vybraných živočichů nezažil svoji populační explozi, které můžeme být svědky, budeme-li pozorovat zejména v zimních měsících vodní plochy českých vodních toků, nádrží či rybníků. Zejména mezi rybáři by se o tomto tématu zdaleka v takové intenzitě a s takovými emocemi nehovořilo ani v případě, že by stát škody způsobené živočišným druhem, který byl do roku 2013 zvláště chráněným, nepřestal kompenzovat. Jinými slovy se dle mého názoru stal zákon o náhradách pro (byť úzkou) část veřejnosti populárním především „díky“ predační činnosti kormorána velkého na rybách.

Důvod, proč vznikly mnohé spory o výklad některých ustanovení tohoto zákona a proč následně o právech a povinnostech z tohoto zákona plynoucích rozhodovaly a stále rozhodují civilní soudy, pak byl především ten, že kormorán velký z nemalé míry působí škody i na rybách žijících v rybářských revírech, které z převážné většiny tvoří tekoucí vody. Z hlediska právní teorie je pak nesmírně zajímavé, jak máme na ryby v rybářských revírech (a v tekoucích vodách zejména) pohlížet a zda má být uživatel rybářského revíru oprávněn žádat stát o kompenzaci těchto škod vzhledem k tomu, že je podle zákona o rybářství dokonce povinen dbát o to, aby stav rybí obsádky byl vyvážený. To tedy *de facto* znamená, že revír, který je predátory často doslova vydrancovaný, musí tento subjekt rybářského práva uvést do původního stavu, resp. do stavu optimálního. Zaznívají přitom názory, že je zcela samozřejmé, že by uživatelé rybářských revírů tyto kompenzace čerpat měli, a naproti tomu i názory, že hrazení těchto škod není i přes text zákona dost dobře možné vzhledem k nemožnosti prokázat vlastnické právo k rybě žijící ve vodním toku, která je dle právní teorie *res nullius*, tedy věcí ničích. Přestože dle zákona o náhradách již není možné škody kormoránem způsobené dle zákona č. 115/2000 Sb. hradit, zůstává problematika škod na rybách v rybářských revírech aktuální i nadále, a to proto, že dalším vybraným zvláště chráněným živočichem je vydra

říční, která zejména v jižních Čechách působí škody na rybách rovněž nikoliv nepatrné.

Osobně velmi nevlídnou situaci zejména rybářských svazů vnímám velmi zřetelně, a to především díky tomu, že sebe sám za rybáře označuji, byť již několik let nejsem držitelem povolenky k lovu. Pokud bych měl shrnout nejdůležitější závěry této práce a dát Českému rybářskému svazu, poškozeným územním svazům Českého rybářského svazu či jakýmkoliv jiným subjektům radu, jak mají postupovat, aby jim škody byly státem hrazeny v co možná největším rozsahu, doporučil bych následující postup:

- 1) Žádat po státu náhrady škod, které působí na rybách kormorán coby zvěř, jíž nelze obhospodařovat lovem, s odkazem na samotné ustanovení § 54 odst. 3 zákona o myslivosti a s argumentací, že odkaz v poznámce pod čarou na zákon č. 115/2000 Sb. nemá normativní význam (žádat kompenzace za škody v rybářských revírech i v rybnících a jiných zařízeních v režimu rybníkářství).
- 2) V případě, že by se tyto snahy setkaly s neúspěchem, pokusit se např. prostřednictvím spřízněných poslanců Zemědělského výboru předložit Poslanecké sněmovně návrh novely zákona č. 115/2000 Sb., která by nárok na hrazení škod způsobených vybranými živočichy podle tohoto zákona nespojovala s předpokladem, že se zároveň jedná o živočicha zvláště chráněného podle vyhlášky č. 395/1992 Sb. Vzhledem k tomu, že ve „stávající sněmovně“ by se podobný návrh pravděpodobně setkal opět s neúspěchem, učinit tak v příštím volebním období.
- 3) Pokud jde o škody v rybářských revírech, které působí vydra říční, za kterou budou škody dle zákona č. 115/2000 Sb. kompenzovány i nadále, pokračovat v argumentaci *ratio legis* novely zákona a také existencí majetkových práv k těmto rybám, byť nemají vlastníka. Této argumentaci už ostatně v nedávné době přisvědčil hned dvakrát Krajský soud v Plzni a nyní se očekává, jak dopadne dovolání u soudu Nejvyššího.
- 4) V případě, že Nejvyšší soud rozsudek Krajského soudu v Plzni, proti kterému podal žalovaný dovolání, zruší a tuto argumentaci smete ze stolu, pokusit se např. prostřednictvím spřízněných poslanců Zemědělského výboru předložit Poslanecké sněmovně návrh novely zákona č. 115/2000 Sb. a obsáhnout v něm (také) ustanovení znějící např. takto: *Škoda způsobená kormoránem velkým nebo vydrou říční na rybách v rybářských revírech se poskytuje uživateli rybářského*

revíru, jemuž byl na tomto revíru povolen výkon rybářského práva podle zvláštního předpisu“

Tak, jak se počínaje dubnem roku 2013 rozpoutaly debaty o tom, že by stát měl škody způsobené kormoránem hradit i nadále, byť již není živočichem zvláště chráněným, tak, jak se v roce 2006 začaly vést spory o to, jak vykládat ustanovení zákona o náhradách o tom, že stát poskytuje náhrady škod způsobené na rybách v rybářských revírech, tak stejně tak rychle by tyto diskuse a doposud trvající hádky podle mého názoru částečně utichly v momentě, kdy by se podařilo početní stavy kormorána zredukovat do „zdravé“ míry. Domnívám se, že Český rybářský svaz, Moravský rybářský svaz a další jiné poškozené subjekty by v otázce poskytování náhrad škod nebyly zdaleka tak urputné, pokud by jim v součtu nejvýznamnější rybožraví predátoři ročně nepůsobili neúnosné škody ve výši až skoro 160 milionů Kč ročně.

Potravní řetězce mezi živočišnými druhy mají své jasné odvěké zákonitosti a predanční činnost jednoho živočicha na druhém je v přírodě zcela přirozeným jevem a já jsem přesvědčen, že rybáři jsou ochotni přijmout fakt, že stát rozhodně nemůže odpovídat za veškeré škody, které příroda jakožto *vis maior* působí. Podle mého názoru však takovýto oprávněný požadavek zaznívá v momentě, kdy se škody vyšplhávají do neúnosných rozměrů, a to především díky slepé ochraně jednoho živočišného druhu, která je zcela na úkor živočichů jiných – v tomto případě na úkor ryb. **I proto se domnívám, že mnohem podstatnější než debaty o tom, za jakých podmínek a v jaké míře škody na rybách kompenzovat, jsou debaty o možné prevenci těchto škod.** Celý problém navíc nespočívá jen v nespokojenosti mezi rybáři; mnohem závažnější fakt je ten, že přemnožením kormorána silně trpí druhová pestrost vodních toků, ze kterých budou i nadále nebezpečně ubývat tzv. reofilní ryby, pokud se nezačne jednat s jistou mírou razance, která je vzhledem ke kormoránu velkému dle mého názoru za současného stavu zcela na místě.

Jsem toho názoru, že od chvíle, kdy se podaří populaci kormorána velkého zredukovat (a já doufám, že se s takovými nezbytně nutnými kroky nebude už dále otálet nejen na našem území), budou postupně mizet i poměrně silné antipatie, které vůči němu především rybáři mají. Rybí obsádky v našich vodách se pak v horizontu několika let zotaví a otázky kolem poskytování náhrad škod přestanou být natolik „horkým“ tématem. Z přemnožení kormorána si třeba orgány ochrany přírody nejen u nás, ale i v jiných Evropských státech snad vezmou ponaučení a budou v ochraně jednotlivých živočišných druhů postupovat obezřetněji, aby se situace opět nevymkla

z rukou a aby kvůli neúměrné ochraně jednoho nepřiměřeně netrpěly jiné živočišné druhy. Nezbyvá tedy než si na závěr přát, aby přemnožení kormorána bylo brzy minulostí, ale také to, aby i tento živočišný druh měl i nadále v Evropě své místo. Neskryvaná neoblíbenost ze strany části společnosti, nemám-li snad použít silnější slovo, není totiž ničím jiným než výsledkem donedávne nepřijatelné protekce ze strany orgánů veřejné moci. Byla by však chyba dopustit, aby se tento stav nyní převrátil do svého pravého opaku a zopakovala se tak extrémní situace, kdy byl tento volně žijící pták v minulosti na území Evropy už jednou téměř vyhuben.

Uvozoval-li jsem tuto práci větami, kterých by se do vědecké práce nemělo psát mnoho, dovolím si ještě jednu poněkud méně exaktní a tak trochu patetickou větu na samý závěr: Zde na Zemi musíme pospolu vyžít všichni – lidé na jedné straně a mezi všemi živočichy na straně druhé pak právě třeba také kormoráni a ryby. Je zapotřebí vynaložit veškeré úsilí, aby se seznam vyhynulých druhů živočichů už dále nerozrůstal. Kéž bude lidstvo i nadále moci být svědkem rozmanitosti přírody a bude usilovat o to, abychom společně úspěšně ustřežili zděděné přírodní bohatství a uchovali ho tak pro příští generace.

Summary

In English

In this thesis the author deals with the issues, that can be considered as the issues of private law but nevertheless it is about the matter which is discussed rather in the textbooks and the monographs of the Czech Environmental Law. The public-law aspects as well as the private-law aspects are evident during the analysis of this particular topic. With regard to the main purpose of the act No. 115/2000 Coll., which is the protection of biodiversity of animal species, as it follows from the explanatory memorandum of this particular law, is the chapter following immediately the opening of this work devoted to the brief description of biodiversity protection in law. Nevertheless beside the czech law norms, neither the importance of biodiversity protection of animals on the international-law level is omitted. Next the author pursues the concepts entirely crucial for this work; concept(s) "animal", that takes in Czech multiple meanings, and also concept belonging to the hunting law "wild animals". Exact definition of these concepts is more complicated than it might seem on the first sight. The Act No. 114/1992 Coll. on nature and landscape protection further defines the category of „especially protected animals“. From this topic in this work the author passes to the particular adjustment of providing of compensations for the damages caused by selected especially protected animals under the Act No. 115/2000 Coll. The attention is devoted to the genesis of law adjustment, by the law selected and especially protected animals are introduced and the main attention is directed to the most problematic animal species, which is Great Cormorant. Likewise during the following analysis of the damages that can be paid under the Act No. 115/2000 Coll. , the most accentuated damages on fish are these, that are caused beside the European River Otter primarily by Great Cormorant. In the application of the claims for compensation of damage on fish arise a lot of interesting theoretical questions that are immensely necessary to be answered for the application practice. As the most pressing and most controversial question seems to be mainly the one, if the compensations for damages on fish in the flowing waters, meaning the fish "owned by no one", which are provided to the subjects of fishing law, are possible. With regard to the fact that the author is fisherman, he identifies himself with a lot of arguments, why should be these compensations for damages provided to

the fishermen and he also gives some advices, how to act to provide compensations for damages to the fishermen in the greatest extent possible.

In Czech

Autor se v této diplomové práci zabývá problematikou, kterou lze považovat za problematiku práva soukromého, avšak i přesto se jedná o materii, o níž pojednávají spíše učebnice a monografie českého práva životního prostředí. Při rozboru tohoto tématu jsou tak patrné jak soukromoprávní aspekty, tak i aspekty veřejnoprávní. Vzhledem k tomu, že hlavním účelem zákona č. 115/2000 Sb. je, jak vyplývá z jeho důvodové zprávy, ochrana biodiverzity živočišných druhů, je ihned po samotném úvodu práce následující kapitola věnována stručnému popisu ochrany druhové rozmanitosti v právu, přičemž vedle norem českého právního řádu není opomenut ani význam ochrany biodiverzity živočichů na úrovni mezinárodněprávní. Autor se dále věnuje pro tuto práci zcela stěžejním pojmům; pojmům „zvíře“ a „živočich“, potažmo také termínu práva myslivosti „zvěř“. Jejich samotné vymezení je totiž složitější, než by se mohlo na první pohled zdát. Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, dále definuje kategorii „zvláště chráněných živočichů“. Odtud se v práci přechází k samotné úpravě poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy podle zákona č. 115/2000 Sb. Pozornost je věnována genezi právní úpravy, jsou představeni zákonem vybraní zvláště chránění živočichové a hlavní pozornost je zaměřena na zdaleka nejproblematictější živočišný druh, kterým je kormorán velký. Rovněž při následném rozboru škod, které mohou být podle zákona č. 115/2000 Sb. hrazeny, jsou nejvíce akcentovány škody na rybách, které vedle vydry říční působí především kormorán. Při uplatňování nároku na náhradu škody na rybách totiž vyvstává mnoho zajímavých teoretických otázek, jejichž zodpovězení je nesmírně potřebné pro následnou aplikační praxi. Jako nejpálčivější a nejspornější se jeví především otázka, zda je možné subjektům rybářského práva hradit škody na rybách v tekoucích vodách, tedy na těch rybách, které právní teorie obecně považuje za „ničí“. Vzhledem k tomu, že sám autor práce je rybář, ztotožňuje se s mnohými argumenty, proč by se tyto škody rybářům kompenzovat měly, a sám dává některé rady, jak postupovat, aby byly rybářům škody hrazeny v nejširší možné míře.

Seznam použitých pramenů

Učebnice, monografie a jiné knižní zdroje

- ČECHURA, V., *Komentář k zákonu o myslivosti*, ČMMJ, Praha, 2002. ISBN 80-990754-9-5.
- ČERVENÁ, Vlasta. *Slovník spisovné češtiny pro školu i veřejnost*. Praha: Academia, 1978
- DAMOHORSKÝ, Milan; DROBNÍK, Jaroslav; SMOLEK, Martin; SOBOTKA, Michal; STEJSKAL, Vojtěch. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-338-7.
- HENDRYCH, Dušan. a kol. *Správní právo. Obecná část*. 8. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-254-3
- JANČÁŘOVÁ, Ilona.; BAHÝLOVÁ, Lenka.; PEKÁREK, Milan.; PRŮCHOVÁ, Ivana.; VOMÁČKA, Vojtěch. *Odpovědnost v právu životního prostředí – současný stav a perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, ISBN 978-80-210-6594-9.
- MIKO, Ladislav a kol. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005, ISBN 80-7179-904-1
- PRCHALOVÁ, Jana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a Natura 2000: úplné znění zákona s komentářem, judikaturou a prováděcími předpisy*. 2. aktualiz. a rozšíř. vyd. k 1. 3. 2010. Praha: Linde, 2010, ISBN 978-80-7201-806-2
- PSUTKA, J. *Odpovědnost za ekologické škody v občanském právu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, ISBN 978-80-7357-559-5
- STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006*. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-609-1.
- ŠÍMA, Alexander. *Zákon o rybářství. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, ISBN 978-80-7357-924-1

Časopické články (verze tištěné i elektronické)

- DAMOHORSKÝ, Milan. Náhrada škody způsobené vybranými zvláště chráněnými živočichy a její právní úprava. *Veronica*. 2005, č. 2, s. 1-4
- DAMOHORSKÝ, Milan. Odpovědnost za škodu způsobenou zvířaty a její právní úprava v České republice. *Ekologie a právo*. 2005, č. 4, str. 2-4.

- KUSÁK, Martin. Omezení vlastnického práva z důvodů ochrany životního prostředí a přírodních zdrojů. *České právo životního prostředí*. 2005, (15), str. 9-80.
- MÜLLEROVÁ, Hana. Zvíře jako předmět právní úpravy. *České právo životního prostředí: vědecký časopis*. Praha: Česká společnost pro právo životního prostředí, 2014, (35), str. 9 - 27. ISSN 1213-5542.
- RYDVAL, T. Co je (živé) zvíře? *Právník*. 2009, č. 3.
- ŠEDINA, Petr. Vyřazení kormorána velkého. *Ochrana přírody*. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2013, (3) [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/vyrazeni-kormorana-velkeho/>
- TOMÁŠKOVÁ, Lenka. Zákon č. 115/2000 Sb.: nástroj k odstraňování konfliktů mezi ochranou přírody a hospodařícími subjekty. *Ochrana přírody*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2009, (6) [online]. [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/zakon-c-115-2000-sb/>
- UHLÍKOVÁ, Jitka; VOREL, Aleš; ŠÍMA, Jan. Analýza třináctiletého období poskytování náhrad škod způsobených bobrem evropským. *Ochrana přírody* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/analiza-trinactileteho-obdobi-poskytovani-nahrad-skod-zpusobenych-bobrem-evropskym/>

Jiné odborné zdroje (diplomové práce, sborníky, sdělení, stanoviska, výklady apod.)

- DVOŘÁKOVÁ, K. *Právní úprava náhrady škody způsobené vybranými zvláště chráněnými živočichy*. Diplomová práce. Praha: Universita Karlova, Právnická fakulta. 2012.
- POKORNÁ, Lucie. *Náhrada škod způsobených vybranými druhy zvláště chráněných živočichů, aktuální otázky*. In *Dny práva 2010* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2010 [cit. 2016-03-01]. Dostupné na: [http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Pokorna_Lucie_\(1819\).pdf](http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Pokorna_Lucie_(1819).pdf)
- *Sdělení odboru legislativního k problematice poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy za škody způsobené na rybách v rybářských revírech*. Praha: Věstník Ministerstva životního prostředí, 2006. Částka 9. Ročník XVI.
- *Stanovisko ministerstva životního prostředí k možnosti poskytnutí náhrady škody způsobené vybranými zvláště chráněnými živočichy v případě, že*

žádost o poskytnutí náhrady škody neobsahuje zákonem předepsané náležitosti. č. j. 410/1267/01, 3. 5. 2001

- Výklad k otázce počítání lhůt pro podání žádosti o náhradu škody na rybách způsobené vydrou říční nebo kormoránem velkým k § 8 odst. 3 písm. c) zákona č. 115/2000 Sb. č. j. 410/70/05, 28. 1. 2005

Odborné zdroje elektronicky dostupné

- Ode dneška do roku 2020: nový akční program EU pro životní prostředí. *Evropská komise: Životní prostředí* [online]. 2014 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/environment/news/efe/articles/2014/04/article_20140429_02_cs.htm
- *Existuje obecné vymezení pojmů "zvíře a živočich" a jaký je mezi nimi rozdíl?* [online]. Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky, 2008-08-14, [cit. 2016-02-22]. Dostupné z <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/castokladene-otazky/existuje-obecne-vymezeni-pojmu-zvire-a.html>
- Encyklopedie. *Příroda info: informace o české přírodě* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.prirodainfo.cz/karta.php?cislo=3038.00>
- Encyklopedie. *Příroda info: informace o české přírodě* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.prirodainfo.cz/karta.php?cislo=3072.00>
- Encyklopedie. *Příroda info: informace o české přírodě* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.prirodainfo.cz/karta.php?cislo=3074.00>
- Encyklopedie. *Příroda info: informace o české přírodě* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.prirodainfo.cz/karta.php?cislo=3075.00>
- ROUBÍČKOVÁ, Petra. Na území ČR ubylo rysů, důvodem trofejní lov. *Státní správa* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: http://www.statnisprava.cz/rstsp/clanky.nsf/i/za_posledni_dekadu_ubylo_rysu_na_uzemi_cr_temer_o_polovinu_duvodem_je_predevsim_trofejni_lov_15050707_32635996
- ANDERSKA, Jan a Dominik. Vlk se vrátil. Přežije v Čechách? *Vesmír* [online]. [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: <http://vesmir.cz/2014/09/18/vlk-se-vraci-cech-tomu-neco-vlci-historie-biologie-prava/>
- Škody způsobené zvířaty na rybnících vzrostly na 158 milionů korun. *Ekolist.cz* [online]. 2015 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/skody-zpusobene-zviraty-na-rybnicich-vzrostly-na-158-milionu-korun>
- JORDÁN, Hynek. Ministerstvo zemědělství letos vyplatí rybářům 15 milionů korun za škody, které na rybách způsobili kormoráni. *EAgri* [online]. 2015

[cit. 2016-03-11]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2015_ministerstvo-zemedelstvi-letos-vyplati.html

- Tlumočené informace poskytnuté Českým rybářským svazem a autentické vyjádření kompetentních osob: SEDLÁČEK, Petr (vedoucí technik vodního hospodářství Rybářství Třeboň, a. s.), ŠÍMA, Jan (vedoucí oddělení druhové ochrany MŽP ČR), ŽIŽKA, Martin (vrchní ředitel sekce lesního hospodářství MZE). In HAVLÍČEK, David. *Kormorán, škůdce na rybách*. In Youtube [online]. Zveřejněno 23. 9. 2013, [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=0Qx5FUw7SXg>
- Portál informačního systému ochrany přírody. *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR: Červené seznamy* [online]. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: http://portal.nature.cz/publik_syst/ctihtmlpage.php?what=1264

Jiné zdroje internetové

- JEŽEK, Petr/REUTERS. *V Berounce na kraji Plzně není ani šupina. Tuny ryb sežrali kormoráni*. Red. kal. iDNES.cz [online]. Zveřejněno 6. 5. 2013 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z http://hobby.idnes.cz/kormorani-vyzrali-ryby-z-berounky-dtt-rybareni.aspx?c=A130506_133138_plzen-zpravy_pp
- HAVLÍČEK, David. *Černá smrt v Plzni*. In Youtube [online]. Zveřejněno 9. 2. 2012 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=p_LcjV93gEc
- *Městečko u Křivoklátu: Popis obce z knihy Dějiny Rakovnicka od V. Kočky z roku 1936* [online]. [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://rodokmen.nase-koreny.cz/obce/rakovnik/mestecko.html>
- Los evropský na Vysočině. *Vysočina-news.cz: Zpravodajství z Vysočiny* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.vysocina-news.cz/clanek/los-evropsky-na-vysocine/>
- Pozor, ztuhlý los! Ochránáři chtějí novou dopravní značku. *IDnes.cz* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/snaha-o-zavedeni-zancky-pozor-los-dlg-/domaci.aspx?c=A150805_110147_domaci_cen/domaci.aspx?c=A150805_110147_domaci_cen
- InRybář. *Ornitolog Kamil Čihák: „Regulace kormorána nespočívá v jeho odstřelech.“* [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.inrybar.cz/ostatni/rozhovory/ornitolog-kamil-cihak-regulace-kormorana-nespociva-v-jeho-odstrelech/>
- Problém jménem kormorán. *Chytej.cz: Blíž k rybám* [online]. [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <http://www.chytej.cz/clanky/1004/problem-jmenem-kormoran/>

- Kormorán je dokonalý predátor, který se u nás má. *Rybářství* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: http://www.casopisrybarstvi.cz/articles/show/111/kormoran_je_dokonalý_predator_ktery_se_u_nas_ma

Internetové zdroje obrázkových příloh

- Mapování a sčítání bobra evropského (Castor fiber). *Conbios, s. r. o.* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.conbios.eu/index.php?action=719&language=cz>
- Stupně vítězů: Nejlepší zvířecí stavitelé. *ABC* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.abicko.cz/clanek/precti-si-priroda/10586/stupne-vitezu-nejlepsi-zvireci-stavitele.html>
- Analýza třináctiletého období poskytování náhrad škod způsobených bobrem evropským. *Ochrana přírody* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/analyza-trinactileteho-obdobi-poskytovani-nahrad-skod-zpusobenych-bobrem-evropskym/>
- Obratná a chytrá vydra říční: Co všechno umí? *IReceptář.cz* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.ireceptar.cz/zvirata/drobnisavci/obratna-a-chytra-vydra-ricni-co-vsechno-umi/>
- Vydra říční. *Zoo Hluboká* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.zoohluboka.cz/vydra-ricni.html>
- Záchraná stanice živočichů Makov [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: http://www.makov.cz/index.php?action=fotobanka&sort_id=190&photo_id=2085&pg=1
- Muzeum Karlovy Vary. *Kormorán velký v Karlovarském kraji* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://kvmuz.cz/typ/priroda-karlovarska/kormoran-velky-v-karlovarskem-kraji>
- Potrava kormorána a jak nám škodí. *Český rybářský svaz Jindřichův Hradec* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.crsjhradec.cz/predatori/Kormoran.htm>
- Los evropský na Vysočině. *Vysočina-news.cz: Zpravodajství z Vysočiny* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.vysocina-news.cz/clanek/los-evropsky-na-vysocine/>
- Medvěd hnědý (Ursus arctos). *ITras: To nej z české krajiny* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://itras.cz/beskydy/galerie/1462/>
- BUCHAROVÁ, Jana. Navrát rysa ostrovida. *IReceptář.cz: To nej z české krajiny* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.ireceptar.cz/zvirata/drobnisavci/navrat-rysa-ostrovida/>

- Vlk obecný. *Wikipedie: otevřená encyklopedie* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Vlk_obecn%C3%BD#/media/File:Canis_lupus.jpg

Soudní judikatura

- Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 485/98 ze dne 30. 11. 1999, Ústavní soud ČR: Sbírka nálezů a usnesení, sv. 16, Praha, C. H. Beck, 2000, str. 259 a násl.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1612/09 ze dne 23. 2. 2010
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 77/06 ze dne 15. 2. 2007
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 50/03 ze dne 21. 9. 2004
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 33/97 ze dne 17. 12. 1997
- Usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1845/15 ze dne 31. 8. 2015
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 6 Ads 107/2007 ze dne 29. 9. 2008
- Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 1753/2002 ze dne 29. 10. 2002
- Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 1307/2003 ze dne 29. 4. 2004
- Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 540/2003 ze dne 29. 4. 2004
- Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 3206/2007 ze dne 26. 8. 2009
- Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 3961/2009 ze dne 21. 10. 2009
- Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 3335/2013 ze dne 24. 3. 2015
- Rozsudek Krajského soudu v Plzni sp. zn. 61 Co 268/2013 ze dne 25. 9. 2013
- Rozsudek Krajského soudu v Plzni sp. zn. 12 Co 474/2014 ze dne 29. 4. 2014

Pozitivněprávní úprava, důvodové zprávy a návrhy zákonů

- Zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy (v textu označován též jako „Zák115“)
 - *důvodová zpráva k zákonu č. 115/2000 Sb.*
- Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (v textu označován též jako „ZOPK“)

- Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti (v textu označován též jako „ZoM“)
- Zákon č. 23/1962 Sb., o myslivosti (platný do 30. 6. 2002)
- Zákon č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské strážní, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů (zákon o rybářství)
 - *důvodová zpráva k zákonu č. 99/2004 Sb.*
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
 - *důvodová zpráva k zákonu č. 89/2004 Sb.*
- Zákon č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy)
- Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání
- Zákon č. 166/1999 Sb., veterinární zákon
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád
- Vyhláška ministerstva životního prostředí č. 360/2000 Sb., o stanovení způsobu výpočtu výše náhrady škody způsobené vybranými zvláště chráněnými živočichy na vymezených domestikovaných zvířatech, psech sloužících k jejich hlídání, rybách, včelstvech, včelařském zařízení, nesklizených polních plodinách a na lesních porostech
- Vyhláška ministerstva životního prostředí České republiky č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
- Opatření obecné povahy pro Jihočeský kraj, kterým se stanoví odchylný postup pro usmrcování kormorána velkého (*Phalacrocorax carbo sinensis*) při prevenci závažných škod na rybníkářství a za účelem ochrany (jiných) volně žijících živočichů na území Jihočeského kraje. Dostupné např. na <http://www.mesto-trebon.cz/uploads/news/id4636/opatreni-obecne-povahy-kormoran.pdf> [cit. 2016-03-18].
- Opatření obecné povahy pro Jihomoravský kraj, kterým se stanoví odchylný postup pro usmrcování kormorána velkého (*Phalacrocorax carbo sinensis*) při prevenci závažných škod na rybníkářství a za účelem ochrany (jiných) volně žijících živočichů na území Jihomoravského kraje. dostupné např. na http://www.obecunkovice.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=17464&id_dokumenty=2311 [cit. 2016-03-18].

- Návrhy novely zákona č. 115/2000 Sb. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: Digitální repozitář* [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z:
 - <http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=6&T=976>
 - <http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=194>

Přednášky a konzultace

- STEJSKAL, Vojtěch. Přednášky v rámci předmětu „*Úvod do práva životního prostředí*“, Fakulta právnická ZČU v Plzni, 25. 2. 2015, 29. 4. 2015
- STEJSKAL, Vojtěch. Přednáška v rámci předmětu „*Zemědělské, chovatelské a lovecké právo*“, Fakulta právnická ZČU v Plzni, 15. 4. 2015.
- ŠÍMA, Alexander. Osobní konzultace dne 24. 2. 2016 na Krajském soudu v Plzni
- MALAST, Jan. Přednáška v rámci předmětu „*Správní právo 2*“, Fakulta právnická, 18. 3. 2014